

SEMPER REFORMANDA

„Szentháromság ünnepe (...) úgy mutatja meg őt, ahogy önmagában van, tiszta isteni lényében. Itt az embernek minden teremtményt maga alatt hagyva magasan az értelem fölé kell lendülnie s csakis arra hallgatnia, amit Isten mond önmagáról s legfelsőbb lényéről; különben semmire se megyünk. Mert itt az Isten »bolondsága« és az ember »bölcssége« összeütközik.”

► *Luther Márton: Jer, örvendjünk, keresztények! (Szabó József fordítása)*

„Nem az számít, amit kívülről, felszínesen látunk, hanem az, amit Isten lát bennünk, vagy épp amit hiába keres bennünk.”

► *Tülsorduló pohár* ► 11. oldal

Magasztalás minden időben ► 2. oldal
Pünkösdi visszhang ► 4. oldal
A 25. Bach-hét ► 6. oldal
Egyetemes erkölcs? ► 10. oldal
„...és lesztek nékem tanúim...” ► 11. oldal
Evangelikus „csempézők” ► 13. oldal

CSEH PÉTER MIHÁLY FELVÉTELE

Oltárképszentelés – nyolcvan év után

► Mindössze egy percig tartott a közgyűlés, amelynek jegyzőkönyvébe *Rózsai György* egyházközségi felügyelő egyetlen mondatba sűrítve kérte nyolcvan év tervei és álmai megvalósulásának rögzítését az utókor számára: „2014. június 7-én ünnepi istentisztelet keretében *Gáncs Péter*, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke felszentelte a Dombóvári Evangélikus Egyházközség oltárképét, *Lajka Gábor* *Az emmausi vacsora* című alkotását.” A hivatalos megfogalmazáson túl a szentelési ünnep igehirdetéséből, az azt követő köszöntőkből és magából az oltárképből ugyanakkor egy sokkal gazdagabb, mélyebb történetet ismerhetett meg a jelen lévő gyülekezet. Ehhez azonban a szombat délutáni alkalom elejére kell visszakanyarodnunk: a nevezetes nap *Szabó Vilmos Béla* esperes liturgiai szolgálatával és *Gáncs Péter* püspök igehirdetésével, ünnepi istentisztelettel kezdődött.

KISS TAMÁS FELVÉTELE

„Kis lépés az embernek, hatalmas lépés az egész emberiségnek” – hangzott a szószékről az elsőként a Holdra lépő űrhajós, *Neil Armstrong* világhírű mondata. Az igehirdető ezzel arra utalt, hogy talán nem is minden jelenlévő érti, hogy milyen mély üzenete és jelentősége van annak, hogy Dombóváron az oltárról nyolcvan év után lekerül a nagypenteki ihletésű kereszt, és a Feltámadott képe – mégpedig egy igen különleges képe – kerül a helyére. Az emmausi vacsorán kenyeret törő Jézus asztala körül ugyanis van még szabad hely számunkra is!

► *Folytatás a 3. oldalon*

Orgona-újraszentelés Egyházaskozáron

► Négy híján hétszáz sipot tud megszólaltatni az egyházaskozári evangélikus templom kerekén kétszáz éves orgonája. A nemrégiben felújított – kétmanuális, tizenhat regiszteres – hangszert pünkösdhétfőn áldotta meg *Gáncs Péter* elnök-püspök. Az ünnepi alkalmon jelen volt *Lengyel Anna* országfelügyelő-helyettes, a Déli Egyházkerület felügyelője is. A liturgikus szolgálatot – magyar és német nyelven – az egyházközség lelkipásztora, *Koskai Erzsébet* végezte, az eredetileg *Marshall József* bonyhádi orgonaépítő-mester alkotta hangszert pedig a gyülekezet kántora, *Györffy István* zeneszerző-zenetanár mutatta be és szólaltatta meg. Az ünnepi együttléten a helyi gyülekezet énekara is közreműködött *Németh Tibor* citerakísérettel.

► *Folytatás a 3. oldalon*

Joachim Gauck memoárja magyarul a Luther Kiadó gondozásában

Nyári fagyok – őszi kikelet – *Visszaemlékezések* címmel június 13-án jelenik meg *Joachim Gauck* memoárja magyar nyelven. A könyv megjelenése egybeesik a német államfő magyarországi látogatásával.

Joachim Gauck német szövetségi elnök Lengyelország, Csehország, Szlovákia és Magyarország elnökével közösen emlékezik meg a huszonöt évvel ezelőtti békes forradalom kulcsfontosságú eseményeiről. Ennek jegyében az államfők júniusban Varsóban és Budapesten találkoznak, október 9-én Lipcsében, novemberben pedig Pozsonyban és Prágában – adta hírül a budapesti német nagykövetség.

Június 16-án Magyarország köztársasági elnöke, *Áder János* várja kollégáit megemlékezésre a kádári hatalom által 1958-ban kivégzett *Nagy Imre* miniszterelnök újratemetésének huszonötödik évfordulója alkalmából. Erre a látogatásra időzítve jelenik meg *Joachim Gauck* német evangélikus lelkész, teológus, politikus – ha-

zájában 2009-ben publikált – memoárkötetét a Luther Kiadó gondozásában.

ban, *Kaposi Luca* fordításában. (320 oldal, 134 × 206 mm, keménytáblás, ára 4800 forint.)

Oratio œcumenica

Mennyei Atyánk! Fel nem foghatjuk gazdagságod, bölcsesség, ismereted mélységét, mégis Atyánkként szólíthatunk meg. Köszönjük, hogy fenségében közel jöttél hozzánk, és te magad biztatsz arra, hogy életünk eseményeit, kérdéseinket, félelmeinket és örömeinket, hálaadásunkat eléd vigyük.

Te bölcsen megteremtetted és fenntartod világunkat. Otthonunkká lehetett Földünk, és ránk bíztad felelős gondozását. Könyörgünk azért, hogy élni tudjunk ezzel a felelősséggel. Bocsásd meg rövidlátásunkat, amellyel a jövő nemzedékek elöl szívjuk el a tiszta levegőt, pocskoljuk a tiszta vizet, tesszük tönkre a tiszta élelem lehetőségét. Bocsásd meg, hogy önzésünkben nem tudunk mások nélkülözésén enyhíteni, és fogyasztunk feleslegesen is, miközben mások a legalapvetőbb életfeltételeknek is híján vannak.

Te egyházat gyűjtöttél ebben a világban, hogy megkeresd az elvesztet. A keresztség ajándékában otthonunkká tetted a veled való közösséget, igéd által megszólítasz, figyelmeztetsz és vigasztalsz minket. Könyörgünk e minden értelmet meghaladó közösségért, egyházadért. Segíts, hogy ne legyünk felszínesek mindabban, amit rólad hirdetünk, és amit egymással cselekszünk. Add nekünk a szeretet és a békeesség Lelkét, hogy az egyházadat is megosztó emberi gyengésséget legyőzve hiteles tanúid lehessünk ebben a világban.

Könyörgünk minden szenvedőért. Azokért, akiknek élete saját hibájukból, bűneik miatt tört össze. Segítsd őket, hogy az összetörettségben meglásásák a kegyelmed felé vezető utat. Könyörgünk azokért, akik mások igazságtalansága, gonoszsága miatt szenvednek. Könyörgünk a magányosokért, a betegekért, a halállal viaskodókért. Közelségeddel enyhítsd szenvedésüket, és mutasd meg nekik, hogy minden szenvedésben és mélységben is életet adó közösségre találhatunk.

Atyánk, halát adunk neked, hogy mindenünket a te kezvedbe helyezhessük, mert téled, általad és érted van minden: tiéd a dicsőség mindörökké. Ámen.

SEMPER REFORMANDA

„Hogy írod, a fenséges fejedelem gyakran és tisztelettel emleget engem, ugyan nem örülök neki, mégis kérem, hogy az Úristen viszonozza dicsőséggel az ő alázatosságát. Hiszen nem vagyok rá méltó, hogy egyetlen ember is megemlékezzék rólam, nem szólva, hogy egy fejedelem, ráadásul ilyen hatalmas fejedelem. Sőt azt élem meg, hogy leginkább azok használnak nekem, akik a legrosszabbakat mondják rólam. Mégis kérlek, mondj köszönetet nevemben a fejedelemnek mind jóindulatáért, mind ajándékáért, noha nem szeretném, hogy akár Te, akár bárki más dicsérjen engem, mert üres az emberi dicséret, egyedül Isten dicsérete igaz, amint meg van írva: „Az Úrral dicsekszik lelkem.” (Zsolt 34,3) És ismét: „Dicsőítsétek szent nevét.” (Zsolt 105,3) Nem mintha a minket dicsérők önmagukban lennének kifogásolhatók, hanem azért, mert inkább embereket dicsérnek, mint Istent, akit egyedül illet dicséret, tisztesség és dicsőség, ámen!”

▶ Luther levele Georg Spalatinnak, 1516. december 14. (Csepregi Zoltán fordítása)

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE – EF 1,3-14

Magasztalás minden időben

Isten dicsérete és magasztalása minden hívő számára a legszebb és ugyanakkor a legszentebb kötelesség. Életünk értelme és jutalma, ahogy azt az egyházatyák megfogalmazták. De valóban felfedezzük ebben életünk értelmét, és jutalomnak találjuk? Hiszen sokat panaszkodunk a körülményekre, és úgy gondoljuk, hogy majd akkor mondunk több dicséretet, ha jobban megy a sorunk.

Igénk háromszoros dicséret. Az első a teremtő Istennek szól, aki a világot tökéletesnek alkotta, amelyet átjár az ő istensége. Ebből az a képzetünk is származhat, hogy Isten Jézus Krisztust akkor is elküldte volna a világba, ha nem lett volna bűn, hogy még közelebb kerüljön hozzánk. Világunk egy Istentől meghatározott és cselekedeteivel átszótt világ, amelyben Jézus Krisztusnak kezdettől fogva helye van. A második rész azonban már világosabbá teszi számunkra, hogy Isten Fia azért jött, hogy vérével és halálával megváltson minket, de azért is, hogy Isten titkát kinyilvánítsa nekünk. A harmadik szakasz pedig arról szól, hogy már megkaptuk az eljövendő üdvösség zálogát, Isten Szent Lelkét, de Jézus Krisztus még nem érkezett el hozzánk az ő dicsőségében.

Az emberi dicséret mindig új és új formában fordul az időtlen Isten felé. A szakaszban – az első szavától az utolsóig – a dicséretnek és hálaadásnak olyan túlaradó özönét találhatjuk, amelyet igazából megérteni és megmagyarázni sem tudunk. Mint a nagy dolgoknál általában, hiányoznak a szavaink arra, hogy elmondjuk, mit is akar Pál apostol, vagy még inkább azt, hogy mire akar utalni. Ezek a mondatok az ő hitének és is-

tendicséretének megnyilvánulásai. A szakasz kezdete – „Áldott a mi Urunk Jézus Krisztus Istene és Atyja” – és a vége – „eljegyzett peccsétjével, a megígért Szentlélekkel, örökségünk zálogával, hogy megváltsa tulajdon népét az ő dicsőségének magasztalására” – között hatalmas ív feszül, amelybe beleférhet életünk minden kérdése és mindaz, amit a *Hiszekegyben* Istenről, Jézus Krisztusról és a Szentlélekről vallunk.

Mindannyian tapasztaljuk, hogy a hit és az élet ugyanúgy nem választható el egymástól, mint a hitvallás és a cselekedet. Ahol ezt nem ismerjük fel, ott az életünk hiteltelenné válik. *Kálvin* az ilyeneknek írja: „Sohase bízzál eléggé Istenben, mert az bizalmatlanság lenne magaddal szemben.” Hogyan akarjuk Istent dicsérni, ha hitünk csak az ünnepi egyházi alkalmakra, jobb esetben több vagy kevesebb vasárnapra szorítkozik? Hogyan gondoljuk, hogy főként az európai keresztyénség jelen állapotában meg tud állni más vallások, főként az iszlám komoly előretörésével szemben?

Nem árt minél gyakrabban elgondolkodni azon, hogy életünk összefügg Istennel, a hit pedig hozzátartozik az élethez. A hitre jutás nem könnyű, és főként arra kell ügyelni, hogy azt Istennek tulajdonítsuk, és ne magunknak. Aki Istent dicséri, az egyben vallást is tesz róla, hiszen Istent dicsérni nem olyan könnyű és magától értetődő dolog – a világ tele van gonddal, bajjal, éhezéssel, kirovokált háborús konfliktusokkal; nemkülönben a mi életünk is betegséggel, gyászal, adóssággal, munkanélküliséggel. Tudjuk

azt is, hogy hajlamosak vagyunk panaszkodni. Nemrégiben hallottam egy német püspök szavajárásáról, aki a szokásos „Hogy van?” kérdésre nagyon találó választ szokott adni: „Köszönöm, jól, de főként jobban, mint megérdemelném!”

A hálaadás, a dicséret mindig a hit jele volt. Gondoljunk csak Izráel népének pusztai vándorlására, amely közben az engedetlenség mellett mégiscsak több volt a hálaadás. Vagy az első keresztyének életére, akik a zsidók, majd a rómaiak általi üldözések ellenére is mindenért halált tudtak adni.

Manapság valahogy nagyon nehezen megy a hálaadás. Sok embernek, még keresztyéneknek is, Isten valahogy kikerült a látószögéből. Úgy gondolják, hogy amit elterveznek, illetve tesznek, az tőlük függ. Nagyon sok iskola, egyesület, alapítvány vette fel a *keresztyén* jelzőt. Jó lenne, ha közülük minél többen tudnának jó példával elől járni a dicséret és a hálaadás tekintetében.

Pedig a dicséret ma is hangzik, sokszor halkán, mert túl sok a mellesleges zöreje. Nagy a hangzavar is, de ez nem azt jelenti, hogy a dicséret kiesett volna a ritmusából, csak oda kell figyelni rá.

Az *Efzusi levél* csak formájában levél; valójában nagyszabású, ünnepélyes prédikáció, amely a Jézus Krisztusban való hiten alapul. Az egyháznak a keresztség által leszünk tagjai. Az utóbbi években történt felnőtteresztelések mindig nagy élményt nyújtottak számomra, amikor láttam az őszinte érdeklődést, a tanulás iránti elszántságot és azt, hogy látszott: az illető érzi és meg is vallja, hogy életé-

A VASÁRNAP IGÉJE

nek különböző kérdéseire választ ad a Krisztusról szóló beszéd.

Annak szemléltetésére, hogy ez mennyire aktuális, álljon itt egy rövid idézet a 20. század egyik legnagyobb, de mindenképpen legendkivülbb teológusának, *Diétrich Bonhoeffernek* 1944-ben a börtönből küldött keresztleői prédikációjából: „Nem a mi dolgunk megmondani annak a napnak az elérézését – ami bizonyosan el fog jönni –, amikor emberek lesznek elhíva, hogy úgy mondják ki Isten igéjét, hogy a világ megváltozzon és megújuljon általa. Ez egy talán vallástalan, de felszabadító, megváltó nyelvezet lesz, olyan, mint Jézusé, akinek a beszédén az emberek megütözköztek, de mégis annak a hatalma alá kerültek; egy új igazságosságnak és valóságnak a nyelve, ami Isten békeességét és országának elközelítését hirdeti az embereknek.”

Ezeket a sorokat egy olyan ember írta, aki egy korábbi börtönlevelében így vall: „Egy keresztyének éppen elég, ha harminchat-harminchétfé évig él.” Ennyi idő volt ő ekkor, nem sokkal kivégzése előtt. Ebben tulajdonképpen benne van minden: hogy nem számít a mi áldozatunk, mert az semmi Jézus Krisztusnak és magának Istennek az áldozatához képest.

Rossz szolgák vagyunk, mert csak azt tesszük, ami a kötelességünk, mondta ugyanő gyakran. Mennyivel inkább rosszak vagyunk, ha azt sem tesszük meg! Jelen esetben Isten és a Szentháromság feltétlen és szüntelen dicséretét, hogy minél több emberhez eljusson Isten dicsőségének megismerése szavaink és cselekedeteink által.

■ KOHÁRY FERENC

Keresztelés előtt és után – és mindig...

▶ **Szentháromság ünnepén lapunk Régi-új liturgikus sarkában mi más illene jobban az imádságról szóló sorozatba, mint az a szent esemény, amelynek során az Atya, Fiú, Szentlélek nevében keresztelünk meg gyermekeket vagy felnőtteket. Így hát ezzel folytatjuk énekeskönyvünk imádságos részének bemutatását.**

Hála Istennek, elmúlóban vannak azok az idők, amikor pár perccel az istentisztelet előtt jöttek be a szülők a lelkészi hivatalba, hogy gyermekeket hoztak keresztelni. Az idő még az adatok felvételére sem volt elegendő... Ma már természetes, hogy hetekkel korábban bejelentik az igényt, s akkor van mód arra, hogy túl a hivatalos adminisztráción elinduljon a felkészítő személyes beszélgetés.

Megítélés szerint ma a lelkészek kiemelt missziói feladata, hogy a keresztelési felkészítőt – hasonlóan az esketés és a temetés szolgálatához – minél több tanítással, lelkipásztori látogatással, tartalmas beszélgetéssel végezzék. Hiszem és tapasztalom, hogy ahol erre súlyt fektetnek, ott a gyülekezetépítés és gyülekezetépülés folyamata nyomon kísérhető, átélhető.

Ha egy keresztelést kérő család meglátogatja a lelkészt (lelkészi hivatal), akkor az a minimum, hogy a lelkész ezt a látogatást viszonozza a családdal otthonában. Nagy élményeim fűződnek azokhoz a lelkipásztori beszélgetésekhez, amelyek közben a szülők – „hazai pályán”, az otthon

– megnyitják, és gyermekük életének nagy eseménye mellett az ő életükben is elindult valami, ami Istentől való.

Amikor egy ilyen folyamat beindul, kiderül, hogy szülők és lelkész egyaránt igénylik a több találkozás lehetőségét. Aki pedig ezen az úton járva ér el az oltárig és a keresztelőmedencéig, annak később is szorosabb kapcsolata lehet az egyházzal, s tudatosan részese, megtapasztalója lehet Isten megélegetett szeretetének.

Az énekeskönyv imádságos részének keresztelésről szóló fejezete segít feleleveníteni az ismereteket, újragondolni a keresztelés lényegét, tanít imádkozni, és segít, hogy tudatosan éljük a megkeresztelt emberek életét. A bevezetésben emlékeztet arra, hogy amikor keresztelünk, Jézus parancsának engedelmességek. Választ ad, és bibliai tanítást mutat az ismételt felvetődő kérdésre: miért keresztelünk gyermekeket?

Nagyon nagy segítség lehet önmagunk számára és a kívülről érdeklődők számára is az a szinte definícióként használt mondat, amelyet ez a fejezet *Luther Kis kátéjából* idéz: „A keresztség Isten parancsával elrendelt és Isten igéjével együtt használt víz. Végzi a bűnök bocsánatát, megszabadít a haláltól és az ördögtől, és örök üdvösséget ad mindazoknak, akik hiszik azt, amit Isten igéje és ígérete mond.”

Az egész fejezetet átszövi a bibliai igék sora – megmutatva, hogy nem emberi találmányról, az idők folyamán kialakult szokásról vagy szertartásról van szó, hanem olyasvalamiről, ami a teremtő, megváltó, megszentelő Isten szerint az emberi élet

elengedhetetlen része, a lényeghez tartozik.

A szülők és keresztszülők imádsága egy sor olyan kérést tartalmaz, amely talán meg sem fogalmazódna bennünk, de amikor együtt olvassuk és mondjuk, akkor átélhetjük, milyen fontos ügyek, gondolatok, kérések kerülnek itt egymás mellé. Érzékeltesse ezt néhány mondat: „Köszönjük, hogy gyermekünk gyermeked lehet.” „Áldj meg bennünket, ránk bíztad nevelését.” „Tedd gyermekünk tanítványoddá, hűséges követőddé.” „Segítsd hitre gyermekünket... és vezesd az örök élet útján.” „Add, hogy amikor felnő gyermekünk, legyen tudatos hittel is a tied.”

A keresztszülők imádsága különös segítség lehet abban, hogy akik ezt a szép hivatást vállalják, tudják, mire szól a megbízatásuk. „Köszönöm, Uram, hogy egy gyermeket kíséreltek a feléd vezető útján” – hangzik az első mondat: benne a küldetéssel, a lehetőséggel és a felelősséggel, majd kérések sora után így zárul az imádság: „Tedd hatékonyá életemben, és engedd, hogy keresztyén gyermekem szívéhez megtaláljam az utat.”

Felnőtt kereszteléséhez is találunk imádságot. Ez azonban több mint egyszerű könyörgés. Meditáció a javából, amelyet *Jörg Zink* írásaiból vettek át. Ez az imádság – lapozzák fel olvasóink az énekeskönyv 690. oldalán! – nem arról szól, hogy az a felnőtt, akit megkeresztelnek, megérkezett, hanem arról, hogy most van az út kezdetén. Erről a csodás útról, az új élet kezdetéről gondolkodni, imádkozni, hálás szívvel beszélni – ez minden megkeresztelt ember kiváltsága.

RÉGI-ÚJ LITURGIKUS SARKOK

Ehhez az attitűdhöz vezetnek azok az imádságok, amelyek a keresztségünk következményeiről segítenek elmélni: „Követlek, Uram!”, „Íránytsd lépteinket!”, „Világosságul rendeltelek téged!” – ezek a sokatmondó alcímek olvashatók a következő oldalakon. S mindez arról beszél, hogy az az ember, aki a keresztségben átélte Isten megélegetett bizalmát, indul tovább az úton. Az úton, mely az örök életbe vezet. Az úton, amelyen azonban minden vesztély ellenére Isten szeretetének biztonságában érezhetjük magunkat.

Végül hadd álljon itt az az imádság, amely ugyan a történelem távlatából érkezik, de nagyon mai. *Árva Bethlen Kata* (1700–1759) imádsága (EÉ 691. o.). Ez az imádság – amely felveendő könyv nélkül tudott imádságaink közé – legyen útravalónk és emlékeztetőnk: Meg vagyok keresztelve, Jézusé vagyok.

Édes Jézus, tiéd vagyok; neked élek, neked halok. Légy Jézusom életemben, légy Jézusom halálomban, légy Jézusom feltámadásomban, légy Jézusom az örök életben; mindörökkön-örökké szent Atyád előtt való örvendezésemben.

■ HAFENSCHER KÁROLY (IF.)

Oltárképszentelés – nyolcvan év után

▶ Folytatás az 1. oldalról

A dombóvári gyülekezet eredetileg húsvétra tervezte az oltárkép szentelését, de technikai okokból erre egészen a pünkösdöt megelőző szombatig kellett várni. A késedelemmel kapcsolatban Gáncs Péter megjegyezte, hogy az akkori bosszúság mára gondviselészerűnek tűnik, hiszen az emmausi vacsora szinte előszobája a pünkösdnek. A lukácsi történetben a tanítványok a kenyér megtöréséről ismernek rá feltámadott mesterükre. Lajta Gábor festőművész ezt a sorsfordító pillanatot örökítette meg nagyszerű oltárképben, háttérben – mégis a kép közepén – a szolgálóval, akinek elsőként hadarhatták el az izgatott tanítványok a pillanat jelentőségét, így téve őt a pünkösd örömhír első tanújává.

A jól ismert történet szerint két csalódott, kétkedő és reményt vesztett tanítvány – Kleopás és talán fia – igyekszik a húsvéti események után Jeruzsálemből Emmaus felé, amikor egy utazó mellőlük szegődve beszédbe elegedik velük. A vándort maradásra bírják a tanítványok, s aztán vacsorához készülnek vele, amikor az megáldja és megtöri a kenyeret, felfedve ezzel önmagát. Mire fölcsubánk, Jézus magukra hagyja őket, de ők azonnal útra kelnek, vissza Jeruzsálembé, hogy elmesélhessék, amit láttak. A feltámadás örömhíre végül pünkösdkor – a Szentlélek kiadásával – válik a tanítványok életének és tanításának középpontjává. Így folytatódik az egyház születésének története.

Szabó Szilárd, a gyülekezet lelkes felelevenítette, hogy a templomépítést befejező gyülekezeti vezetők annak idején anyagi okból nem ren-

delhettek oltárképet. Ideiglenes megoldás után kutatva – egy környékbeli templom nagyhétkben hagyományosan letakart oltárképétől ihletve – egy fekete háttér előtt álló fehér keresztet állítottak a leendő oltárkép helyére, és 1931-ben így szentelték fel a templomot. A történelem tovább odázta a terveket – válság, világháború, majd a szocializmus évtizedei következtek... Most, nyolcvan évvel később sok tervezgetés, egyeztetés

után döntött úgy a gyülekezet: elérkezett az idő, hogy az építők munkáját ez a generáció végre befejezze.

„Az oltár felett elhelyezett kép az evangélium hirdetésének személyes, csodálatos eszköze” – mondotta A látás visszacszerzése című laudációjában Zászkaliczky Zsuzsanna művészettörténész, a dombóváriak testvérgyülekezetének, a budapest-kőbányainak a felügyelője.

Evangélikus oltárképeken érthetetlenül ritkán szerepel az emmausi

történet, de a művészettörténetben korántsem példa nélkül való, hiszen a legnagyobb festők dolgozták fel a témát. A szakember Lajta Gábor festészetének gyökereit is a nagy elődök – a késő reneszánsztól a historizmusig – művészetében látja. Az alkotás folyamatának érdekességeként említi, hogy a különleges gondolat választott modellek önkéntelen, természetes mozdulatait a kompozícióba építő festő milyen alaposan készült fel a munkára, rejtett szimbólumokkal, utalásokkal mélyítve tovább a prédikáló oltárkép mondanivalóját.

Tudni való, hogy Lajta Gábor mindig élő modellekkel dolgozik. E különleges feladatra is sokáig kereste a megfelelő modelleket. A fiatal tanítvány a bencéseknel végzett, Pannonhalmán, az idősebb, Kleopás arcáról pedig egy jógaoktató tekint a kenyeret megtörő mesterre. A kicsit kívülállónak ható, mégis központi szerepet kapó szolgáló alakját egy színésznő formálta meg... A kulisszatitkok egyike, hogy a Jézus alakját megszemélyesítő modellt a festő egyik tanítványa ajánlotta. A leendő Jézus már a fotók alapján tökéletesen alkalmasnak tűnt a feladatra, de szinte háborzongató lehetett a felismerés, amikor kiderült, hogy az épp harminchárom éves olasz művészettörténészt Emanuelnek hívják. Erre és az alkotás folyamatát kísérő további „jelekre” természetesen a magát keresőként definiáló művész is felfigyelt, és töltögetett belőlük.

A dombóvári ünnep utolsó felszólalójaként a művész állt a gyülekezet elé (képünkön): „Abban a reményben nyújtom át festményemet, hogy a kép az igével együtt segíthet mindenkit a tisztánlátásban és a felismerésben.”

■ Szöveg és fotó: KISS TAMÁS

Orgona-újraszentelés

▶ Folytatás az 1. oldalról

Van abban valami zavarba ejtő, amikor az ember egy kétszáz évnél régebbi, tágas templomban száznál kevesebb hívet tud megszámolni egy ünnepi istentiszteleten. És van abban valami tiszteltet parancsoló, amikor egy ünnepi alkalmon közel száz hívő számlálható meg egy olyan műemlék templomban, amelynek építő gyülekezete a közelmúlt történelmének (esetünkben a háborút követő kitelepítésnek) vált áldozatává. És sajnos nem Egyházasközar az egyet-

15,6–12 alapján tartott prédikációjában Gáncs Péter megértéssel szökött arról, hogy „nem könnyű elfogadnunk, hogy az Isten egyaránt felhozza napját jókora és gonoszokra”. A két német szó (haben/sein) tartalmi különbözőségére utalva azonban hangsúlyozta: „Nem mi osztjuk a Szentleket! Mi mindnyájan Isten kegyelméből élünk!”

Az istentisztelet utolsó harmadában Györffy István gyönyörködtette a jelenlévőket az újonnan felszentelt orgona „tudásával”. A kántortól (képünkön) tudhattuk meg azt is, hogy az 1814

len anyaggyülekezet, amely „fordítottan tizedeltetett”, azaz a jobbára német ajkú evangélikusság alig tizede marad(hatott) a jelenleg már csak nyolcszáz lelkes és mindössze százhusz evangélikust számláló településen...

Pünkösdkor megkülönböztetett üzenete van az orgonaszónak, hiszen a „pneuma” szóalattja meg a sípokot, így a hangszer már működésével is prédikál – fogalmazott az ünnepi istentisztelet igehirdetője, hozzátéve: „Ha az orgona meg tud újulni, miért ne tudna megújulni a gyülekezet is.” ApCsel

pünkösdjén szolgálatba állított barokk (hangzásában a 17. századi itáliai típushoz köthető) hangszer viszonylag megkímélt állapotban érhetette meg felújítását, amelyet 1986-ban, az akkori szintén felújított templom fennállásának kétszázadik évfordulóján határozott el a gyülekezet.

Az orgona felújítását – Kormos Gyula tervei szerint és felügyelete alatt – Budaörsön végezték el mintegy négy és fél millió forint – pályázaton elnyert – összegből Paulus Frigyes és munkatársai.

■ TPK

Hírháttér

Az elmúlt hetekben a Déli Egyházkerülettel kapcsolatban több olyan hír is megjelent az Evangélikus Életben, amelyekhez talán nem árt némi háttérinformáció.

A május 25-i szám címlapján olvashattuk a szarvasi gyülekezetek presbitériumainak közös ünnepélyes nyilatkozatát arról, hogy „a hatvanegy évvel ezelőtt külső politikai érdekből kettéválasztott szarvasi evangélikusság ismét eggyé akar válni”.

De vajon mire utal a kissé titokzatos „külső politikai érdek” kifejezés? Erre a kérdésre az Evangélikus Országos Levéltárról kapott izgalmas dokumentumokból világos választ kaphattunk. 1953 tavaszán a püspök által küldött adminisztrátor lelkész, Kalavszky Kálmán – többek között – a következőket jelenti Dezséry Lászlónak: „Az egyházközösség kettéválasztását és ezzel kapcsolatban az államilag kívánt tisztogatás teljesítését úgy a járási tanács elnökevel, mind pedig a járási pártbizottsággal, azaz a járási párttitkárral közöltem. Bejelentésemet megelégedettséggel fogadták...”

Gondolom, ezek ismeretében nem nehéz kitalálni, hogy milyen erők motiválták a szarvasi evangélikusság megosztását, szétszakítását...

Öröm, hogy a presbitériumok szándékát mindkét gyülekezet közgyűlése június 1-jén megerősítette. Ennek nyomán megkezdődhet az egyesülés jogi, szervezeti, anyagi előkészítése. A tervek szerint a két gyü-

lekezet közös munkabizottsága október 31-ig dolgozza ki az egyesülési dokumentumot, melynek elfogadása esetén, reményesség szerint, 2015-től, hatvankét év után helyreállhat a szarvasi evangélikusság egysége.

A másik jó hír az előző számban, egy fotóval is illusztrált közleményben jelent meg az egyházkerületünkben lezajlott parókusi alkalmassági vizsgálatról. Ez a szokványosnak tűnő tényközlés megérdemel egy kis pluszfigyelmet, hiszen először történt, hogy a négy beosztott lelkész közül háromnak is evangélikus iskola volt az első számú szolgáló helye, „gyülekezeteként” az elmúlt két esztendőben.

Tudom, hogy teológiai és egyéb szempontból is erősen vitatott kérdés: mennyiben tekinthető az egyházi oktatási, nevelési intézmény gyülekezetnek? De tény, hogy immár hosszú évek óta nemcsak gyülekezetekbe, hanem iskoláinkba is küldünk lelkészeket. A parókusi alkalmasságokról most bizonyosságot tett ifjú kollégáim az iskola mellett a helyi gyülekezetben is szolgáltak. Ugyanakkor – nem kis örömmel – mindhárman úgy nyilatkoztak, hogy továbbra is szívesen munkálkodnának az evangélikus iskola missziói mezijén.

Fontos egyházstratégiai feladat, hogy valóban megteremtjük a teljes esélyegyenlőséget és átjárhatóságot a gyülekezetben, illetve iskolában szolgáló lelkészek között. Továbbá ki-

vánatos lenne, hogy ezt az esélyegyenlőséget kiterjesszük az ösztöl szolgálatba lépő mintegy húsz főállású hitoktatóra is, beleértve az anyagi megbecsülést...

Az iskola és gyülekezet kölcsönhatásához, együttműködéséhez érdekes adalékot kínált az a vizsgafeladat, amelyben a jelölteknek egy valóságosan elvégzett kereszteselési szolgálatot kellett írásban dokumentálniuk, a felkészítéstől a kereszteselési prédikációig keresztül az utógondozásig. Sokatmondó, hogy mindhárman az iskolában kerültek kapcsolatba a kereszteselendő gyermekkel, de természetesen a gyülekezetben, templomi istentiszteleten történt a kereszteselés.

Miközben olykor már-már szinte elégedetlen türelmetlenséggel keresztes iskoláink gyorsan érő gyümölcsseit egyházunk fáján, jó lenne hálás szívvel felfedeznünk a szebb jövőt, természetesen a gyülekezetben, templomi istentiszteleten történt a kereszteselés. Miközben olykor már-már szinte elégedetlen türelmetlenséggel keresztes iskoláink gyorsan érő gyümölcsseit egyházunk fáján, jó lenne hálás szívvel felfedeznünk a szebb jövőt, természetesen a gyülekezetben, templomi istentiszteleten történt a kereszteselés. Miközben olykor már-már szinte elégedetlen türelmetlenséggel keresztes iskoláink gyorsan érő gyümölcsseit egyházunk fáján, jó lenne hálás szívvel felfedeznünk a szebb jövőt, természetesen a gyülekezetben, templomi istentiszteleten történt a kereszteselés.

A harmadik déli öröm, amelyet szeretnék megosztani tisztelt olvasóinkkal: az orosházi missziói nap visszhangja, utórezgése. Akadnak, akik már-már szinte temetik az egyházkerületi missziói napokat. Talán ismerősek a kritikus, önkritikus han-

gok, melyek szerint „ez már kifutó modell, idejét múlta forma, csak egymást melengetjük, csupán nyugdíjastalálkozó az egész”...

Hála Istennek, Orosházán több mint ezren – köztük mintegy húsz százalékban gyermekek és fiatalok – mást tapasztaltunk. Egy tizenhat éves gimnazista leveléből idézek, amelyet még hazafelé írt a buszon: „...a teljes újdonság varázsában és a bennem régi lángjára kapott hit fényében élveztem ezt a napot új életem kapujában. Hálás vagyok. Hálás az útmutatásért, a velem szembeni önzetlen segítségért és jóindulatért, melyet szinte idegenként élhettem át...”

A házigazda Orosháza iskolalelkésze, Balog Eszter köszönőlevelünkre így válaszolt: „Részemről sok örömmel és áldással telt a missziói nap. Mi is nagyon köszönjük, hogy gyülekezetünk, óvodánk és iskolánk lehetett a találkozó helyszíne. Örültünk a szolgálattevőknek, szolgálatuknak, a vendégeknek, a személyes találkozásoknak, beszélgetéseknek. Remélem, a kisközösségek a Déli Egyházkerületben tovább fognak formálódni Isten Lelke segítségével, az evangélium ereje által... Az iskolánkban már várják a fiatalok a folytatást!”

Mi is várjuk a folytatást, hiszen az orosházi missziói nap nem ért véget az úrvacsorai istentisztelettel. Komolyan vettük az áldás előtt felhangzó missziói elbocsátást: „Menjetelek el, és hirdessétek az Úr halálát és feltáma-

ÉGTÁJOLÓ

dását! Tegyetek bizonyosságot szeretetéről! Akik megtapasztaltátok a bűnbocsánat örömét, építsétek a testvéri közösséget az emberek között megbocsátással és önfeláldozó szeretettel!”

Az ajándékba kapott pohár, az úrvacsorai kehely, a teli templom szimbolikusan „túlcsordult”, hiszen kivonultunk a város főtérére. Ott még bő másfél órán keresztül sokakat kínáltunk meg a Krisztussal való találkozás és közösség örömeiből énekekben, zenében, bizonyosságtételekben. Reméljük, ennek is lesz folytatása, ahogy a nap énekeiben együtt vallottuk: „Az Úr csodásan működik, / Bölcs terveit megéreli, / Rügyet fakaszt az ág. / Bimbója bár igénytelen, / Pompás lesz a virág.” (EÉ 328,1.2)

Gáncs Péter püspök
Déli Egyházkerület

BUDAY-MALIK ADRIENN FELVÉTELE

Kettős ünnep Tokaj-Hegyalján –

▶ Az elmúlt hétvégére a szokásosnál is jobban készültek a hegyaljai evangélikus gyülekezetek, hiszen az egyik szórványban már szombaton kettős ünnep hirdette pünkösdi üzenetét. Bár területileg a Borsod-Hevesi Egyházmegye legnagyobb kiterjedésű missziói közössége a Tokaj és Környéke Evangélikus Egyházközség, lélekszáma mára jelentősen megfogyatkozott. Ugyanakkor a maroknyi evangélikus és az őket pásztoroló lelkész kitartását, az egyházat, gyülekezetet, szolgálatot is megújító Szentlélek Úristenben vetett hitét példázza, hogy június 7-én Monokon – az evangélikus *Kossuth Lajos* szülőfalujában – dr. *Fabiny Tamás* püspök felszentelhette a megújult imaházat, *Buday Barnabás* esperes pedig beiktathatta hivatalába a gyülekezet megválasztott lelkészét, *Asztalos Richárdot*.

Az alkalom meghívóján olvasható bibliai idézet nemcsak a gyülekezet, de az egész egyházmegye és az ott szolgáló lelkészek, munkatársak biztatása is lehet: „*Legyetek szilárdak, rendíthetetlenek, buzgólkodjatok mindenkor az Úr munkájában, hiszen tudjátok, hogy fáradozásotok nem hi-*

ábavaló az Úrban.” (1Kor 15,58) Az igeválasztás aktualitására utalva Fabiny Tamás az egyházat építő Szentlélek erejében való bizalmat kérte mindazokra gondolva, akik ezen a „nehéz terepen” őrzik kisebbségben hitüket és evangélikusságukat. Az Északi Egyházkerület lelkési

vezetője külön megemlékezett a korábbi szolgálattevőkről, akiknek munkája biztosította a folytatás kihívásával szembesülő hegyaljai evangélikusság fennmaradását. Többek között *Veczán Pál*, *László Milán* és a fiatalon elhunyt *Mezey Gábor* nevét említette. Utóbbi barátjaként követi a szolgálatban Asztalos Richárd.

A püspök hangsúlyozta, hogy az ilyen nehéz kihívásokkal teli gyülekezetekben rendkívül nagy szükség van a nem lelkési munkatársakra, nem utolsósorban pedig a közösségek nyitottságára. Ilyen közös feladatvállalásnak köszönhető az is, hogy önerő nélkül, szűkös, mintegy ötmillió forintos költségvetésből megtörténhetett a monoki imaház renoválása, s hogy a lassan gyarapodó lélekszám miatt egyáltalán szükség lett a közösségi helyre. ▶

Biblikus ökumené

Koczor Tamás

Kránitz Mihály

Pecsuk Ottó

KÁROLY GYÖRGY TAMÁS FELVÉTELE

Hat évvel ezelőtt még sokakat megdöbbentett, hogy pünkösdhétfőn a Deák téri evangélikus templom lépcsőjéről – ismert és kevésbé ismert művészek, egyházi és közéleti személyiségek – úgyszólván egész nap részleteket olvasnak fel a Szentírásból, múlt hétfőn viszont már több hiányolták az eseményt... A Magyar Bibliatársulat által „meghonosított” fővárosi gyakorlat azonban teljesen az idén sem maradt el, csupán

– részben a Bach-hét nyitányára való tekintettel – más helyszínrre, az egyébiránt ugyancsak hagyományos esti ökumenikus istentiszteletre korlátozódott. A Kálvin téri református templomban *Koczor Tamás* evangélikus, *Kránitz Mihály* katolikus és *Pecsuk Ottó* református lelkész szolgált igehirdetéssel, reflektálva a közelmúltban napvilágot látott revideált új fordítású Bibliára (RÚF) is.

▶ *EvÉlet-infó*

Ökumenikus örömszene a MEÖT kápolnájában

▶ Ökumenikus pünkösdi vigíliát és zenés hálaadást tartottak május 6-án a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) látványos székfoglalójában a MEÖT Ifjúsági Bizottságának, illetőleg Teológiai és Keresztény Egység Bizottságának szervezésében.

A különböző felekezetek zenei formációinak közreműködése mellett az imádságos rendezvényen a Magyarországi Baptista Egyház elnöke szolgált igehirdetéssel. *Papp János* a rendezvény mottója – „*Én és az én házam népe az Urat szolgáljuk*” (Józs 24,15) – alapján rámutatott: „Pünkösdi az egyértelműség ünnepe. Úgy, ahogy Józsué családjával együtt letezi a vokst az Úr mellett, ugyanúgy mai korunkban is hasonló a kérdés: vajon mi képesek vagyunk-e úgy élni, úgy cselekedni, hogy azzal az Úr mellett állunk?”

A pünkösdi zenés vigília alkalmán a jelenlévők nemcsak zenekarokat hallgathattak, hanem csatlakozhattak is az énekléshez. Először a *Bu-*

dai dicsőítő zenekar, majd a *Lift együttes* fellépését hallgathatták. Őket a *Boyzless Voice* női kamaragyüttes, a *Kecskeméti pünkösdi csapat* és a *Karneol csapat* fellépése követte. A vigíliát követően szeretetvendégséget tartottak.

A kellemes hangulatú, igényes zenei élményt nyújtó, Istent dicsőítő alkalomról mégis hiányérzettel jöttem el. Sajnálatos volt éppen a pünkösdi vigílián megtapasztalni, hogy a jelenlévő hallgatóság alapvetően a zenekarok résztvevőiből állt. Jó lett volna, ha a meghívók több emberhez, így például a helyszínt használó egyetemi gyülekezetek tagjaihoz is eljutnak, hiszen az alkalom színvonala, valamint a zenei előadások korosztályt megszólító formája éppen arra adott volna lehetőséget, hogy azok, akik az egyházzel kevésbé tudják maguknak, a fiatalos, de hitvalló dallamok által átélhessék pünkösdi ünnepét. A háromezer ember elhívásának ünnepén így bármennyire is pünkösdi ünnepeltük, sajnos – bár ökumenikus, mégis – zárt körben tettük.

■ GALAMBOS ÁDÁM

Pünkösdi visszhang

Budavári evangélikus fesztivál

▶ A budavári evangélikus gyülekezet egész napos pünkösdi programja kicsiknek és nagyoknak, közelieknek és távoliaknak egyaránt szól – hirdette a június 9-re invitáló meghívó. A délelőtti – még a templomban zajlott – tanévzáró istentiszteleten *Keijo Gärdström*, a kouvai testvérgyülekezet lelkésze hirdette Isten igéjét. A közös ebéd után azonban kiürült a templom, ami – kivételesen – örvendetes fejlemény volt, merthogy a budavári pünkösdi evangélikus fesztivál ismét átlépte a templom falait.

Vasárnap egész délután visszhangzott a Bécsi kapu tér a Fortuna utcán felállított színpad történéseitől. A

nyílt a bemutatkozásra. Énekel négy csoport is szolgált: a német gyülekezet énekkara, a finnországi *Sonus kó-*

szólódnod kell” – mondta az Északi Egyházkerület lelkési vezetője.

Délután adták át a Várady-díjat, amelyet a gyülekezetben aktív szolgálatot vállalók kapnak minden évben.

A kicsinyeket a rohangelőn kívül leginkább a játszótér, a kézműveskedés és *Róka Szabolcs* mesemondó foglalta le. A *Szent György és a sárkány* című darab nagy sikert aratott a felnőttek körében is, hiszen az előadás közös produkcióvá vált a nézők soraiból meglepetésszerűen kiválasztott szereplők által. A legtöbb

A SZERZŐ FELVÉTELE

nap eseménydús és mozgalmas volt: a hűs templom, a finomságokkal teli kápolna és a harmincöt fokos hőségben álló szabadtéri színpad között folyamatos volt a jövés-menés. Mindez viszont nem okozott zavart. A felszabadult és családias légkör, a gyermekek „hajkurászó” szülői, az unokákat ringató nagyszülők (köztük lelkészek), a terepen otthonosan mozgó fiatalok látványa mind azt sugallta, hogy a budavári gyülekezetben van élet.

A reggeltől estig tartó együttlétnél a helyi evangélikus közösség szinte minden csoportjának lehetősége

rus, a *Schütz kórus* és a *Budavári gospelkórus*. Az utóbbi, a záróalkalmon megszólaló formáció, úgy tűnik, még mindig kurióznak tekintett műfajt képvisel. A felcsendülő afroamerikai dallamok szinte minden arrajárót megállítottak.

A záró igei részre ismét elcsendesült a tér, és újra az evangélium hangzott. *Fabiny Tamás* püspök Jóel 3,1 alapján rendhagyó módon szólt pünkösdről, Isten álmáról, amely egyben az Úr biztatása is. „Nem kell félned hited miatt, a pünkösdi Lélek erőt és bátorságot ad a bizonyágtételre. Ott és akkor, ahol és amikor

ben belementek a játékbá, és lelkesen vállalták a felkérést. Hamar kiderült, hogy mindenkiben rejtezik többkevesebb színészi hajlam, csak ügyesen kell napvilágra hozni.

Hasonló ehhez a keresztyén biztonyságtétel is. Ha engedünk a Szentlélek elhívásának, csodákat élünk át. Megtelünk békességgel, megbátorodunk, kinyílik a szemünk, megnyílik a szánk, elindul a lábunk, és Isten áldott eszközeivé válunk. Ott, ahova ő vezet. Ha kell, a templom falain kívül: az utcán, a tereken, közeli és távoliak körében. Ezen az igazi tanítványság.

■ HORVÁTH-HEGYI ÁRON

Imaházat szenteltek és lelkészt iktattak Monokon

„Székfoglaló” prédikációjában Asztalos Richárd rendhagyó módon szólt a hitközösségről és a Szentlélek megújító erejéről. Bemutatta a gyülekezetnek a meghívót díszítő tűzzománc műalkotást, melyen Krisztus teste festetlen alap, míg körülötte változatos színek és textúrák láthatók. A lelkész a biztos és szilárd alap meglétét emelte ki mint a hegyaljai közösség bizakodásra és reménységre okot adó közös értékét. A sokszor valóban hiábavalónak és kevésnek tűnő munkát csakis a Szentlélek jelenlétével jutalmazhatja meg az önmagát is odaadó Isten.

Asztalos Richárd elárulta, hogy az elmúlt évtizedekben Monokon teljesen elfogyott az evangélikus közösség. Hosszú ideig csak két emberért járt a községbe... Sokszor hiába érkezett, senkit sem talált. Váratlanul azonban egy család felajánlotta otthonát az istentiszteleti alkalmak céljára. És lassan, las-

szan gyarapodásnak indultak... míg nem az imaház felújítása is indokolt lett. Az iktatást követő ünnepi közgyűlésen köszöntőjében Buday Barnabás esperes szintén kiemelte az egyházmegyére és a térségre jellemző nehézségeket. Elmondta: meggyőződhetett róla, hogy Asztalos Richárd rendelkezik mindazzal a talentummal, amely ehhez a szolgálathoz szükséges. Külön kiemelte a beiktatott lel-

testvére – mondott igent. Így lett Kossuth Zsuzsannából *Meszlényi Rudolfiné*. Annak a *Meszlényi Rudolfnak* a hitvese, aki szintén lelkesedett a politikáért, aki rajongott sógoráért meg annak pártjáért.

A Mészlényi család jó hírű familia, az ugyancsak tekintélyes, régi nemesi családból származó *Deák Ferenc* is rokonságban állt, s több birtoktesttel is büszkélkedhetett. Zsuzsanna apósának szép birtoka volt többek közt az Északi-Bakony lábánál, Kisdémnél, Csárda-pusztánál.

A Mészlényi házaspár Sárbogárdon telepedett le. Frigyük – Rudolf hirtelen bekövetkezett, halálos kimenetelű betegségéig – alig hét esztendőig tartott. Ezalatt három gyermekük született, két lány és egy fiú. Zsuzsanna harmincévesen vált özvegyé – súlyos gond volt ez a megélhetés szempontjából egy háromgyermekes fiatalasszony számára, 1848 tájékán pedig különösen.

Rudolf és Zsuzsanna szerették, jól kiegyesítték egymást. Mély gyászban az özvegy gyakran betért ab-

ba a kis templomba, ahol esküdtek, s megcsókolta azt a követ, amelyen akkor álltak. A nehéz anyagi körülmények közepette Kossuth Lajos hamar szeretett húga segítségére sietett, gyermekeivel és édesanyjukkal együtt Pestre költöztette őket, ahol az ő anyagi támogatásával tudtak megélni. Zsu-

kész három tulajdonságát: a kitartást, a lelkesedést és a hűséget. Az esperes az evangélikus bibliaolvasó *Útmutató* pünkösdi igeszakaszával kívánta a lelkészeknek, mellette álló feleségének és a gyülekezetnek, hogy a Szentlélek erősítse őket mindezekben: „*Nem hatalommal és nem erőszakkal, hanem az én lelkemmel – mondja a Seregek Ura.*” (Zak 4,6)

■ BMA

Asztalos Richárd beiktatott lelkészt köszöntik gyülekezetének tagjai

BUDAY-MALIK ADRIENN FELVÉTELE

»BOLDG VOLTAM, HA EGY KÖNNYET LETÖRÖLHETTEM, HA EGY NYOMORÚSÁGOS SZÍV TERHÉN KÖNNYÍTHETTEM...«

Százhatvan esztendeje hunyt el Kossuth Zsuzsanna

► Egy határon túli fiatal magyar keramikuskész, *Józsa Judit* igazán kifejező alkotást mintázott *Kossuth Lajos* kormányzó-elnök hűgáról, az ország első főápolónőjéről, *Kossuth Zsuzsannáról*. A kis szobor ápolás közben ábrázolja *Zsuzsannát*: felkarol egy sebesült honvédet, és megitatja.

Valóban kifejező kis műalkotás ez Kossuth Zsuzsannáról, akiről nemigen szoktak megemlékezni az évenkénti '48-as ünnepségeken, holott a forradalom és szabadságharc egyik igen fontos, szimbolikus alakja ő is. S egyáltalán nem a neve miatt, nem csupán azért, mert a kormányzó-elnök testvére volt – hanem mert olyan példaadó személyiség, akire mi, magyarok nagyon is büszkén tekinthetünk, akire a mai fiatal lányok, a hivatászerűen betegeket ápolni készülő példaként nézhetnek. Közéledve halálának százhatvanadik évfordulójához, érdemes felvillantani életének, tevékenységének főbb mozzanatait.

A Kossuth család negyedik leánygyermekéeként Sátoraljaújhegyen 1817. február 19-én született Zsuzsanna szorgalmas, nyitott, éles eszű gyermek volt, akit bátyja féltő gondnal patronált. Elég korán belecsöppent a közéletbe, legszorosabb, legbizalmasabb munkatársává vált politikai bátyjának. Fiatal nő léte óriási munkabírásal kezdte szervezni-irányítani az ügyeket. Ha megjelenik a kolera a Felvidéken, akkor ott van kormánybiztos testvére mellett, és segíti intézni a vesztőházban lévő betegek dolgait, ha a *Törvényhatósági Tudósítások* szerkesztésében kell közreműködni, akkor ott is helytáll, de ha a társadalmi-nemzetiségi-felekezeti különbségre való tekintet nélküli ellenzékesítés, valamint a magyarországi ipar védelmezése a cél, akkor az Országos Védegylet életre hívása körül is a legaktívabban munkálkodik.

Mindemellett magánéletét sem hanyagolta el. Miután bátyja 1841-ben megnősült, hamarosan Zsuzsanna is úgy érezte, illő bekötötnie a fejét, s egy nemesi ügyészknét kenyerét kereső nem férfitembernek – aki nem mellékesen Kossuth Lajos neje

zannát tehát Pesten érték a rohamosan közelítő forradalmi napok, a változások; közben figyelemmel kísérte bátyja rendíthetetlen buzgalmat, jobbító fáradozásait, egy szabadabb, élhetőbb hazát megteremtési próbálói politikai törekvéseit. Ő maga azonban még – a gyász miatt – nem kívánt aktívan szerepet vállalni a folyamatokban.

Mindaddig, amíg el nem érkezett a megpróbáltatások ideje, vagyis a menekülésé. Miután *Windisch-Grätz* legyőzte a felső-dunai magyar sereget, és Pesthez közeledett, Kossuth az országgyűléssel együtt Debrecenbe költözött. Zsuzsanna a gyermekeivel, testvéreivel, édesanyjával együtt Lajos útját követte. Láta, hogy ami elkezdődött, az bizony élethalálharc.

Depresszióját leküzdve a leglazasabb tevékenységbe kezdett, akárcsak bátyja. Lajos az országgyűlésben, Zsuzsanna folyamatos mozgásban, előbb az Országos Nőegyleten belül létrejövő betegápolónői egyletben, majd a táborigénykórházakban. A sebesült honvédek ápolásához kötszerek gyűjtésére tett felhívást, majd amikor bátyja kinevezte a magyar honvédszervezet országos főápolónőjévé, belekezdett az önkéntes nővérek toborzásába, megfelelő felszereltségű, élelemmel és személyzettel működő „ápolók” létrehozásába.

„Minket, nőket Isten azért teremtetett, hogy letörüljük homlokukról a verejték cseppeit azoknak, akik elfáradnak az élet útján” – írta egy felhívásában. S valóban, Zsuzsanna saját maga is jó példával járt elől, ő maga is saját kezével kötözte a vérző sebeket, gyógyította, táplálta a rászorulókat, s vigaszt nyújtott a „vérző” szíveknek is. A legjobb családból származó nőket tanította az ápolás tudományára. Önkéntes ápolónőivel olyan emberbaráti elveket valósított meg, amelyek később a vöröskeresztes mozgalomban váltak általánossá.

Kossuth Zsuzsanna, Magyarország első főápolónője – Józsa Judit keramikuskész alkotása

Zsuzsanna nemcsak precizitást követelt meg nővéreitől, hanem gondoskodó figyelmet, lelkiismeretességet és lelki vigaszt nyújtást is. Fontos megemlíteni, hogy nemcsak a sérült magyar honvédek, hanem az ellátásra szoruló, sebesült osztrák katonák számára is ápolást biztosított,

nem ellenséget, hanem a szenvedő embert látva bennük. A szabadságküzdelem végéig fáradhatatlanul járta az országot, felügyelte az ellátást. Szerepet vállalt egy osztrákok elleni belső felkelés, valamint Kossuth Lajos hazahívása előkészítésében. Újra letartóztatták. Tüdőbaj gyötörte, rakkórházban kezelték.

Mindeközben voltak, akik komolyan közbenjártak a megmenekítése érdekében. Az amerikai nagykövet hathatós segítségével került szabadlábra, de ennek feltétele is volt: neki és családjának örökre el kellett hagynia a szülőhazát.

A hazáját elhagyó, betegeskedő Kossuth Zsuzsanna először Brüsszelben talált menedéket. Itt próbáltak új életet kezdeni; Zsuzsanna egy csipkeverő műhely szerett volna működtetni, azonban az osztrákok keze ide is elért. Elkieseredetten, visszanezve karitatív munkájára, ekkortájt vetette papírra bátyjának: „Olyan mérhetetlen vigaszt számomra, hogy dacolhattam a viharral, megoszthattam a nyomorúságot, hogy szenvedhettem és küzdhettem letipor, vérző hazámban. Boldog voltam, ha egy könnyet letörölhettem, ha egy nyomorúságos szív terhén könnyíthettem. A magam szenvedéseit alig éreztem...”

A folyamatos, szünni nem akaró zaklatások, egyre rosszabbodó egészségi állapota, majd édesanyja halála hamarosan döntés elé állította: nincs más választás, messzebbre, Amerikába kell menni.

Új hazájában, New Yorkban folytatta csipkeverő vállalkozását. Egészsége azonban csak rövid ideig bírta a munkát. Harminchét esztendősen, 1854. június 29-én hunyta le örökre a szemét az Egyesült Államok legnagyobb városában.

Tíz esztendővel ezelőtt, Kossuth Zsuzsanna elhunytának másfél századik évfordulóján *dr. Fabiny Tibor* evangélikus egyháztörténész-professzor ekképpen emlékeztetett reá egy írásában: „A New York-i kis temetőt azóta régen felszámolták, helyét felhőkarcolók uralkodják. Kívánjuk, hogy e nagyszerű asszonyra hazájában ne csak a nevét viselő, Bécsi úti egészségügyi szakközépiskola és a bicskei gyermekotthon gondoljon, hanem – soha el nem múló hálával – szeretett magyar evangélikus egyháza is!”

■ KERESZÉNYI ZOLTÁN

Kossuth Zsuzsanna főápolónő áldozatos, gondos munkáját 1849 nyaráig hetvenkét táborigénykórházban húszezer ágy létrejötté fémjelzi.

Midőn a szabadságharc győzelmének reménye már végleg elveszett, a temesvári csata után, ahol *Haynau* legyőzte *Bemet* és *Dembinszkyt*, Kossuth Lajos kormányzóelnök 1849. augusztus 11-én Aradon lemondott, *Görgey* ruházta a polgári és katonai kormányzást, aki röviddel ezután – mivel a nagyobb áldozattal járó további harc értelmetlenné vált – letette a fegyvert.

A világsi fegyverletételről Zsuzsanna Aradon értesült. Előbb orosz, majd császári fogságba esett. Eközben személyes tragédia is érte: meghalt másfél éves kisfia. A fiatal, megtört özvegyasszony Pestre, a hírhedt Újépületbe, méltatlan körülmények közé került rabnak. A hatalom vádjai: hazaárulás. De mert a bírósági tárgyaláson osztrák tisztak tanúskodtak mellette, bizonyítva ápoló-életmentő munkáját – felmentették.

A környezetében lévő óvták, féltették. Zsuzsanna azonban újra cselekedni akart; elhatározta, hogy őrizi a forradalom és szabadságharc, a hazaszeretet lángját, életben tartja a reményt. Ebben a szellemben nyitotta meg nevelőintézetének kapuit. Sajnos a kezdeményezés nem lett hosszú életű, mivel az osztrák hatóságok sorozatos zaklatása teljesen ellehetetlenítette nemcsak az oktató-nevelő munkát, de magának Zsuzsannának a mindennapi megélhetését is.

■ KERESZÉNYI ZOLTÁN

A huszonötödik Bach-hét

▶ Pünkösdhétfőn a budapesti Deák téri evangélikus templomban megkezdődött a Bach-hét. Az idei különösen jelentős, hiszen ez a huszonötödik ilyen rendezvény a szép és fontos sorozatban. Nem könnyű feladat negyedszázadon át évről évre felmutatni az egyik legnagyobb zeneszerzőt: új és új válogatást nyújtani a hatalmas életműből, magas színvonalon megszólaltatni a műveket. Mindezeknek maradéktalanul eleget tettek a hét megálmodói, fáradhatatlan szervezői és persze a muzsikusok, énekesek.

A legnagyobb érdem dr. Kamp Salamoné – a karnagy és evangélikus egyházzenei igazgató a kezdetektől irányítja a rangos eseménysorozatot – és a *Lutheránia* énekkaré, amely minden évben vállalja akár a legnehezebb Bach-művek tolmácsolását is.

A hétfő esti nyitókoncertbe illeszkedő áhítatában *Gáncs Péter*, egyházunk elnök-püspöke – egyebek mellett – így fogalmazott: „Valamikor hittünk, tudtunk Krisztus után kiáltani. Most itt ülünk, és hallgatjuk a fenséges zenét. Az evangélium öröme ez, őszinte és tiszta szívből jövő áhítat. Hála Istennek, hogy elindult az ünnepi hét, a folyamatos, lélekemelő szolgálat...”

Johann Sebastian Bach h-moll miséje az emberi szellem egyik legnagyobb teljesítménye. Míg kortársai és kései nagy utódai magasságokba emelkedve kerestek igazságokat, Bach a feltétlenül hívó vallásosság titkaiba mélyedve fejezte ki örök üzenetét. A lipcei kántor hatalmas tablót fest, ugyanakkor remekművében finom szövésű részleteket is találunk.

A megszólaltatás nehéz feladatát remekül oldotta meg a *Lutheránia* énekkar és a *Weiner–Szász kamaraszimfonikusok*. A négy énekes (*Zádori Mária, Meláth Andrea, Megyesi Zoltán, Jekl László*) előadása, *Dobozy Borbála* törekeny csembalójátéka és *Ács Dávid* orgonamuzsikája most is pontos volt és hibátlan. Zengett a fölszárnyaló ének: „Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis”, hegedű, dob, trombita, a gyönyörű latin szöveg a hallgatóságot mintegy nem járt magasságokba röpítette.

A hét további programjai közül ki kell emelni *Kovács Szilárd* és *Király Csaba* orgonaestjét (kedden és pénteken), az *Aura Musicale* együttes kamaraestjét (szerdán), a rég hallott *Budapesti Fesztiválzenekar* barokk együttesének kantátaestjét (csütörtökön).

Akik pünkösdhétfőn nem jutottak el a Deák téri templomba, vasárnap 19 órától ismét hallhatják Bach Isten felé vezető, lélekemelő *h-moll miséjét*.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

Virágzó reneszánsz és műfaji gazdagság

▶ A négy száz évvel ezelőtti reneszánsz mester, legismertebb nevén *Orlandus Lassus* a kóruszene mellett köteleződétt el. Habár a reneszánsz a hangszeres zene felemelkedését is magával hozta, Lassus kizárólag hangszeres művet nem is komponált. Népszerűségét manapság könnyedebb, sokszor humoros kórusműveinek köszönheti. Kinek ne csengene fülébe a *Zsoldoszerenád* című madrigál? Műveinek palettáján az olasz madrigál és villanella, a francia chanson és a német Lied (dal) műfaja egyaránt megtalálható. A sokoldalú szerző összesen több mint kétezer művének túlnyomórészt azonban egyházi kompozíciók teszik ki. A vallásos zene központi műfajai: motettái és miséi tették őt igazán naggyá. Emellett passiók, Magnificatók és egyéb kantikumok, himnuszok, nagyheti responzóriumok és lamentációk maradtak fenn tőle.

Lassus a mai Belgium területén fekvő Mons városában született, feltehetően 1532-ben. Fiatalkorából több kétes eredetű legenda kering a mesterről; a legkedveltebb, hogy ifjú éveiben Lassust csodálatos hangja miatt háromszor is elrabolták a helyi templom gyermekkórusából. Tizenkét évesen *Ferdinando Gonzaga* Mantovába, majd Szicíliába vitte. Mutálása után Milánóba költözött, ahol madrigalista szállásadójának stílusát vette át.

Az 1550-es évek elején Nápolyban énekesként és komponistaként tevékenykedett. Ez idő tájról maradtak fenn első művei. Ezt követően Rómába ment a toszkán *Medici* nagyherceg szolgálatába. 1553-ban egy évre átvette a lateráni Keresztelő Szent János-bazilika zenei

igazgatását; ezt utána a nála mindössze néhány évvel idősebb *Palestrina* kapta meg. (Róla ez évi 5. szá-

Richard Strauss 150

▶ *Richard Strauss* egyházi zenét csak ifjúkorában írt. Operáinak többsége viszont olyan, emberi mivoltunk lényegét érintő témákat boncolgat, amelyek miatt a róla való – korántsem teljességre törekvő – megemlékezésnek helye lehet egy egyházi hetilapban is. Strauss varázsa az elmúlt századforduló táján többek közt a fiatal *Bartók Bélára* is ellenállhatatlanul hatott. A *Rózsalovag*, a *Salome*, az *Elektra* opera, a *Till Eulenspiegel*, az *Imígyen szóla Zarathustra* szimfonikus költemény és számos más remekmű szerzője kétségkívül a 20. század első felének egyik legtermékenyebb komponistája volt. Karmesterként is kiváló, Magyarországon is többször vezényelt.

Richard Strauss 1864. június 11-én született Münchenben: most ünnepeljük születésének százötvenedik évfordulóját. (Megemlékezésünkben *Batta András* monográfiája volt segítségünkre – Gondolat Kiadó, 1984.)

Richard édesapja, *Franz Strauss* Bajorország legjobb kürtöse (ennek köszönhetjük a fiú műveinek virtuóz kürtészolamait), aki gondosan ügyelt gyermeke zenei „étrendjére”, megismertette vele a klasszikus zeneirodalom minden értékét. Fia megtanulhatta tőle: a zenének ahhoz, hogy művészet legyen, mesterséggé kell a muzsikus vérévé válnia. Richard hegedűsként játszhatott apja műkedvelő zenekarában; ez az együttes néhány ifjúkori művét is bemutatta.

1884-től kezdve Strauss fejlődését éveken át *Hans von Bülow* (nagyyszerű zongoraművész és karmester) határozta meg; neki köszönhető első – másodkarmesteri – állását Meiningenben, ahol a vezénylés mellett zongoristaként is többször fellépett. Richard kapcsolatba került *Johannes Brahms*szal is, aki véleményével nagy szerepet játszott zeneszerzői fejlődésében.

A következő lépcsőfokra egy másik vezető segítségével jutott el: *Alexander Ritter* zenekari hegedűs *Richard Wagner* rokona, szellemi szövetségese volt, sőt *Liszt Ferenc*ért is

rajongott. Ő eszméltette rá Strausst a Wagner-zenedrámák filozófiájára, ő hívta fel figyelmét Liszt zseniális újításaira.

1887 nyarán megismerkedett az ígéretes énekesnővel, *Pauline de Ahnval*; 1894-ben összeházasodtak, 1897-ben született egyetlen fiuk, *Franz*.

Első operájának Strauss – Wagner szellemében – a szövegkönyvét is maga írta. 1893-ban, hatévi munka után korszakhatárt látott új művében: „A *Guntram* tulajdonképpen lezárja tanulóéveimet, s most már kimerészkedhetem a világba.”

Ez időben találkozott *Gustav Mahler*ral; a századvég Németországának két legtöbbet ígért fiatal muzsikus – a könnyedén alkotó, sikeres, előadóművészként szinte flegmatikus zeneszerző és a tépelődő, öngyöttrő, nehéz életű, csupa ideg lángelme – meglepően jól megértette egymást.

Strauss 1886-tól 1924-ig különböző rangú karmesteri állásokat töltött be Münchenben, Weimarban, Berlinben és Bécsben; elvezényelte az operairodalom – benne a saját művei – legjavát. 1908-tól Berlinben főzeneigazgató lett, 1919–1924 között a bécsi Staatsopert vezette.

Jó két évtizeden keresztül volt Strauss legközelebbi munkatársa *Hugo von Hofmannsthal* osztrák költő, drámaíró. Hat opera – *Elektra*,

munkban emlékeztünk meg.) De Lassus addigra már – feltehetően franciaországi és angliai utazásait követően – visszatért Németalföldre, és Antwerpenben telepedett le. Itt 1555-ben a 16. század egyik nagy vívmányát, a többszólamú kottanyomatást felhasználva nyomtatásban adta ki korai műveit.

1556-ban Münchenben *V. Albert* bajor herceg szolgálatába állt. Az uralkodó igyekezett olasz mintára megszervezni az udvar zenei életét. Mivel Lassus Itáliában tanult, a német udvarban működő számos honfitársa közül erre a feladatra ő volt a legalkalmasabb, sőt mi több, messze a leghatékosabb is. Végleg ide költözött, s két évvel később feleségül vette *Regina Wäckingert*.

1563-ban Lassust kinevezték udvari főzeneigazgatóvá. Az 1560-as években híre már bejárta Európát, sok zenész miatta jött a müncheni udvarba, hogy hosszabb-rövidebb ideig tanulhasson tőle. Ezért érkezett ide többek között a két *Gabrieli*: *Andrea*, majd később unokaöccse, *Giovanni* is.

Lassus neve messze a muzsikuskörökön kívül is ismert volt. 1570-ben *II. Miksa* német-római császár nemességet adományozott neki, amelyet igen ritkán kapott meg zeneszerző. *XIII. Gergely* pápa pedig lovaggá ütötte. A következő években *IX. Károly* francia király hívta meg.

Habár több uralkodó és arisztokrata is megpróbálta őt magának megnyerni, Lassus mindennél többre értékelt a bajor udvarban elhangzó pompás zenei előadásokat. Az 1570-es évektől kezdve többször ellátogatott Itáliába, hogy megismerje a madrigál haladóbb irányzatait. Ennek ellenére konzervatív maradt. Éveinek múlásával stílusa egyre letisztultabbá és kifinomultabbá vált.

Az 1590-es években egészsége hanyatlásnak indult, melankólia gyötörte, de továbbra is komponált, és nagy ritkán utazgatott. Hattyúdalát, a huszonegy éves madrigálból álló, *Szent Péter könnyei* című madrigálsorozatot sokan – méltán – a legtekélyesebb darabjának tartják. Művét *VIII. Kelemen* pápának ajánlotta, és csak posztumusz jelent meg 1595-ben.

Amint látjuk, Palestrinával ellentétben Lassus fiatalon bejárta Európát, majd huszonhat éves korában Bajorországba ment, és életének legnagyobb részében, még harmincnégy évig Münchenben a bajor hercegeket szolgált. 1594. június 14-én hunyt el, így már nem látta az elbocsátó levelét, amelyet pusztán anyagi okokból épp azon a napon fogalmazott meg kenyéradója, *V. Vilmos*.

Azon lehet vitatkozni, hogy a négy legnagyobb reneszánsz zeneszerző közül Palestrina, Lassus, *Byrd* vagy *Victoria* a legnevesebb-e, de az biztos, hogy a legtöbb neve Lassusnak van (*Roland de Lattre, Orlando di Lasso, Roland de Lassus* és ezek mindenféle kombinációja).

■ HALÁSZ-TÁBORSZKY GYÖRGY

A rózsalovag, Ariadné Naxosban, Az árnyék nélküli asszony, Az egyiptomi Heléna, Arabella – születését köszönhetjük ennek az együttműködésnek. *Az Elektra* a hűségről szól; *Az árnyék nélküli asszony* mesebeli keretek között az emberség alapvető kérdéseit boncolgatja.

A rózsalovag műfaji megjelölése zenés komédia, de az egyik elemző szerint mind közül a letragikusabb opera. Talán azért, mert cseppet sem elkerülhetetlen, ami benne történik, mégis, ami a dolgok mögött van – az elmúlás, az átváltozás –, az feltartóztatlanul zajlik az időben, és a szereplők mintegy elébe mennek saját sorsuknak.

Időskorában Strauss tréfával ütötte el hősnője, a Tábornagyné tragikumát, aki lemond Octavianról egy fiatal lány javára. Azonban a zene, e búcsúzó keringőzene – a bécsi álom – ennél jóval többet árul el. Egy

narchia összeomlása előtti percekben (egy évszázaddal ezelőtt!) sikerült még egyszer kinyitni az aranykori Bécs zenélődobozának fedelét, melyből soha többé nem hangzott fel a *Rózsalovaghoz* hasonló csengésű és hangulatú muzsika.

Strausst hosszú élete során – 1949-ben halt meg – tartották a modern zene előfutárának (*Salome*), de múltbéli révedőnek is (*A rózsalovag*); támadták a Birodalmi Zenei Kamara elnökségéért, majd nagy pompával ünnepelték meg nyolcvanötödik születésnapját.

Ellentmondásoktól terhes élete végén a *Négy utolsó énekkel* búcsúzott a világtól; ennek utolsó dala *Joseph von Eichendorff Alkonyfényben* című verse. „Jártunk mi rosszban-jóban, / fogtuk egymás kezét, / pihenjünk most, valóban, / csend honol szerteszét. // A völgyek elnyugosznak, / alkonyhomályon át / illatálmos magas-

kultúra, egy birodalom múltját, mely bizonyára soha nem volt olyan szép, mint *A rózsalovag* keringődallamai. Mert a bécsi keringő 1911-ben, amikor bemutatták az operát, történelem. A világháború küszöbén, a Mo-

nak / még két pacsirta vág. // Hagyd rájuk a csapongást, / vár ránk a nyugalom: / jöjj, el ne vétsük egymást / ég-föld magányokon.” (*Tandori Dezső* fordítása.)

■ DR. ECSEDI ZSUZSA

»MÁTRAI HEGYCSÚCSON ÉS MÁTRAI CSEDNBEN NÁZÁRETBEN MINDIG DICSŐSÉG ZENGJEN...«

Názáret a Mátrában

► Kicsiny gyülekezeti közösség emlékezett meg június első vasárnapjának kora délutánján a Fébé Evangélikus Diakonisszaegyesület mátraszentimre-bagolyirtási temploma felszentelésének huszadik évfordulójáról. A bensőséges ünnepi istentiszteleten az a D. Szezik Imre nyugalmazott püspök szolgált igehirdetéssel, aki 1994. augusztus 25-én felszentelte a hajlékot. Az eseményen a Fébé részéről Görög Hajnalka diakonissza-főnökhelyettes, anyaházi diakonisszák, Madocsai Miklós korábbi Fébé-lelkész, valamint a másfél évtizeden át ott szolgáló Herzog Csaba vett részt – mindannyiukat személyes emlékek kötik az érdekes nevű Bagolyirtáshoz. De hogyan „kerül” Názáret, illetve egy templom a Mátra erdejének mélyére, ahol a magasba törő fenyők tiszteletet parancsoló sokasága uralja a tájat? Hogyan végeztek itt szolgálatot evangélikus diakonisszáink, és milyen újkori történelme van a rejtett, hívogató helynek? Ennek jártunk utána az interjúkkal kiegészített tudósításban.

Madocsai Miklós volt Fébé vezető lelkész, a templomépítés és a szolgálat „újkori” elindítója, aki Túrmezei Erzsébet főnökhelyettes általános munkát végzett Bagolyirtás beindításáért:

– Minden szép emlék ide köt engem, ami a Fébével kapcsolatos. Az 1951-es szétszórás után nem volt remény arra, hogy itt valaha újraindulhat a szolgálat. Isten azonban „távolabbra lát”, mint az ember... Az üdülőt a diakóniai munka területének számította az állam, így egyházi tulajdonban maradt, s néhány évig még üdültetést végezhetett, immár a testvérek nélkül. A bezárásig azonban már nem volt sok hátra, romlottak a körülmények, és sajnos pusztulásnak indult a telek és a házak.

1990 tavaszán jártam itt először Túrmezei Erzsébet testvérrel. Romok, minden szanaszét, a telek felét már eladta az egyház. Mégis lett jelene és jövője Bagolyirtásnak. A Fébé templomot, majd vendégszobákat épített, s az épületegyüttes immár húsz éve hirdeti Isten dicsőségét. 1994-ben a testvérek már sajnos idősek voltak a szolgálathoz, de a lelkészi munka Herzog Csaba vezetésével megindulhatott sokak lelki épülésére.

Herzog Csaba evangélikus lelkészként tizenöt évig szolgált Bagolyirtáson.

– Hogyan kezdődött az evangélikus diakonisszák szolgálata a Mátrában?

– A Fébé-egyesület evangélikus diakonisszáinak szolgálata egészen 1947-re nyúlik vissza, amikor az egyesület telket, illetve három olyan épületet kapott, amelyek kitelepülő szlovák családok után maradtak üresen. Bonyolult folyamat eredménye volt, hogy ezek a Fébé birtokába kerülhettek. A korabeli földhivatal és az egyház útján kapta meg az egyesület ezt a mintegy négy katasztrális hold területű ingatlant, három – eléggé lepusztult – kis házzal. Ezzel a „tölkével” indult meg a szolgálat. Először üdülésre tették alkalmassá a helyet, s egészen az 1950-es évekig így is működött.

– Miből állt az ottani szolgálat? A vendégfogadáson kívül bizonyosan lelki munkát is végeztek.

– Természetesen igen. Diakonisszák és diakónusok egyaránt dolgoztak Bagolyirtáson. Ki kell emelnem a ma már kilencven éven felüli Peczníky Pál testvérünket, aki feleségével és munkatársaival együtt fontos és nehéz szolgálatot végzett. Mostoha körülmények között kellett élniük, dolgozniuk, helytállniuk az oda kihelyezett testvéreknek.

A munka az épületek lakhatóvá tételével, berendezésével kezdődött, s üdülésre is alkalmassá kellett tenni a kis házakat. Ebben az időben – 1949-ben – jelent meg az Új Harangzó című folyóiratban egy írás arról, hogy

jó lenne fiatalok számára konferencia-központtá fejleszteni ezt a hangulatos, szép helyet. Erre azonban még több évtizedet kellett várni. Az ötvenes évekig csak üdülőként funkcionált az ingatlan. A magaslati levegő Bagolyirtást különösen is alkalmassá teszi tudóbetegek számára pihenésre, gyógyulásra. (A Mátra-szentimréhez tartozó üdülőtelep tengerszint feletti magassága közel kilencszáz méter. – A szerk.)

– Mit jelentett a diakonisszák számára ez a kis bensőséges szolgálati terület? Hogyan osztották be ide a testvéreket?

– Nagy örömmel jöttek dolgozni Bagolyirtásra. Kis, zárt közösséggé alakult a négy állandóan ott szolgáló diakonissza, miközben – sok éven át – együtt tevékenykedtek, mondhatni, mint egy család. Amint a visszaemlékezésekben olvashatjuk, nagy szeretettel fogadták az érkezőket, akik csak időszakszerűen végeztek ott szolgálatot.

Az első és az utolsó versszak Túrmezei Erzsébet énekszövegéből

Názáreti Jézus, szent Fia Istennek,
Názáretben voltál engedelmes gyermek,
Názáretben élted dolgos ifjúságod.
Áldott ez a templom, hogyha Te megáldod!

Mátrai hegycsúcson és mátrai csendben
Názáretben mindig dicsőség zengjen,
Irgalmasságodról tegyen tanúságot!
Áldott ez a templom, hogyha Te megáldod!

Igazi lelki közösség született meg, sokan megfordultak közöttük az évek során. Sokan jelentkeztek üdülésre. Volt, hogy vissza is kellett utasítani néhányukat, a hely kicsinyisége ugyanis nem tette lehetővé, hogy mindenkit fogadjanak, akkora volt az érdeklődés.

– Csak evangélikusok jöhettek, vagy már akkor is az ökumené szellemében működött a hely?

– Úgy tudom, nyitott volt más felekezeti hívek számára is, lelki közösséget lelhetek, pihenést, elcsendesedést az Úristen előtt.

– 1951-ben a Fébé feloszlásával a diakonisszák szolgálati lehetősége

megszűnt, s fel kellett adniuk ezt a munkaterületet is. A több évtizedes csend után azonban a rendszerváltozáskor itt is újraindulhatott a munka.

– 1990-ben nyílt lehetőség arra, hogy a Fébé-egyesület folytassa szolgálatát Bagolyirtáson. Az ingatlan ekkor egyházunk – amely addig kezelésében tarthatta – visszaadta az egyesületnek. Az újrainduló Fébé első lelkésze Madocsai Miklós, a diakonisszák főnökhelyettese Túrmezei Erzsébet testvér volt. Együtt mentek fel először megnézni az állapotokat – szörnyű helyzet fogadta őket. Romok, gaz, elhanyagoltság. Mégis, szívükben az Isten reményét ébresztett a folytatásra vonatkozóan! A látottak Ézsaiás próféta vízióját idézték a kivágott fáról, amelynek csonkjából hajtás sarjad (Ézs 11,1). Názáret, Jézus gyermekkori városa nevének a töve *necer*: ez új hajtást jelent a kivágott fán. Ahogyan a kivágott fa kizöldül – s ezt a törzset nevezte a héber *necernek* –, úgy nevezte el a Fébé Názáretnek ezt az üdülőtelepet. A törzs itt is újra kihajthatott Isten kegyelméből: megindult az élet, a munka. Az egyesület mindenekelőtt templom építését határozta el a telken, s hamarosan már ennek a továbbfejlesztésén is gondolkodtak. A pályázat nyertese, Czibula Zoltán alberti építésszámológép tervei alapján épült fel a fekvő nyolcas alaprajzú templom és lakóépület.

– S mondjuk el, hogy nem annyira picike ez a templom, mint elsőre gondolnánk: nyolcvan fő befogadására alkalmas...

– Valóban, nem egy kis kápolna csupán az erdő mélyén.

Különösen szép a terméskő oltár, a kereszt és a szószék. Taschner Erzsébet helyettes diakonissza-főnökhelyettesétől kaptunk egy gyönyörű, százéves faragott keresztet, mely szintén a templom díszje. Majd sorban a többi teendő következett: vendégszobák kialakítása a galérián. Mára harminc főt tudunk befogad-

ló temploma. (A legmagasabban élő gyülekezet a bakonyi Tésen található.) Különös hangulatot ad a természet közelsége: az Istenre figyelés, a meditálás, az elcsendesedés áldott alkalmait kínálja igehirdetőnek és meghallgatónak egyaránt.

– Ez a szépség Túrmezei Erzsébet diakonissza költőnőt is megihlette,

Balról jobbra: D. Szezik Imre, Madocsai Miklós és Herzog Csaba

ni, több család vagy kisebb csoport is üdülhet nálunk.

– Egy diakonisszaegyesület által működtetett vendégház, amely a lelkiiséget helyezi előtérbe, milyen anyagi feltételek között tud létezni? Hiszen nem a haszonszerzés a célja...

– Egyesületünk a szeretetszolgálat szellemében tevékenykedik, a jézusi ige jegyében: „Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek” (Mt 5,7) A cél nem a nyereség elérése, hanem az önfenntartás megvalósítása volt kezdettől fogva. Éppen ezért csak évek munkája után került sor a konyha felújítására.

Madocsai Miklós lelkész egy kedves ismerőse, Takács Lajosné az évek során több komoly adománnyal lepett meg minket, a 2003-ban felszentelt harangot és haranglábat is neki köszönhetjük. Azóta harangzó hívogatója az Isten igéjére szomjazókat.

Nagy öröm, hogy 1998-tól 2010-ig nagyrészt teljes kihasználtsággal működött az üdülő. Saját, önálló gyülekezete ennek a templomnak nincs, de a nyári idényben a környékről több evangélikus és nem evangélikus üdülőtulajdonosból létrejött egy négy-öt fős, az istentiszteleteket rendszeresen látogató kis közösség. Ők azok, akik állandó gyülekezetként vannak jelen, és persze turisták, a környéken üdülő vendégek is betérnek. Szállóvendégek, csoportok váltakozva jönnek.

Téli tartózkodásra egyelőre nem alkalmas az üdülő, de idővel talán ez is megoldható lesz, hiszen a téli sportok szerelmesei közül lennének, akik itt megpihenének. A szezon a május eleji nyitó istentiszteletől október végéig tart. Fűtés jelenleg nincs, csak temperálás. A rendről, tisztaságról egész éven át Molnár Ferenc gondoskodik.

– Milyen érzés egy lelkész számára a teremtő Isten hirdetni ott fent, a hegyen épült templomban, abban a megragadóan szép, jó levegőjű, harmóniát árasztó környezetben? Könnyebben nyílik meg a lélek a befogadásra?

– Isten igéjére mindenütt szomjaznak az emberek, és hirdetni nekik az igét nagy kiváltság, kegyelem. Egy állandó gyülekezetben hirdetni az igét más, mint egy ilyen szolgálati területen. A magaslat, szimbolikusan mondván: a „közelebb Istenhez” érzése valóban mozgósít belső, lelki energiákat, az elcsendesedésre a mai embernek pedig kimondhatatlanul nagy szüksége van. Ez a templom egyházzunk földrajzilag legmagasabban ál-

lunk felcímében tőle idéztem a felszentelésre írt énekéből. Versszövege a júniusi 1-jei istentiszteleten is elhangzott.

– Názáret-templomunk himnuszaként vagy imádságként is énekelhetjük Erzsébet testvér költeményét. Isten áldása kísér bennünket. Erzsébet testvér megérezte ennek a helynek a csodálatos voltát. Hálát adunk a templom felszentelésének huszadik évfordulóján, és hálát adunk mindazokért, akik itt lelkészi, kántori vagy más szolgálatot végeztek-vegeznek, s hálás szívvel emlékezünk azon lelkészekre, akik itt hirdették az igét, és már nincsenek közöttünk. Reméljük, hogy még sokan élvezhetik itt ezt a békeséget, harmóniát, csendet, közösséget egymással és Istennel. Ő adjon minden megfáradtnak lelki erősödést és testi gyógyulást.

Az ünnepi, úrvacsorás istentiszteleten D. Szezik Imre 1Kir 8,27–28, Hab 2,20 és ApCsel 17,27–28 alapján hirdette azt az Istent, akit „az eget egei sem fogadhatnak be”, hát még egy emberi kéz építette ház. A templom azonban mégis több, hiszen szent hely, ahol maga az Úristen van jelen, és mi elcsendesedve előtte, felismerhetjük: „Öbenne élünk, mozgunk és vagyunk.”

A nyugalmazott püspök rámutatott: a kérdéses, vajon az elmúlt húsz évben megfordult-e itt ezer ember, volt-e ötszáz – a választ nem tudhatjuk. Ez csak emberi gondolatmenet – Isten nem a számok bűvöletében tekint a hozzá kiáltókra. Ő többet készít el, mint amit mi el tudunk képzelni, egy templom évszázadokra, évezredekre épül – Isten kezében, irgalmas jóságában bízva. Tehát „érdemes” templomot építeni, és itt, a Mátrában csodálatos ajándék és lehetőség is Názáret temploma.

A templom a csend és az Istennel való találkozás helye, drága és szent „eszköze”, ahol Isten közel jön hozzánk igéjében és a szentségekben. Isten több, más, mint amit gondolunk róla – sem az értelmünk, sem az érzelmeink nem tudják befogadni. Mert nem mi fogadjuk őt, hanem ő fogad minket gyermekeivé, ott és akkor, ahol és amikor neki tetszik. Körülvesz minket, úgy, hogy elküldte közénk egyszülött Fiát, Jézust. A templom kiváltságos hely, Isten szent ajándéka, hogy ezt az örömet átéljük.

■ Írta és összeállította: KÓHÁTI DOROTTYA

HIRDETÉS

Felhívás

Költöztesse családjá multját a múzeumba!

Az Evangelikus Országos Múzeum új külsővel, megújult tartalommal várja a jövő év végétől látogatóit. A készülő állandó kiállításához és a múzeum gyűjteményébe örömmel várjuk felajánlásait. Műtárgyvárlásra anyagi forrás korlátozottan áll rendelkezésünkre.

Ha vannak Önnek vagy családjának birtokában régi fényképek, levelek, életfordulókhöz kapcsolódó emléktárgyak, eredeti népviseletek, ezeknek darabjai, a falusi, paraszti kultúra tárgyai, polgári használati tárgyak, ígés lapok, evangelikus emléktárgyak, régi iskolai emlékek, könyvek, imakönyvek, hadifogságban készült tárgyak, „tábori posta” vagy börtönlapok, cserkészélethez kapcsolódó emlékek, konferenciákhoz kapcsolódó tárgyak, diakonisszaemlékek vagy bármi más, ami egy egyházunkat bemutató gyűjtemény számára érdekes lehet, kérjük, keresse munkatársainkat.

A munka ütemezése miatt kérjük, jelentkezzen augusztus 1-ig.

Elérhetőségeink: dr. Harmati Béla László: (+36) 20/824-5083, eom@lutheran.hu • dr. Kertész Botond: (+36) 20/824-5079, kertesz.botondnak@gmail.com • Zászkaliczky Zsuzsanna: (+36) 20/824-6724, zsuzsa.zaszkaliczky@lutheran.hu

Határtalanul projektek a soproni Eötvösben

Az Eötvös József Evangelikus Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola az idei tanévben az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatásával két *Határtalanul* projektben vesz részt. A program célja személyes kapcsolat kialakítása határon túli magyar diákokkal olyan közös tevékenység során, mely által a diákok egymás kultúráját jobban megismerhetik, közöttük barátságok szövődhetnek.

Elsősegélynyújtás határok nélkül

Az *Elsősegélynyújtás határok nélkül* című szakmai együttműködési projektben összesen ötvenöt tanuló és hat pedagógus vett részt iskolánk egészségügyi szakközépiskolai 10. b osztályából és a dunaszerdahelyi Egészségügyi Középiskolából. A soproni és felvidéki találkozás alkalmával a tanulók a gyakorlatban sajátították el az elsősegélynyújtást, az újjáélesztést, az eszméletlen sérült ellátását, valamint a defibrillátor használatát. A projekt során az elsősegélynyújtásról oktatófilm készült, mely a két iskola honlapján elérhető.

Gyere velünk, verseljünk!

A soproni találkozás alkalmával intézményünk kilencedik évfolyamos gimnazista diákjai a székeludvarhelyi Baczkamadarasi Kis Gergely Református Kollégium tanulóival közösen a március 15-i eseményekre emlékezve ünnepi műsort készítettek, melyet a soproni evangelikus templomban adtak elő ez év március 14-én 11 órakor. A műsorban a két intézmény hatvan diákja működött közre.

A májusi erdélyi utazás alatt a diákok a magyar művelődéstörténet korábbi és jelenkori jeles képviselőinek – *Ady Endre, Petőfi Sándor, Tamási Áron, Áprily Lajos, Kányádi Sándor* – műveivel ismerkedtek. Szerzett ismereteikből a diákok tájékoztató füzetet készítettek.

► **Mennybemenetel ünnepén a békéscsabai evangelikusoknak nem csak az istentiszteleti közösség jelentette a gyülekezeti együttlétet. A Szeberényiekre emlékezni jöttek össze vagy százan a Csabagyöngye Kulturális Központban (CSKK). Az ünnepség apropója: az ideai tanév úgy kezdődött, hogy az amúgy sem rövid nevű evangelikus oktatási intézmény felvette Szeberényi Gusztáv Adolf egykori békéscsabai lelkész, bánya-kerületi püspök nevét. A névadás – keresztelő? – aztán puzzle-darabokként összekapcsolódó eseményeket indított el: könyv, ifjú tehetségek tárlata, klasszikus múzeumi kiállítás követték egymást. És ahogy a csabaiakat ismerjük, ennek még nincs vége! Alább *Szente Bélának*, a CSKK igazgatójának írása olvasható az iskola – lassan már megszokottan míves – kiadványáról, *Kertész Botond Szeberényi-monográfiájáról*. (Az eseményről lapunk múlt heti számában tudósítottunk, a kiállításról készült képek az Evangelikus Országos Múzeum honlapján láthatók.)**

Egy családgény második kötet lehetne, amit a kezünkben tarthatunk. Irodalmi kiváltára csak érintőlegesen gondoljunk, hiszen műfaját tekintve egyháztörténeti pályarajz, mégis egy nevezetes magyar család regényessé váló útjának jelentős, egész pontosan jelentőségteljes, meghatározó szakaszával ismerkedhet meg általa a tisztelt Olvasó.

Kertész Botond könyve tehát életrajz, egyháztörténet, hely- és kortörténet, forrásmű egy kötetben, s bár a szó legszorosabb értelmében történelemkönyv – hiszen tele van adalékokkal s adatokkal, évszámmal és lélekszámmal, névvel és helynévvel –, lapjain mégis olvasmányos, cselekményben gazdag írás bontakozik ki.

A több kötetre számot tartó történet 1780. január 1-jén kezdődött a Felvidék egy északi szegletében, az Árva megyei Nagyfaluban (Veličná, Szlovákia). Ekkor született meg Szeberényi János, kinek élettörténete képezne e képzeletbeli könyvfolyam első kötetét. Apja-anya írástudatlan napszámos, a szlovákok lakta vidéken ők is csak tótul tudnak. A gyermek János egy csizmadiától tanult írni-olvasni, aki hamar felfedezte benne a tehetséget. Iskolába írtatták, s talán nem véletlen a példa – sőt példaértékűnek leginkább mondható –: az evangelikuság iskolarendje már e korai formájában is lehetővé tette, hogy azt végigjárva az ország utolsó falujából a legeslegszegényebb gyermek is feltörekedhessen – akár a püspöki székig.

Kertész Botond könyvének első fejezete röviden összefoglalja Szeberényi János püspök életpályáját, és bemutatja az első és a második generáció lelkészeit, hiszen öccse, *András*, kinek taníttatásáról már ő gondoskodott, szintén pap lett, s gyermekeik közül is ketten-ketten.

Szeberényi János állhatatosságának gyümölcse lelkészdinasztia lett, s az olvasónak itt fel kell figyelnie a könyv első üzenetére, az *atyai örökség* jelentőségére, mely munkált Szeberényi Gusztáv Adolf lelkészválasztásában s éppen úgy az ő fiának, *Lajos Zsigmondnak* választásában is, hogy csak a most számunkra kijelölt ágat emeljük ki a családfáról.

Az előttünk járó példa, a támogató jó szavak, a terelgető tanácsok mindig segítik választásainkat, és bizonyonnyal segítették a Szeberényi dinasztia életében az elhívás felismerését is.

Kertész Botond Szeberényi János felemelkedéséről azt írja, hogy „népmesébe illő” volt. Nekünk, csabaiaknak is volt egy ilyen mesebeli királyfink, s talán ezért különösen tudjuk becsülni az ilyen élettörténeteket, azt, amikor – s most ismét a szerzőt idézem – „a kiemelkedés útja a tehetség,

a hihetetlen kitarás és szorgalom”. Az asztalosinas *Lieb Miska* ugyanezen tulajdonságokkal küzdött föl magát a festészet csúcsaira: *Munkácsy Mihályként* ismerjük őt.

A könyv második fejezetében Szeberényi Gusztáv életének első nagy szakaszával ismerkedhetünk meg születésétől püspökké választásáig.

Szeberényi Gusztáv Adolf 1816. október 8-án látta meg a napvilágot Kóhanócon, egy Vág menti kis településen, Trencséntől néhány kilométerre. Keresztnevét a 16–17. század fordulóján élt *II. Gusztáv Adolf* svéd királyról kapta, aki a harmincéves háború idején sokat tett a németföldi evangelikus egyház fennmaradásáért.

Lelkészsé szentelésekor még használta mindkét nevét, később azonban az Adolf elmaradt. Ma viszont – leginkább azért, hogy kiemelkedő diakóniai tevékenységéről ismert unokájától megkülönböztethessük – ismét teljes nevén igyekszünk őt emlegetni.

Iskoláit Selmezbányán kezdte, majd Pozsonyban folytatta, s itt tette le teológiai szigorlatát is. Később négy szemesztert hallgatott a jénai egyetemen, majd hazatérve két évig a nemesi rangú *Bohus* család házitánítója lett Világoson.

Szeberényi Gusztáv ekkor járt először Csabán. A csabai egyházmegye akkoriban nemcsak a békési térségre, hanem Arad megyére is kiterjedt, így a csabaiak, hírül kapva, hogy püspökük teológiát végzett fia alig kétnapi járóföldre tanítóskodik, 1843 elején meghívták őt a sűrűn betegeskedő *Broszman Dániel* mellé segédlelkésznek. El is jött, a gyülekezet nagy meglepedésére meg is tartotta próba-igehirdetését, ezen fellelkesülve meg is választották, de apja másképp döntött. Szeberényi Gusztáv nem fogadhatta el a csabai állást, felhagyott az oktatói munkával is, majd apja felszentelve őt, egy fél évre maga mellé vette bánya-kerületi szuperintendensi káplánnak.

Fél évig látta el a segédlelkészi hivatalát, s ezután került tíz esztendőre a világtól elzárt Egyházasmárotra parókusnak.

Ideérkezte után két esztendővel megházasodott, feleségül vette *Dlhányi Maximiliánát*, s ott, Egyházasmáron született meg első három gyermekük, majd őket további négy követte már Csabán.

1853 januárjában nyugdíjba ment Broszman Dániel, s utódjaként a csabai hívek négy meghívott igehirdető közül Szeberényi Gusztáv mellett döntöttek. Csak érdekességként említsük meg, hogy a pályázók között volt az akkor segédlelkészként Csabán szolgáló *Szeberényi Andor* is,

Egy Kárpát-medencei

Kertész Botond Békeidők küzd

Szeberényi János öccsének, Andrásnak fia, akit püspök nagybátyja teológiai képzetlensége miatt nem volt hajlandó pappá szentelni.

Nagy változás volt ez Szeberényi Gusztávnak és családjának, hiszen a kétszáz lelkes, csendes kis felvidéki gyülekezetből egy húszezer lelket számláló egyházba kerültek. Az új papnak eleinte meg is gyűlt a baja a meglehetősen fegyelmezetlen gyülekezettel, hiszen Broszman és a szintén idős *Haán János* valószínűleg már nem lehetett rájuk erős hatással.

Az új lelkész először az egyházadót reformálta meg: nem személy, hanem jószág és birtok szerint kellett fizetni – így első hat évben futotta két új iskolaépületre, egy új paplakra, a kistemplom felújítására, s szerzett harmincnégy hold birtokot az egyház számára. Később még tíz iskola épült, egy új paplak, s a jami-nai templom építésére is az ő ideje alatt került sor.

Komoly szándékkal átalakította az elemi oktatást, a nagyobb gyerekeket napi templomlátogatásra kötelezte, s hű barátjával, *Breznyik Jánossal* 1855-ben elindították az első két gimnáziumi osztályt.

Ugyanez év őszén választották meg lelkésznek elhunyt édesapja helyett *Haán Lajost*, akivel ezután évente felváltva látták el az igazgató lelkészi hivatalát. Habitusuk, munkamegosztásuk, elkötelezettségük évtizedekre jó munkatársakká tette őket, s a szerző szavával élve „a gyülekezet irányítását szorosan a kezükben tartották”.

Meg kell jegyeznünk, hogy 1853-ban családi tragédiája után lemondott *Steiner Jakab*, a gyülekezet felügyelője. Az elkövetkező években a tanítók indítványozására a presbitérium kétszer is megpróbálta őt pótolni, a két lelkész ellenállása azonban hiábavalóvá tette fáradozásukat. (*Széljegyzetben, persze csak halványan, cseruzával odairhatnánk, hogy az evangelikus egyház ismert és sokat dicsért demokratikus berendezkedését ezekben az időkben Csabán a lelkészek szigorú, ellentmondást nemigen tűrő tekintete vigyázta...*)

1867-ben, majd 70-ben Szeberényi Gusztávot a békési egyházmegye főesperesének választották, rábízva tizenkilenc gyülekezet s benne közel százezer egyháztag lelki életének felügyeletét.

A kötet harmadik fejezete Szeberényi Gusztáv teológiai felfogásához visz közelebb, s hogy könnyebb legyen az olvasó dolga, rögtön az elején jól összefogott segédanyagot kap a 19. század hitvitáiról. Itt olvashatunk arról, hogy a fiatal papnövendék itthon nemigen találta meg a számára szükséges hitelméleti alapokat, Jénában viszont a kor kiválóságai, *Karl von Hase, Ludwig Baumgarten-Crusius, Jakob Fries, Heinrich Luden* voltak a professzorai, akik igen széles látókörű tanítványokat neveltek. Így talán természetes is, hogy az ott hallottak hatottak az ifjú lelkészre leginkább. S talán fiatal kora az, ami indokolja több olyan nézetét, melyek leginkább a liberális teológia alapjain nyugszanak.

Az idők s az életkor előrehaladtával a forradalmi hevület azért csak csak csökken mindenkiben; Szeberé-

nyi Gusztáv teológiai gondolkodásában is egyre erőteljesebben jelentek meg a konzervatív elemek, s talán végkövetkeztetésként leszűrhetjük, hogy a liberális és ortodox nézetek

nála egyensúlyban voltak mindvégig, sohasem billentek szélsőségek felé. Éppoly kiegyensúlyozottak voltak, mint teljes életműve.

A konzervativizmus egyébként sem maradásigot, hanem a hagyományok megbecsülését és fontosságát jelent, amelyre lényegében minden kultúra, a keresztény kultúra is épül. Nem téphetjük ki a saját gyökereinket, csak magunkat lehetetlenítenék el...

Az, hogy Szeberényi Gusztáv folyamatos változtatásokat hajtott végre, újításokat vezetett be mind a csabai gyülekezet életében, mind pedig püspökként egyházkerületében, nem „forradalmat” jelentett, nem szakítást a régivel, hanem pragmatikus gondolkodást, következetes fejlesztőmunkát, a meglévő alapokra történő építkezést.

Szeberényi Gusztáv nagypapja csak szlovákul beszélt, s írni nem is tudott. Apja szlovák anyanyelve mellett latinul publikált, de családjával a mindennapokban németül beszélt. Nagybátyja, Szeberényi András Maglódon magyarul is hirdetett igét, öccse, János Bécsben, német közegben lett teológiai professzor és tábori püspök, unokatestvére, Lajos *Petőfi* barátja volt, Pápan egy önképzőkörbe jártak, s leveleztek is a legnagyobb magyar költővel; 1868-tól magyar íróként a Kisfaludy Társaság tagja. Másik unokatestvére, Andor, aki *Kossuth* segí-

Trianoni ház, a Szeberényiek sarja

Elmei – Szeberényi Gusztáv Adolf élete című könyvéről

tője volt a Védegyletnél, később szlovákul írt regényt. Ha ezeket a tényeket egymás mellé illesztjük, akkor fogas kérdések előtt állunk.

Először is mai eszünkkel és a nem-

te, a magyar iskolában tanított, onnan vitték Nagyváradra hadbíróskodni, már lefektette a magyar iskola tervét. Az egyszerű emberekkel tó-

mul beszélt, de a haladó gondolkodásnak magyar nyelvű iskolát tervezett Csabán.

Azt is érdemes átgondolnunk, hogy míg Európa forradalmi, politikai megmozdulásai a harmincas–negyvenes években szociális és gazdasági változásokat követeltek, addig a magyar forradalom, a szabadságharc és a vér a nemzeti önállóságért folyt, s kiterjedt a Magyar Királyság teljes területére, beleértve minden ott élő népet. Ez a gondolat azután a század második felében borult igazán virágba, amikor egyre-másra bontakoztak ki Európában a nemzeti önállósulási mozgalmak, s kezdtek kristályosodni a Trianon utáni új országok.

Az 1859. évi uralkodói rendelet – a protestáns egyházak központi, Ferenc József által kinevezett egyháztanácsok alá történő bekenyszerítése – megosztotta mind a református, mind az evangélikus egyházakat. Voltak, akik elfogadták az uralkodói pátenst, de a gyülekezetek többsége ellenállt. Tíz évvel a szabadságharc után egy ilyen nyílt szembeszegülés fölött volna a két egyház önfelszámolásával, de a politikai hatalom nem bírta el a hit diktálta eszményekkel, így 1860-ban kénytelen volt visszakozni. Ez a meghátrálás volt az első jele annak, hogy Ausztria egyedül nem elég erős fenntartani egy monarchiát.

A pátenst többségében szlovák gyülekezetek fogadták el, s ennek eredménye lett, hogy a bányai és dunáninneni egyházkerület százhetvennyolc behódoló, többségében szlovák ajkú gyülekezete új egyházkerületbe tömörült, és lényegében már etnikai blokkot képezett. Az új kerület püspöke, Kuzmány Károly például a *Matica slovenská* egyik vezetője is volt. 1867 után megtörtént ugyan az egyházkerületi visszarendezés, de ez az etnikai és nyelvi polarizálódás különösen a Felvidéken már megállíthatatlan volt.

Nem így Csabán, ahol a kétnyelvűség békességben tartotta fenn magát – itt a mai napig rendszeresek a szlovák nyelvű istentiszteletek. Szeberényi János Mihály, Gusztáv szeretett öccse „patencialista” volt, ennek ellenére Szeberényi Gusztáv a történések idején középutat keresett, majd a rendelet visszavonása után azt mondta, „hogy a kisebbségben maradtak kövessék a többséget”. Minden megnyilvánulása egy célra utalt: hogy mentse szeretett egyházát a szakadástól.

Ez az egysúlyt kereső, pontosabban az „előrehaladást” szolgáló építkezés érdekében egyensúlyt, biztos talajt akaró gondolkodás jellemezte mindvégig. Ezért gondolhatjuk róla, hogy mai szóval „reálpolitikus” volt saját korában. Ezért beszélt tóttól a beszélőkkel, s épített egy ma is álló és működő, magyar nyelvű evangélikus gimnáziumot.

zetiségekkel kapcsolatos mai fogalmakkal értelmezhetjük-e a 19. század első felének, majd pedig a második felének nemzetiségi gondolkodását? Két-három nyelven anyanyelvi szinten beszélő s prédikáló (!) embereket faggathatunk-e másfél évszázad távolából, hogy milyen nyelven álmodtak s ébredtek?

Mint olvashatjuk, Szeberényi János egy szót sem beszélt magyarul – akárcsak Bem apó (őt most csak én citálom ide, a könyvben nem szerepel ez a példa). Ráadásul míg Bem Törökországba emigrálhatott a fegyverletétel negyednapján, a bányai kerület evangélikus püspökét, akinek egyik fia a vízaknai csatában honvédként esett el, 49-es cselekedeteiért halálra ítélték. (Ő is a szabadságharc „tábornoka” volt, ő is egy hadsereg élén állt: háromszázezer magyarországi evangélikusén.) Az ítéletet csak kegyelemből változtatták húszévi várfogságra.

Szabadon bocsátásáért sokan jártak közben – többek között József nádor özvegye –, végül idős korára való tekintettel engedték el. Szuperintendensi címétől megfosztották, felesége behalt a meghurcoltatás okozta aggodalmakba. Szeberényi János egy szót sem beszélt magyarul... Azt hiszem, nemcsak a kérdés értetődik magától, hanem a válasz is.

Unokaöccse, Szeberényi Lajos a szabadságharc után álnéven bujkált, 1851-ben a sors – ahogy testvérét, Andort – valahogy őt is Csabára vetet-

nátig. Nyolcszázszáz magyarországi evangélikusnak több mint kétötöde élt e kilenc egyházmegyében.

Az ötödik fejezetben megismerkedhetünk Szeberényi Gusztáv bányai püspökké választásának körülményeivel, egyházszerző munkásságával.

Székács József 1872-ben megrendült egészsége miatt mondott le püspöki hivataláról. A választás Sárkány Sámuel pilisi főesperes és Szeberényi között dőlt el. Az első fordulóban még kilenc jelölt volt, s bár Szeberényi jelentős, a több mint kétszázból negyvenszázatos előnnyel győzött, de nem volt meg az abszolút többsége, ezért a két legtöbb szavazatot kapott aspiráns között új forduló döntött.

Szeberényi ellen ekkor Margócsy József irsai pap és apja egykori tanítványa, Radvány Antal felügyelő vezetésével rágalomhadjárat indult, melyhez ellenfelének azonban nem volt köze. A csabai főesperest pánszlávmussal, képmutatással vádolták, potencialistának kiáltották ki, mindhiába. A megismételt választáson, ha egy szavazattal is, de Szeberényi Gusztáv győzött, százöt szavazattal száznegy ellenében. Sárkány Sámuel, aki egyébként szintén kiváló férfiú volt, később, a csabai püspök halála után örökölte meg annak hivatalát, s majd tizenöt éven át vezette a bányai kerületet.

Szeberényi Gusztávot 1872. október 1-jén Pesten iktatta püspöki hivatalába elődje, Székács József.

Kertész Botond okfejtése szerint Szeberényi Gusztáv tudatosan készült a püspöki feladatra. Olvashatjuk a családi anekdotát, mely szerint születésekor apja épp a dunáninneni püspök beiktatásán járt Pozsonyban, s itt értesült az örömteli eseményről. Ekkor mondta, hogy „natur superintendens”, azaz „született püspök” – s a szólás végigkísérte életét, tanárai megjegyzéseitől fiatalkori álmait át életművének beteljesedéséig.

Ahogy annak idején a csabai egyháznál, úgy a bányai kerületnél is elő-

Hivatali ideje alatt több mint kétszáz gyülekezetet látogatott meg, tanácsokkal, intelmekkel látva el őket. Ügyelt a gazdasági alapokra, a csabai egyházadó-gyakorlatot jó szívvel ajánlotta máshol is. Külön figyelt a lelkesek és az egyházi alkalmazottak megfelelő mértékű fizetésére, támogatta az „özvegy-árva gyámoltó” intézet működését és a segélypénztár gyarapítását. Megkövetelte a pontosabb egyházi adminisztrációt, nagy súlyt fektetett a vitás helyzetek igazságos megítélésére, a kialakult konfliktusok során a békés megoldásokat kereste.

Úgy gondoljuk, a csabai nép számára különösen fontos volt az ő püspökké választása. A bányai kerület kialakított központja Pesten volt, de a dolgok mégis inkább a püspök székhelyén, az ő gyülekezetének közelében összpontosultak. Amit a nagy lélekszámú gyülekezet önmagában nem érhetett el, az ez alatt a tizenhét püspöki esztendő alatt megvalósult: Csaba vált a modern kori evangélikus egyház egyik hazai központjává. E ténynek a jelentősége a trianoni döntés után nőtt meg különleges mértékben.

A zárófejezet a „tanító egyházzól” és Szeberényi Gusztáv iskolügyi munkásságáról szól. A téma maga megérne egy külön monográfiát. Sőt kettőt. Egy egyháztörténetit és külön egy oktatástörténetit is.

Szeberényi Gusztáv igen elégedetlen volt hajdani iskoláival, írásai mind kritikával élnek a korabeli magyar oktatásügyet illetően. Nem lehet tehát véletlen, hogy a fejlődés biztos útjának az ifjúság megfelelő színvonalú nevelését látta. Eredményessége imponáló – tizenkét új népiskola építése, egy gimnázium létesítése s általuk Csaba műveltségi helyzetének új alapokra helyezése a mérleg. Mert nem vitathatjuk el, a város fölemelkedése pont Szeberényi és Haán regnálásának idején zajlott.

Szente Béla a május 29-i könyvbemutatón

ször a hatékony munkához szükséges alapok rendezését tekintette fő feladatának, melyről körleveleit és püspöki vizitációinak jegyzőkönyveit tanulmányozva kaphatunk átfogó képet.

A város 1856-ban megegyezett a Tiszavidéki Vaspálya Társasággal, hogy az épülő szolnok–aradi vasutat a társaság Csabán vezeti át. Végül 1858-ban érte el a várost a vasút, mely kulcsa lett a település gazdasági fej-

lődésének. Az evangélikus egyház bábáskodása mellett ezekben az években indult el az algimnáziumi képzés is. 1864-ben ispotály-kórház létesült dr. Réthy Béla vezetésével, aki presbiter is volt. 1872–74 között új, modern városháza épült Sztraka Ernő és Ybl Miklós tervei alapján.

Az örökvaltság pénzéből alakult közbirtokossági testület 1877 és 79 között, két év alatt felépítette Békéscsaba közsínházát, a Vigardát – Kolozsvár, Miskolc, Debrecen, Fehérvár, Arad és Temesvár után talán hetedik, a mai Magyarország területét tekintve a negyedik vidéki városként, megelőzve Szegedet, Pécsét, Szombathelyt, Kecskemétet.

1880-ra az evangélikus egyháznak a tizennégy szlovák mellett már négy magyar nyelvű elemi iskolája volt, s ezen iskolák száma a következő években csak tovább növekedett. A gimnázium 1892-re új épületbe költözhetett, de Szeberényi Gusztáv ezt már nem élhette meg.

Nevelési elvei szigorúak és következetesek voltak, s nemcsak az iskolaépületekre, sőt nem elsősorban azokra, hanem Isten házára vonatkoztak. A mindennapi ige fontosságára, Isten üzenetének, a hitnek a mindennapiságára.

S bár olvashatunk arról, hogy a csabai honoráriumok ellenétek az általa támogatott gimnáziumot – a gazdagok s zsidók kiváltságának tartva azt –, végül éppúgy megszavazták fejlesztésének lépéseit, ahogy megszavazták a vasutat, a kórházat, a színházat, az új kaszinót. S nemcsak megszavazták mindezeket, de a gimnáziumba büszkén be is írták gyermekeiket, a vasútra lelkesen hordták áruikat – bűzát Dél-Amerikába, szőlőt Münchenbe, Pozsonyba, Kassára –, támogatták az ispotályt, és színházba jártak...

Bátran mondhatjuk, a csabaiak nem hozták volna meg ezeket a várost felvirágoztató döntéseiket, nem tették volna meg ezeket a polgári útra induló lépéseiket, ha a mindennapi igék nem erre a bátorságra, nem erre az „előrehaladásra” tanítják őket. Több mint egy emberöltőről beszélünk, tehát gyermeket, ifjút, felnőttet egyaránt... Iskolában, templomban egyaránt...

Az tehát, hogy most itt vagyunk, és így vagyunk, sokban az ő közel évtizedes építkezésük eredménye – Szeberényi Gusztáv Adolfé és Haán Lajosé.

A könyv tartalmaz még nyolc eredeti forrást, köztük két végrendeletet, a püspöki székfoglalót, leveleket és körleveleket a nyelv használatáról s egy felhívást 1858-ból a gimnázium érdekében. Találunk még benne gazdag képanyagot és tudós irodalomjegyzéket.

A legnagyobb elismerés hangján kell szólnunk a szerzőről, Kertész Botond történészről, dicsérve kiváló munkáját s köszönve, hogy ezzel a kutatóknak is nagyszerűen használható, sok-sok kortörténeti adalékot és érdemi megállapítást tartalmazó forrásmunkát, az érdeklődő olvasóknak egy nyitott látásmódú, olvasmányos monográfiát alkotott, nagy pontossággal, jól mért részletezettséggel.

Különösen fontos tény, hogy egyházunk egy kiemelkedő alakja s általa is kiemelkedő családjá kapott méltó emléket e könyvben.

■ SZENTE BÉLA

► A budakeszi Protestáns Kör tagjai május egyik esős délutánján azért találkoztak, hogy hagyományaiknak megfelelően együtt gondolkodjanak egy újabb, hit és kultúra metszéspontjában levő kérdésen. A téma ezúttal az egyetemes erkölcs kérdése volt.

■ BÉRES TAMÁS

Különös kettősség. Az erkölcsre vonatkozó felfogások alaposan megváltoztak kultúránk történelme során, legtöbbször mégsem gondolják azt, hogy az ember erkölcsi volta vagy magának az erkölcsnek a lényege is komoly változáson ment volna keresztül ez idő alatt. Ha végignézzük a moralitás történetét dokumentálható kezdetektől, számos ilyen kettősséggel találkozunk.

Homérosz például kifinomult eszközökkel mutatja be az ember saját erkölcsiségéért vívott nemes küzdelmét az istennel szemben Odüsszeusz király viszontagságain keresztül. Eközben azonban jóval kiábrándítóbb képet rajzol a morál hétköznapi, durva arcáról a kérés királyi ház elleni ostromának jeleneteiben.

Háromszáz évvel később az egész mai filozófiára döntő hatást gyakorló Platón máig érvényes és széles körben elterjedt erkölcsi felfogást dolgoz ki az erényetika területén, miközben ő maga erősen elitista volt, és az ideális társadalomról szóló látomása ma is joggal vált ki félelemmel vegyes borzongást olvasóiból.

Mindig szívesen hozzuk példaként az ókor nagyjainak erkölcsi tartását és tanítását, ha fontos emberi értékeket, célokat és erényeket akarunk érzékelteni. Az ókor nagyjai viszont kéznél vannak akkor is, ha az erkölcsök illékonyaságára és megbízhatatlanságára, korokkal és emberekkel együtt való folyamatos változására keresünk meggyőző szentenciákat.

Az erkölcs hordozó közege kezdetben a vallás volt. Azután a filozófia, majd a teológia lett. A folytatásban a morál mindenkor nagy kérdéseinek legpontosabb kifejtését mindig a legdivatosabb szellemi irányzat vállalta.

Rousseau már a mai értelemben vett szociológia fogalmaival adja elő felfogását, amely szerint az ember eredendően jó, de a társadalom nem hagyja érvényesülni ezt a jóságát. Kortársa, Immanuel Kant, a felvilágosodás kori német gondolkodás nagy alakja már nem bízza a véletlenre és az ember társadalmi kiszolgáltatottságának következményére a kérdést, hanem emberi kötelességként fogalmazza meg, hogy amit képesek vagyunk megtenni, azt meg is kell tennünk.

A 19. század utolsó évtizedében Thomas H. Huxley, „Darwin bulldogja” már a biológiára alapozva mondja el, hogy az ember – mint lényege szerint oktalan vadállat – önmagában erkölcsstelen lény, akiből csak a civi-

lizáció tud szalonképes erkölcsi jelenléteket faragni. Az anglikán lelkész, Thomas Malthus Isten pedagógiájának részeként, a newtoni törvényekért rajongó Adam Smith mechanikus közgazdasági elméletként, a jogász Jeremy Bentham statisztikai fogalomként használja a morált. A múlt század elején az aktuális filozófiai irányzatokba ágyazottan az erkölcs az akarat függelékeként jelenik meg, majd a természettudósok és nyelvészek fogadják örökre.

E rövid listából is jól látszik, hogy az erkölcs olyan emberi adottság, amely egyik kor számára sem nyílik meg teljesen. Nem vesztette el titkos voltát, mind a mai napig ellenáll a jó és rossz titkára irányuló megfajtási kísérleteknek. Legyen szó a szexualitás szokatlan formáiról, szakállas nőkről, népi diktátorokról vagy alattomos házi agresszióiról, egyik jelenség sem elég erős ahhoz, hogy elsöpörje, végleg megválassza vagy érvénytelenítse a morális kérdéseket. Sőt példáikon még nyilvánvalóbbá válik, hogy az erkölcs továbbra is alkalmas – és talán az egyetlen igazán alkalmas – eszköz a kérdések feldolgozására. Túl az érzésen, túl az észen, a tudományokon, a rokonszenves és szörnyűséges jelenségeken – még a mostanában erkölcsi tanmesék szereplőivé előlépett zombikon és vámpírokon is túl – az erkölcs megmarad, és az ember is megmarad erkölcsi lénynek.

Talán ebben rejlik az erkölcs legnagyobb kétarcúsága: sok mindent elkövetünk meghaladására, a morál pedig viszonzásul mindig meghaladja a meghaladására tett erőfeszítéseinket. Leküzdhetlensége és titokzatosága miatt haragszunk rá: ki akarjuk iktatni, meg akarjuk zűntetni vagy szelídíteni, mert ettől reméljük a világunkat Istenétől elválasztó megszűnését is. Inkább megesszük a tiltott fa gyümölcsét, mert az emberi intellektus kevés ugyan a titok megfejtéséhez, de szenved is jelenlététől. Pedig ez volt az egyetlen olyan gyümölcs az egész kerek kertben, amely nem elfogyasztásra, hanem a vele való együttélésre, jelenlétének tudatosítására, „csupán” gyönyörűségünkre, a világban való tájékozódás zálogaként termett.

Azzal, hogy leszakítottuk, és ettünk belőle, elmozdítottuk helyéről a jó és rossz külső normáit. Nem vezethetjük már ezek a normák egyértelmű külső tájékozódási pontként az intellektust, mert „beljük haraptunk”, „beburkoltuk”, lényünk tudatlan, mohó vegetatív felével takarjuk el őket. A világ erkölcsi normái valahol bennünk vannak immár, míg kollektív emlékezetünkben de reng, hogy valamilyen külső, minden-

Egyetemes erkölcs?

ki által egyformán jól látható, egyértelmű helyen kellene lenniük. Ez a *Teremtés könyvéből* ismert emberi állapot az erkölcs egyetemességének egyik oldalára világít rá.

Az egyetemes erkölcs másik oldala az a lehetőség, hogy olyan elveket és törvényeket vagy legalább értékeket keressünk, amelyekben minden ember osztozik, vagy amelyeket mindenki magáénak vallhat a földön. Ilyesmire a *leíró* és a *normatív* erkölcs területén is létezhet. A közös egyetemes értékek összegyűjtésére legeredményesebben az erkölcs leíró szerepének felhasználásával vállalkozhatunk.

Két-három évtizeddel ezelőtt híresek voltak az erről szóló tanulmá-

ségeket, a technikai felkészültséggel végzett munkát és a szabad társadalmi tevékenységet nevezte meg.

Ezeket az emberi étellel járó, minden emberre jellemző korlátokat napjainkban is többen keresik és fogalmazzák meg. Köztük az egyik legmélyebbre hatoló gondolkodó a brazil Roberto M. Unger. Szerinte négy ilyen, távlatokat és egyben korlátokat jelentő adottsággal kell számolnunk: a *halállal szemközt* élet adottságával, a részben ebből is adódó *talajvesztettség* élményével, az ember csillapíthatatlan *telhetetlenségével*, végül a *kishitűségre* való hajlamunkkal.

Unger szerint legfőképpen ez utóbbinak köszönhetjük, hogy nem vesszük komolyan a társadalom alakításának egyéni felelősségét és világos lehetőségeit. Volna erőnk társadalmi viszonyaink embertelenségén, igazságtalanságán és méltatlanságán változtatni az ezek fenntartásában érdekelt politikai elitekkel szemben, de kishitűségünk miatt rendszerint nem jutunk el arra a felismerésre, hogy személyesen vagyunk felelősek társadalmunk lehető legjobb feltételeinek kialakításáért.

Az egyetemes erkölcs keresésének másik területe a normatív erkölcs, amely közös szabályokat, elveket és törvényeket gyűjt. Ide tartozik a Hans Küng tübingeni teológus kezdeményezésére elindult világerkölcspogram, mely a világvalóságok dialógusát sürgeti a globális béke megvalósulása, majd fennmaradása érdekében.

Küng kezdeményezésénél is sokkal szélesebb körben ismert, globálisan érvényes szabály az újszövetségi arany szabály, amelyet Jézus szavaikkal ismerünk: „És amint szeretnétek, hogy az emberek veletek bánjanak, ti is úgy bánjatok velük.” Az elmúlt évtizedek etikai szakirodalma sokszor rámutatott e szabály korlátaira (például hogy a cselekvő csak önmagából indul ki, és nem veszi figyelembe a másik ember eltérő, de valós érdekeit, vagy hogy egy mazochista ember is a magáénak vallhatja ezt a normát, de attól az ég óvjon mindenkit), határait ismerve a cselekvés indítékaként mégis változatlanul érvényes, és aranyat ér.

Ha az arany szabályt a szeretet kettős parancsa mellé tesszük, és figyelembe vesszük az erre vonatkozó teológiai megfontolásokat, olyan egyetemes erkölcsi normát kapunk, amelyet minden keresztény ember magáénak vallhat, és – következetes gyakorlását feltételezve – még csak elképzelni sem tudunk nagyobb társadalomformáló erőt. A keresztények számának csökkenése azonban jelenleg erős tendencia földré-

szünkön, és senki sem gondolja, hogy egy szép napon váratlanul mindenki keresztény lesz a világon.

Az erkölcs egyetemességének következő lehetősége a rá vonatkozó tudományos magyarázat lehet, tekintettel arra, hogy a tudományos módszertanok feladata épp az általános érvényesség biztosítása. Kiváltképp igaz ez a természettudományokra. Ennek megfelelően az erkölcs jelenségeinek vizsgálatával, ahogy eddig mindig is történt, korunk divatos szakmái is foglalkoznak, köztük az evolúciós biológia, az agykutatás és az idegtudományok.

Joshua D. Greene, a Harvard Egyetem lélektanára az agyműködés oldaláról magyarázza az erkölcs fent bemutatott kettősségét. A mindennapi, általános döntési helyzetekben – mondja Greene – legtöbbször elboldogulunk ösztönzerű döntéseinkkel, amelyek annál helytállóbbak, minél előbb cselekszünk velük összhangban. Ezek mögött az agy gyors döntésekért és cselekvésért felelős működése áll.

Az összetett problémák helyzetében viszont, amelyek során például eltérő szokásokkal, célokkal és magyarázatokkal rendelkező emberek találkoznak, kizárólag az aprólékos elemző belátás segítségével található meg a helyzetnek megfelelő legjobb megoldás. Ez jóval lassabban történik, mögötte másfajta agyi tevékenység áll, ráadásul ez a folyamat nem működik együtt harmonikusan az agy ösztönös döntési képességével.

A kutató szerint ez azt jelenti, hogy az összetett, multikulturális világunkban jellemző helyes döntések nagy részét csak aprólékos, belátó elemzés segítségével hozhatjuk meg, amely nemcsak lassabb, hanem több gondot, odafigyelést, gyakorlást és lemondást is igényel.

A legújabb kutatások között Greene elmélete is megerősíti azt a valószínűleg mindannyiunk által eddig is tudott vagy legalább sejtett igazságot, hogy erkölcsösnek lenni rövid távon nehezebb, mint önzőnek. Hosszú távon viszont másokkal együtt mi is jobban járunk, ha vállaljuk a fáradságot, amelyet az együttműködés jegyében legjobb megoldásként találhatunk meg társasági életünk konfliktusai során. Aki tehát hosszú életű akar lenni a földön, jó, ha vállalja az odafigyelést igénylő pillanatok terhét.

Ezzel újabb igazolást nyernek Jézus szavai, amelyekkel sokszor és sokféleképp fejezte ki annak a felfogásnak a jelentőségét, mely magát a döntő és cselekvő embert is aktív és passzív kapcsolataiban, elsősorban teremtésményként, megváltott és felelős személyként képes szemlélni.

A szerző evangélikus lelkész, egyetemi tanár, az *Evangelikus Hittudományi Egyetem Rendszeres Teológiai Tanszékének vezetője*

nyok. A múlt század nyolcvanas éveinek közepétől több vizsgálat is született arról, hogy minden világvalóságban, illetve a humanisták, agnosztikusok és ateisták körében is jelen vannak közös, egyetemesnek nevezhető értékek. Ezek főként a következő jelentős pontok köré épülnek: az *önmeghaladás*, valamint az *igazság* és *igazságosság* keresésének vágya mellett minden ember közös képességének tekinthetjük az *önértékelést*, *mások elfogadását*, a nem emberi *élőlényekkel* és a *környezettel* való tudatos kapcsolatot. Ennek a legfontosabb emberi jellemzőket összegyűjtő filozófiai törekvésnek az egyik ösztönző ereje Paul Tillich teológiai felismerése volt. Tillich az ember döntően nagy kérdését, végső érintettségét (*ultimate concern*) az Istenrel való kapcsolatban látta és fogalmazta meg.

Mások később felhasználták gondolatát az emberi élet sarokpontjainak további keresésében, miközben az Isten-kérdést már rendszerint elhagyták. Egyik ilyen jelentős irányzat lett az emberi életet feltétlenül kísérő jelenségek és adottságok, a *human conditio* összegyűjtése. Hannah Arendt 1958-ban ezzel a címmel kiadott könyvében az emberi élet feltételeiként a természetes tevékeny-

Megjelent a Credo 2014/1. száma

Tartalom:

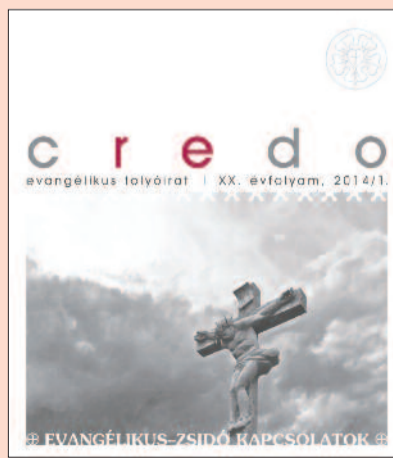
Lectori salutem – Kertész Botond: Találkozás ◊ *Iránytű* – Kovács László: Távolság és mégis közel ◊ *Meditáció* – Benkóczy Péter – Zászkaliczky Zsuzsanna: Kizárólag – Tűnődések két szólamban a weimari Crnach-oltárról ◊ *Idézőjel* – Papp Tibor: szófonatok kezdőknek ◊ Szabó T. Anna öt verse ◊ *Tanúk és tanulságok* – Tóth Árpád: Asszimiláció az iskolapadban? Izraelita diákok a

pozsonyi evangélikus liceumban a 19. század első felében ◊ Kövér György: Egy pesti evangélikus nagykereskedő csodje – Frölich Frigyes, 1865/66 ◊ Kertész Botond: Zay Károly és a zsidó emancipáció ◊ Gyarmati György: Tettes, áldozat – tettesáldozat ◊ *Szóbirodalom* – Marjai Éva: Hermész magyar barátja – Németh László és a görög hagyomány ◊ *Modus vivendi* – Csercsa Balázs: Egy világ, amelybe minden-

ki beleillik – A hitoktatáshoz való hozzáállás pozitív megváltoztatása helyi iskolai közösségekben – egy bevált gyakorlat Angliából ◊ *Szemle* – Reuss András: Vita nélküli vitairatok ◊ Bácskai Károly: A Biblia utolsó írása ◊ Gyarmati György: Rangon aluli házasság ◊ Bakay Péter: Apámnak, fiamnak ◊ Bonác Ágnes: Milton univerzuma ◊ Székely Gábor: „Oh vajha avagy ne született, avagy örökké élt volna!” ◊ Utassy Ferenc:

Krisztus szenvedéséről – északon • Székely Gábor: Párhuzamos lélekrajzok

Főszerkesztő: Zászkaliczky Zsuzsanna • Luther Kiadó • Egy lapszám ára: 780 Ft • Előfizetés egy évre: 2320 Ft (580 Ft/lapszám), fél évre: 1160 Ft (580 Ft/lapszám). Előfizetési akció: új előfizetők a régebbi lapszámokat 50% kedvezménnyel vásárolhatják meg.

► A Déli Evangélikus Egyházkerület május 31-i családi és ifjúsági missziói napjának záró istentiszteletén Gáncs Péter püspök szolgált igehirdetéssel. Az orosházi evangélikus templom szőszékén elmondott prédikációját két pohárral illusztrálta. Az egyik egy összecusukható műanyag pohár – a nap minden résztvevője kapott ilyet ajándékba –, a másik egy ezüstkelyhe volt. Az alábbiakban az elhangzott igehirdetés szerkesztett, rövidített változatát közöljük.

„A kegyelem legyen mindazokkal, akik el nem múlt szeretettel szeretik a mi Urunkat, Jézus Krisztust.” (Ef 6,24)

Krisztusban szeretett, drága testvéreim! Reggel úgy konferáltam be ezt a mai napot, mint amelynek íve a pohártól a kehelyig tart. Most itt van a szőszéken az a műanyag pohár, amelyet reménység szerint mindenki megkapott, és a kehely, amelyből hamarosan minden itt ülő az örök élet italát veheti magához az úrvacsorában.

Mindenekelőtt szeretnék egy kis közvélemény-kutatást végezni. Tegye

fel a kezét az, aki ezt a műanyag poharat választaná, majd utána az, aki ezt az ezüstkelyhet...

Úgy tűnik, kisebbségben maradtam, mert a jelek szerint mindenki inkább a kehelyre vár.

Hadd áruljak el egy titkot. Van egy olyan látószög, amely most csak az enyém, és így a testvérek nem tudják, mi van az egyik pohárban, és mi a másikban. A műanyag pohárban tiszta víz van, ezért választottam, mivel a másik pohár teljesen üres. Ezt persze csak az tudja, aki fönről látja...

Úgy érzem, hogy sokszor ránk is ez a jellemző. Őszintén, bűnbánóan ki kell mondanunk: sok az „üres kehely” egyházunkban: megüresedett formák, szertartások, épületek, tradíciók. Messziről, kívülről „csillognak”, értékesnek tűnnek, de az Úristen fentről jól látja, hogy valójában üresek. Attól félek, hogy sok esetben ilyen üres kehellyé válnak gyönyörű templomaink is. Nemcsak azért, mert fogynak belőlük a hívek, hanem azért is, mert

Túlcsorduló pohár

sokszor üres rutinná válik az igehirdetés, az imádság, a gyülekezet éneke. Nem érezni, hogy Isten Szentleke töltené be az időt és a teret és mindazokat, akik ott vannak.

Legyen bátorítás, hogy egy műanyag pohár is lehet értékes, ha van benne frissítő ital. A Szentírás szól arról, hogy Isten a kincseit, titkait sokszor

törékeny cserépedénybe rejti. Nem az számít, amit kívülről, felszínesen látunk, hanem az, amit Isten lát bennünk, vagy épp amit hiába keres bennünk.

Ez a mai, együtt töltött nap arról

szor tettünk már fogadalmat: keresztelési liturgiában, konfirmációi és esküvői oltárnál, ravatal mellett, hogy mi örökre hűek leszünk, kitarunk valaki vagy valami mellett, soha nem felejtünk valakit... De azután jön a megüresedés, kimerülés, felejtés. A mi szeretetünk mulékony, tűnő szeretet.

Ezzel szemben hirdetem Jézus utolsó szavait, amelyeket néhány nappal ezelőtt, mennybemenetel ünnepén is felidéztem: „...én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig” (Mt 28,20) Ez az egyetlen el nem múlt szeretetforrás a világban, amelyet azonban csak azok tudnak megtapasztalni, akik az imént idézett mondat előtti jézusi parancsot is meghallják: „Menjete el tehát, tegyetek tanítványá minden népet...”

Akik felvállalják a missziói életformát, és elindulnak erre a különleges útra, azok tapasztalják meg igazán, hogy mit jelent: Isten szeretete el nem múlt, örök szeretet. Ahogyan az úrvacsorai liturgia végén is felhangzik majd: „Ti, akik megtapasztaltátok a bűnbocsánat örömet, menjetek, építétek a közösséget...” Tegyetek bizonyosságot Krisztusról, hogy mások is észrevegyék: a mi poharunk túlcsorduló pohár, van mit átadnunk, van mire mutatnunk.

Hiszem és remélem, hogy Isten Szentleke valóban megtölti a szívünket. Csordultig tölti hálával és örömmel, amellyel mi is minél többeket tudunk majd felfrissíteni. Lehet, hogy nem csillogsz, lehet, hogy most üres vagy. Lehet, hogy csak egyszerű műanyag pohár az életed, de befogadhatod azt, aki az élet itala. Ő betöltheti az életedet! Így mások számára túlcsorduló pohár, frissítő forráshoz segítő eszköze lehetsz az élő Istennek. Így legyen! Ámen.

■ GÁNC S PÉTER

„...és lesztek nékem tanúim...”

Gyermekkorom ajándékváró Jézuska-hítét tizennégy éves koromra az Atyaisten valóságába kapaszkodó hit „kényszere” váltotta fel. Ugyanis akkor kerültem testközébe a borzalmas háborúval, amely már a találkozás pillanatában özvegyvé tette anyámat, engem féláravá nyomorított. Ettől a pillanattól fogva – ahogy így utólag egészen egyértelművé válik előttem – Isten iskolájának tanulója lettem, és vagyok ma is, közel nyolcvannégy évesen.

Óriási a tananyag, gyakori az osztályismétlés, szünetidő nincs. Tanítóm következetes, egyidejűleg szigorú és gyengéd, és minden áldozatra kész értem. De nem kivételez, és amit értem tesz, ugyanazt teszi minden emberért. Nagyon jó a közelében lenni. Mellette egy nap többet ér, mint ezer másutt. És nem kell attól tartanom, hogy elhagy, vagy eltaszít magától, mert hűsége végtelen. Sokszor átéltem azt is, hogy mindenből ki tud hozni valami jót. Lám, számomra még a szörnyű háború is, rengeteg vesztesége mellett, jó gyümölcsöt érlelt. Megalapozta a hitemet.

Hitbeli tapasztalataim sok nehézségen átsegítettek, és a megélt megtapasztalások a reménységnek adnak szárnyakat. Vannak aztán bizonyos összefüggések, amelyekkorábban fel sem ismerhettem volna – mostanában, életem befejező szakaszában csodálkozom rájuk. Például vannak emberek, életkortól teljesen függetlenül, akikkel olykor összefutottunk az évek során, míg egyszer csak mindketten felismertük, hogy nekünk dolgunk van egymással, és ami véletlenül tűnt, az valójában – isteni vezetés.

Nem is olyan régen döbbsentem rá arra, hogy Isten engem egy speciális munkaterületen is alkalmaz időnként. Ez a terület – mai, divatos szóval élve – afféle egyénre szabott hospice-szolgálat, melynek lényege: embereket, akikkel valamilyen módon korábban kapcsolatba kerültem, utolsó földi útjukon a kijáratig elkísérni. Anyám, testvérem, férjem esetében ez magától értetődőnek tűnt, bár ez sem annyira egyértelmű. De rajtuk kívül mások mellé is oda-sodródottam úgy, hogy egyszerre csak hasonló helyzetbe kerültem velük kapcsolatban is.

Sok-sok évvel ezelőtt Dévaványáról egy idős lelkész házaspár költözött városunkba, a férj nyugdíjba vonulása után. Úgy gondolták, hogy jobb lesz közelebb kerülni egyetlen

unokájukhoz, miután a lányuk már nem élt. Anci néni volt a beteg, férje intézett mindent. Új lakhelyükön nem sokáig élvezhették unokájuk közelségét, mert az csakhamar elvált a feleségétől, és egy új kapcsolat miatt egy távoli városba költözött. Az idős lelkész egy autó elütötte, amikor az ételhordóban vitt ebéddel hazafelé igyekezett, és itt maradt a mozogni már alig tudó Anci néni – egyedül. Én lettem mellé rendelve a hátralevő idejében, de aki igazán sokat kapott ez által a kapcsolat által, az én voltam.

Átéltettem mellette, hogy akik hallgatnak Jézus hívására, azokat valójában Isten a tenyerén hordozza, a legkiszolgáltatottabb helyzetben is. Anci néni volt egy asztali naptára, sűrűn teleírva. Mindennap feljegyezte benne, milyen oka volt aznap a hálaadásra. Mikor nagyon reménytelennek tűnt a helyzete, elmondta, hogy férje mellett sokakat lelkigondozott, sok nehéz sorús embert ismert meg. Akkor mindig azzal erősítette őket, hogy Isten nem helyez nagyobbat terhet rájuk, mint amennyihez az erőt is megadja.

„Most, amikor az én sorsom vált nehezzé – emelte rám a tekintetét –, Isten tőlem kérdezi: »Most is, amikor a dolgok nem a tetszésed szerint alakulnak, hiszel továbbra is abban, amivel annak idején másokat vigasztaltál? Hogy még így is tart téged az én erőm, az a szeretet, amelyről jobb napjaidban másoknak vallottál?«

Ahogy mindezt mondta, az egyértelmű bizonyítéka volt annak, hogy igen, őt abban a helyzetben is ez az erő tartja. Nem sokkal később unokája értesített, hogy a drága Mama egy reggel már nem ébredt fel.

F Margitkával és Jenővel, a férjével a templomban találkoztam először, azután vasárnaponként rendszeresen. A megismerkedésből barátság lett. Margitka valamilyen pajzsmirigybetegségben szenvedett, náluk is – míg élt – a férj intézett mindent. Aztán egyik éjszaka elaludt a felesége mellett – örökre. Legalábbis földi értelemben.

Attól kezdve Margitkával az addiginál is szorosabb lett a barátságunk. Hite lenyűgözött. Példaképpé vált. Mikor már teljesen béna volt, és kizárólag az egyik lábának öregujját tudta megmozdítani, szorongva kérdeztem tőle: „Margitka, te még mindig hiszed, hogy Isten a tenyerén hordoz?” Ugyanis mindig ezt szokta mondani, ha aggódtam érte.

Akkor már teljes mozdulatlan-ságban, lehunytt szemmel feküdt régóta. Kérdésemre megmozdult a nagy-lábujja, és néhányszor jelzett vele, ami félreérthetetlenül ezt jelentette: „Igen, még mindig hiszem!”

Margitka mellém lett állítva, hogy hitemben erősítsen; én meg ő mellé, hogy – pár nap hűján – végig elkísérem földi útján. Azóta a lányával vagyunk jó barátok.

Erzsikével egy közös ismerős által kerültem kapcsolatba, és mivel nem laktunk messze egymástól, gyakran sétáltunk együtt, vagy inkább üldögéltünk egy padon, mert ő már nehezen tudott járni. A beszélgetések során egyre jobban megismertük egymást, és mikor ő egy környékbeli rehabilitációs szanatóriumba került, rendszeresen látogattam.

Egyik nap felhívott a menyee, hogy a fia viszi kocsival, lenne-e kedvem velük menni. Aznapra egész más programom volt, de igent mondtam. Erzsike behunytt szemmel feküdt – érzékelhető volt, hogy nem lehet sok ideje hátra. Menyee és unokája egyedül hagytak az ágyánál, az aktuális befizetést intézték. Én csak álltam, nem tudtam megszólalni, csak patakzottak a könnyeim.

Egyszer csak úgy éreztem, hogy én most nem azért vagyok ott, hogy magamban sírdogáljak. És elkezdtem neki beszélni arról, hogy már nem sok időt kell itt a földön töltenie, lassan minden aggodalma, fájdalma véget ér. De biztosan tudhatja, hogy a kijáratnál Jézus várja, ő vezeti át ebből a földi életből az elmúlhatatlan, örök életbe. Aztán pár szavas imát mondtam az ő nevében is.

Közben visszatértek családtagjai, a legnagyobb természetességgel bekapcsolódtak az imádságba. Megfogtuk egymás és Erzsike kezét, együtt elmondtuk a Miatyánkot. Erzsike arcvonásai kisimultak, érezhetően együtt imádkozott velünk. Végül elhangzott felette az ároni áldás, és elbúcsúztunk tőle. – Erzsike azon az éjszakán, még éjfél előtt meghalt...

Csak néhány kiragadott történet azok közül, amelyekből – így visszatekintve – rá lehet ismerni arra a kézre, mely életutunkon vezet, terelget, irányít bennünket egymás felé. Ez pedig nagyban hozzásegít, hogy elmondhassam Pál apostollal együtt: „Én azért úgy futok, mint nem bizonytalanra; úgy viaskodom, mint a ki nem levegőt vagdos...” (1Kor 9,26; Károli-fordítás)

■ SZÁNTÓ VILMOSNÉ

szólt, hogy nem kell szégyellnünk az ürességünket. Sőt az a jó, ha úgy ülsz itt, drága testvérem, hogy érzed: „üres vagyok”. De kész vagy befogadni azt, amit és akit Isten ezen az úrvacsorai istentiszteleten felkínál a számodra.

Hála legyen Istennek, hogy mi nem egyszer használatos elemek vagyunk, amelyeket, ha kimerülnek, ki kell dobni, de még kidobott állapotukban is veszélyes hulladéknak számítanak... Mi Istennek újratölthető elemei, akkumulátorai vagyunk, akik itt és most töltőre kerülhetünk. Bizony, nagy szükségünk van erre!

Erről szól az igehirdetés alapigéje is: „A kegyelem legyen mindazokkal, akik el nem múlt szeretettel szeretik a mi Urunkat, Jézus Krisztust.” Ki méri azt mondani közlünk, hogy el nem múlt szeretettel szereti az Urat? Sok-

HETI ÚTRAVALÓ

„Szent, szent, szent a Seregek Ura, dicsősége betölti az egész földet!” (Ézs 6,3)

Szentháromság hetében az Útmutató reggeli s heti igéi a teremtő, megváltó, megszentelő Isten imádsására hívnak: „Örökkévaló Isten az Úr, aki teremtette a föld határait: kifürkészhetetlen az ő bölcsessége!” (Ézs 40,28; LK) Mi is: „Dicséretet mondjunk mindnyájan az Atya Istennek és Fiú Istennek és Szentlélek Istennek egyetemben, most és mindörökkön-örökké!” (GyLK 778) Pál is a háromságos egy Isten bölcsességét dicséri: „Ő, Isten gazdagságának, bölcsességének és ismeretének mélysége! (...) Bizony, őtöle, őáltala és őreá nézve van minden: övé a dicsőség mindörökké.” (Róm 11,33.36) Isten kijelentett titka: az Úr Jézus. „Tartsuk magunkat Istenhez ott, ahol engedi: az emberré lett Krisztusban, a Megfeszítettben, kiben van Pál apostol szerint »a bölcsességnek és ismeretnek minden kincse elrejtve«. Benne mutatta meg Isten, hogy mit kell tudnunk róla, és mit nem.” (Luther) De mit is jelent a Trinitatis, a Szentháromság ismerete és szolgálata? Az Emberfia nem csak Nikodémusnak mondja, hogy „...aki hisz, annak örök élete legyen őbenne. (...) ha valaki nem születik víztől és Lélektől, nem mehet be az Isten országába. (...) Ne csodálkozz, hogy ezt mondtam neked: Újjonnan (felülről) kell születnetek.” (Jn 3,15.5.7) Isten így el ezt igéje és Szentleke által bennünk. S a prófétával valljuk: „De az Úr igaz Isten, élő Isten, örökkévaló Király!” (Jer 10,10) Ez az Örökkévaló önkijelentése: „Én, én vagyok az Úr; rajtam kívül nincs szabadtó. (...) Ti vagytok a tanúim – így szól az Úr –, hogy én Isten vagyok. Ezután is csak én leszek!” (Ézs 43,11–13) Pál tanúskodik róla Athénban, az Areopágon: „...mert őbenne élünk, mozgunk és vagyunk. (...) Isten... most azt hirdeti az embereknek, hogy mindenki mindenütt térjen meg.” (ApCsel 17,28.30) Az ismeretlen Istenről és a halottak feltámadásáról szóló beszédét hallva néhány pogány hívó lett. S a Szentháromság Istenről így vall Pál: „Egy a test, és egy a Lélek...: egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, egy az Istene és Atyja mindeneknek; ő van mindenek felett és mindenek által és mindenekben.” (Ef 4,4–6) A kereszten „Jézus hangosan felkiáltott: Atyám, a te kezébe teszem le az én lelkemet! (...) Amikor a (pogány) százados látta, hogy mi történt, dicsőítette Istent, és így szólt: Ez az ember valóban igaz volt.” (Lk 23,46–47) A Niceai hitvallás szavaival mi is hiszünk s valljuk: Jézus valóságos Isten, az Atyával egylényegű, és általa lett minden! Az Úr nem csak Fülöpnek szólt: „Higgyétek nekem, hogy én az Atyában vagyok, és az Atya énbenem van..., és amit csak kértek majd az én nevemben, megteszem, hogy dicsőíttessék az Atya a Fiúban...” (Jn 14,11.13) S a Jézust szerető, neki engedelmeskedő tanúk megkapják az igazság Lelkét az Atyától, aki mindörökké velük – sőt bennük – lesz. Pál áldást ír: „Az Úr Jézus Krisztus kegyelme, Isten szeretete és a Szentlélek közössége legyen mindnyájatokkal!” (2Kor 13,13) Mindig zengheted: „A Szentháromságunk... / Dicséret, dicsőség... / Most és mindenkoron / Örök hálaadás!” (EÉ 40,3)

■ GARAI ANDRÁS

PALACKPOSTA

Alkalmas idő

Amíg az ember diák, a nyár legtöbbször egyetlen jelentősebb vakációval. Igazán akkor érzi a nyár be-köszöntését, amikor maga mögött tudhatja a tanév munkáit, feladatait, lezárt eredményeit.

Talán sokan vannak, akik az elmúlt hetekben, hónapokban a gyorsan múló, semmire sem igazán elegendő idő szorongatásában éltek, vagy élnek talán még most is. Ők is várják, de talán mindenki várja, hogy valami feloldja ezt a feszültséget. Talán lehet ennek az ideje az előttünk álló pár hét. Még akkor is, ha sokakat ebben az időszakban is végigkísérnek majd a teendők, a feladatok.

Tudom, hogy akik rendszeresen olvassák ezt a rovatot, azok a közelmúltban már találkozhattak a *Prédikátor könyvének* ezzel a részletével – de már csak az is a benne megfogalmazódó felismerés igazságát igazolja, hogy ma én is újra idézhetem: „Mindennek megszabott ideje van, megvan az ideje minden dolognak az ég alatt.” (3,1 v.)

Könnyen rábólintunk, és tudnánk mi magunk is folytatni az ezt követő felsorolást, akár úgy is: „Megvan az ideje a tanulásnak, és megvan az ideje a tudásunkról való számadásnak. Megvan az ideje a munkában való megfeszülésnek, és megvan az ideje a lazításnak.” Életünkben pedig nagyon sok minden adódhat el, hogy mi felismerjük-e, megragadjuk-e ezeket az alkalmas időket. Tudunk-e élni velük akkor, amikor kell és lehet, vagy mindig azzal a keserűséggel küszködünk, hogy valami fontosat szalasztottunk el, lekéstünk valamiről.

Azt nem tudom, ki hogyan tekint vissza arra, ami elmúlt: a befejeződő tanévre, szemeszterre, tanulmányokra. Azt viszont igen, hogy egy új év kezdetével – legyen tanév vagy naptári esztendő – sokan fogalmazzák meg maguknak az ígéretet: „Most majd jobban csinálom a dolgaimat. Jobban osztom be az időmet és a feladataimat.”

Pál apostol is fontosnak tartja, hogy figyelmeztessen erre: „Jól vigyázzatok tehát, hogyan éltek; ne esztelenül, hanem bölcsen, kihasználva az alkalmas időt, mert az idők gonoszak.” (Ef 5,15–16)

Én mégis azt kívánom mindenkinek, hogy ne az elmulasztott lehetőségek feszültségével készüljünk az eljövendőre. Persze fontos, hogy tanuljunk mindabból, ami már mögöttünk van. A holnapra viszont sokkal inkább örömteli reménységgel tekintünk, mert minden új nap Isten kegyelmi idejének egy-egy újabb fejezete! És hiszem, hogy Isten megszámlálhatatlan lehetőséggel, alkalmas idővel keres bennünket.

Talán túl sok imádságban kap hangsúlyt ez az alkalmas idő, miközben sokszor elég lenne bölcsességet kérni ahhoz, hogy felismerjük. Akkor talán átélhetnénk a pillanatot, miként szenteli meg, formálja át a templom akusztikája a külvilág beszűrődő zajait. Értelmet kaphatna egy szélrózsás este dübörgő koncertélménye. Vagy egyszerűen csak megértenénk, hogy a balatoni hajnal csendjében miről locsognak a part kövei között játszó hullámok.

■ HORVÁTH ZOLTÁN OLIVÉR

Névjegyzet:

Horváth Zoltán Olivér

Nyolcadik éve vagyunk a szarvasi ótemplomi gyülekezet lelkésze. Itt a gyülekezet és iskolája (Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola) közötti szoros kapcsolatból adódóan a kezdetektől fogva napi rendszerességgel vehettem részt az iskolai életben. 2010 nyarán vettem át az iskolalelkészi szolgálat feladatait. Jelenleg a Vajda Péter Evangélikus Gimnázium lelkészeként kísérek tovább többeket, akik még velem kezdték el az iskolát.

6.o: „Nem evangélikus”

Egy kedvenc, de legalább annyira dühítő kérdése volt eddigi lelkészi szolgálatomnak, hogy „nem evangélikusok is jöhetnek?”. Függetlenül attól, hogy a hívás milyen alkalomra, táborra, csendeshétvégre, Szélrózsára vagy éppen egy esti beszélgetésre szólt.

Komolyan kérdezem: van olyan, aki erre nemmel válaszol? Remélem, nincs. Attól, hogy valamilyen alkalomnak a szervezője az evangélikus egyház egy bizonyos grémiuma (gyülekezet vagy püspöki hivatal, magános lelkész vagy Tízec csapat), még teljességgel elképzelhetetlennek tartom, hogy ne engednénk meg más felekezethez tartozó érdeklődők jelenlétét. Sőt.

Örülhetünk, ha tud egyhá- zunk olyan alkalmasakat kínálni, amelyekre ők maguk jelentkeznek be. Ezt éreztem iskolalelkészként különösen is, így jó néhány évig a liceumi hit-tantáborokban két legmeghatározóbb segítőm katolikus volt...

Az idejű Szélrózsán pedig nemhogy megengedjük, hanem egyenesen hívjuk is azokat a nem evangélikus fiatalokat és kevésbé fiatalokat, akik azt gondolják, hogy itt is lehetőséget kaphatnak kérdéseik feltevésére, a keresztyén közösség megélésére.

Sőt hívunk ilyen előadókat is. Lesz egy úgynevezett „nem evangélikus” sorunk mindhárom teljes nap délelőttjén,

amikor a református *Kodácsy Tamástól*, a katolikus *Pál Ferenc* atyától és a baptista *Boros Dávidtól* hallgathatjuk meg, hogy a *Szárnyalj!* mottó alapján ők mit gondolnak az erőforrásaink–kiteljesedés–nagykörűség témáról.

Talán egyiküket sem kell bemutatni. Tamásnak evangélikus a felesége, ő pedig a mi hittudományi egyetemünkön habilitált, „Pálferi” december óta Prima Primiissima díjas kolléga, Dávid pedig a környékbeli kiskörösi baptisták lendületes lelképásztorja.

Remélem, sokan találkozunk velük. Isten hozzon, kedves (evangélikus és) nem evangélikus testvérem!

■ MESTERHÁZY BALÁZS

Nő, pirosban

– Köszönöm, ebből nem kérek vissza!

Az elárúsító olyan arccal nyújtja vissza az aprót, hogy nem merem nem elfogadni. Láthatólag sértésnek tekinti a borralalót. A forró kávéval félrehúzódok a tömeg sodrásából. A mozgólépcső felé árad a nép. Találok egy kis holtteret, ott alig vannak emberek. Senki nem néz senkire. Közömbös, hétköznapi kora délután. A város utolsó lélegzetvétele a délutáni csúcsgyaloglás előtt.

A holtterben ott áll a nő. Az a fajta, akiről nem hiszi el az ember, hogy a valóságban is létezik, nem csupán a divatlapok gyártott fotóin. Olyan manökenkorú. Minden piros rajta. Piros a nagyon választékos ruhája, piros az apró bőrtáskája, piros a hosszú fülbevalója, piros a végtelenül magas sarkú cipője, piros a rúzs a száján. A válláig sem érek, messze elnéz az őt bámuló tömeg fölött. Tekintetében a biztos tudat, hogy a világ már csak úgy természetes, hogy ő áll, és a nép őt csodálja. Neki is kávé van a kezében, de még az is pontosan kiszámítottnak tűnik, ahogy ujjával tartja a poharat.

Aztán ezt a fensőbbességet váratlanul megtöri valami. Megszólítja egy asszony. Már önmagában az, hogy ezt a fényképet, szobrot, ikont megszólítja valaki, furcsa, de az ráadá-

sul pontosan az ellentétje. Idős, hajlott hátú, rongyos koldusasszony. Vállán tépett takaró, hosszú, földig érő, vastag szoknyája alól koszos tornacipő kandikál ki. Nem hallom, mit mond, annál messzebb állnak, hogy a szavak elérjenek hozzám. Azt vártam volna, hogy a másik nem is néz rá, vagy ha ránéz, rögtön elfordítja a fejét, vagy ha nem fordítja el a fejét, azonnal elküldi sértődött arccal, de nem ez történik. A piros nő lehajol a másikhoz, és figyelmesen hallgatja. Eltart ez egy ideig, így van módomban élvezni a helyzet groteskságát, a világ két különböző végén élő ember beszélgetését. Aztán elindulnak együtt a büfé felé.

A piros nő süteményt és kávét rendel. Egy nagy zacskóban adják ki nekik a pult felett. A piros nő parányi piros pénztárcájából fizet. Az egész csomagot odaadja a koldusasszonynak. Az hálálkodva veszi át. A piros nő búcsúzóul megsimogatja a karját. Aztán visszatér a maga Parnasszusára.

Az én kávéim is elfogyott. Egy pillanatig azon gondolkodom, az irtalmas samaritánus vajon milyen ruhát viselt.

Elindulok a mozgólépcső felé. Nemsokára kezdődik a csúcsgyaloglás.

■ KOCZOR TAMÁS

Kórházkerti önismereti óra

Önismereti óra? Nem tévedés ez? Bizony nem! Számos önmagukra vonatkozó megállapítást tehettek a napokban az Eötvös József Evangélikus Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola 10. b osztályos tanulói a soproni Erzsébet-kórház kertjében tett séta után.

Tudják-e tisztelni a múltat, azoknak a kitartó munkáját,

akiknek köszönhetően az 1910-ben építeni vágyott kórház helyül kiválasztott „kopár kecskelegelőn” gondozott park született?

Le tudják-e lassítani lépteiket, hogy rácsodálkozzanak a természeti értékekre; észreveszik-e a bennük rejlő szépséget?

Büszkék tudnak-e lenni arra, hogy Sopronban az egye-

tem botanikus kertje után a kórházkert a leggazdagabb a fák és madarak fajszámát és fajgazdagságát tekintve?

Van-e bennük nyitottság az eddig nem vagy alig tanulmányozott tudományterület iránt?

Leendő egészségügyi dolgozóként foglalkoztatja-e őket a gondolat, hogyan lehet majd a kórházkert adta lehetőségeket hasznosítani a gyógyításban?

Le tudják-e küzdeni az élet adta nehézségeket, amelyeket a séta napján a hideg, a szél és az eső jelentett?

Hogyan állnak a nehézségekre való felkészülésben?

Fejet hajtának-e azok előtt, akik kitartóan őrzik a nagy elődök – mint például *Barabits Elemér* növénynemesítő – emlékét?

Tisztelettel viseltetnek-e azok iránt, akik mindig és minden körülmények közt tanítanak?

Nagyszerű élmény volt! Köszönjük a szakvezetést a fáradhatatlan *Andrássy Péter* tanár úrnak (képeinken).

■ BALIKÓNÉ NÉMETH MÁRTA

Gyülekezeti sportnap ötödször

A Szélrózsza országos evangélikus ifjúsági találkozó leendő helyszínén, a Vadkert-tó strandján tartották meg az immár hagyománnyá vált tavaszi gyülekezeti sportnapot a soltvadkerti evangélikusok. Gyönyörű időben, lelkes csapattal résztvételével zaj-

lott a sokszor „izzasztó” sportvételkedő.

A családok apraját-nagyját megmozgató feladatokat hagyományosan a helyi evangélikus iskola igazgatója, *Udvarhelyi Attila* és kollégái állították össze. Volt kötélhúzás, zsákban futás, mocsárjárás,

fakultatív labdajáték. A közös ebéd után végül mindenki emléklapot kapott, az első három helyezett családi csapat pedig díjazásban is részesült.

Ahogy a gyülekezet felügyelője megfogalmazta, a cél a kezdetek óta változatlan: közösségformálás, az egyháztagok kötetlen, templomi környezetben kívüli egymásra találása és természetesen az élményadás a gyermekeknek – az óvodás, a hittanos és az ifis korosztályból egyaránt jelen voltak.

Az egyházmege missziói lelkészeinek, *Hulej Enikőnek* a szervezésében Soltvadkert tavaly már otthont adhatott a Bács-Kiskun egyházmegyei sportnapnak is – reménység szerint ez utóbbit idén ősszel is megrendezik ugyanitt.

■ HOMOKI PÁL

Evangélikus „csempézők”

■ HEINRICHS ESZTER

Az ágfalviak roppant gyakorlatias emberek. Tudnak borból pálinkát, tejeskannából pálinkafőzöt, mosógépdobból virágtartót, matracrugóból kertkaput, az egykori vasfüggöny darabjaiból pedig kerítést eszközölni.

Bár templomba járni nem igazán szeretnek, ismerik a templom tetején lévő szélkakas minden rezdülését. Tudják, ha Ausztria felé fordul, szép idő lesz, ha Brennborg felé, akkor eső várható, ha pedig keletre néz, fusson mindenki, amerre lát. Ilyen gyakorlati érzék látán már nem is nagyon csodálkoztam, amikor azt is elmesélték, hogy volt idő, amikor ők bizony a zsírból is tudtak tejet, a tejből is zsírt, a „csereberetójásokból” meg alsóneműket varázsolni. És mindezt azért, mert evangélikusok.

Az ágfalviak hajdanában is gyakorlatias emberek voltak. Valahogy mégis úgy alakult, hogy a 20. században szinte mindig tudós papjaik voltak: Scholtz Ödön, dr. Pusztai László és Weltler Ödön.

Az ilyen gyakorlatias és éltrevaló embereknél furcsa dolog az emlékezés. Ma már senki nem beszél a faluban a lelkes tudományos fokozatairól, arról, hogy Scholtz Ödön idején esperesi hivatal volt Ágfalván, és arról sem, hogy melyikük mit írt, mit tett le az asztalra. Azt viszont pontosan tudják, hogy ki volt az, aki nyulat tartott, melyikük értett a gyümölcsfákhoz, vagy ki járt ki kö-

zülük traktorral a mezőre. Scholtz Ödön hajdani lelkes, esperes és országgyűlési képviselő sem tudományos érdemei miatt szóbeszéd tárgya még ma is a faluban, hanem a „csempézés” miatt. De erről kicsit később.

Ágfalva közvetlenül a trianoni határ mellett fekszik. Sokak bánatára – attól keletre. Amikor a határvonalat meghúzták, nem vették figyelembe – többek között – azt sem, hogy ezzel az ágfalvi gyülekezettől elszakították egyik filiáját, Lépesfalvát. És arra sem gondoltak, hogy mi lesz a magyarul nem beszélő német kisebbséggel Magyarországon.

Scholtz Ödönnek jutott az a hálátlan feladat, hogy kihirdesse az ágfalvi szószékről: a lépesfalvi leánygyülekezet immáron Ausztriához tartozik. Scholtz Ödön Lépesfalva elszakadása után még hét évig pásztorolta az ágfalviakat. Nem lehetett egyszerű megélnie azt a zavarodott állapotot, amely a Trianon utáni viszonyokat és a két világégés közti időszakot jellemezte, hiszen ezek a határ menti falvak évszázadokon át összetartoztak.

Ő volt az, aki rájött, hogy a békeszerződés utáni Magyarországon magyar nyelvű ismeret nélkül aligha boldogulnak a német ajkú ágfalviak. Lelkes társaival – a farádi, beledi, szanyi pásztorral és más falvak lelkeszeivel – összefogva megszervezte, hogy a határ menti fiatalok a rábaközi településekre, a rábaköziek pedig a határ mentére mehessenek néhány hónapos „intenzív nyelvtanfolyamra”. A mai öregek máig emlegetik, hogy

szüleik – Scholtz Ödönnek hála – így tanultak magyarul. Vagyis inkább tanulgattak. Hiszen még az ő gyerekeik közül is sokan kedves akcentussal és utánozhatatlan nyelvhelyességi hibákkal beszélnek a magyar nyelvet.

Egy magyarul iskolában soha nem tanult asszony ezekkel a szavakkal fordult hozzám nemrégiben: „Mágáá miért nem voltál itt nálunk tegnap?” És ez a drága jó *Hartner Lizi* néni emlegette nekem „csempézésként” a határ menti csempézési akciókat is.

Azt mondják, Ausztriában a negyvenes évek végén cudarabb állapotok uralkodtak, mint nálunk. Alig volt mit enniük. Volt viszont – sokkal bőségesebben, mint a magyarhoniaknak – ruhájuk és cipőjük. És mivel errefelé tényleg éltrevaló és gyakorlatias emberek éltek, el is kezdődött a „cserebere-mozgalom” a határon. Vasfüggöny akkoriban még nem volt, volt viszont egy hatalmas berkenyefa az országhatárt jelölő patak partján. Erről a berkenyefáról jól lehetett követni a határon mozgó katonák járását.

Csereberélni, élelmiszert pénzé tenni, ezt meg azt a határon átcsempézni – vagy ahogyan ma is emlegetik, „csempézni” – általában a nők jártak. És ezek a „csempézők” asszonyok – korábbi rábaközi kapcsolataiknak hála – szinte mind evangélikusok voltak. Farádon, Beleden és a Csorna környéki településeken sokkal bőségesebben volt liszt, tojás és zsír, mint a jórészt bányászok és iparosok lakta Ágfalván. A gyakorlatias ágfalvi asszo-

nyok pedig, amíg férjeik a bányában dolgoztak, megszervezték, hogy székszámba érkezzen az említett falvakból a tojás, a liszt és a zsír. Itt aztán megtörtént az „átsomagolás”. Sok minden elfért a buggyos blúzokban és a „nagyszoknyák” alatt. Hát még a „pudlikosár” titkos rekeszeiben.

A „csempézésről” valószínűleg a határőrök is tudtak. Egyvalamit azonban mindig szóvá tettek, illetve semmilyen körülmények között nem engedtek „kicsempézni”. A zsírt. Arról, hogy miért, senki sem tudott felvilágosítani. Ám az itt élők gyakorlatias emberek, a zsír „csempézésének” is megtalálták a módját. A magyar falvakból beszerzett sok-sok bödönnyi zsírt felolvasztották, és literes üvegekbe töltötték. Aztán amikor a zsír az üvegben ismét szép fehérre szilárdult, egydecinyi tejet öntöttek rá ez is fehér, az is fehér alapon...

A „csempézőket” a berkenyefán túli Lépesfalván *Frau Brauer*, a kofa-asszony várta. Jó nagy kötényébe elrejtette az elrejteneit, és kivette belőle, amit adni tudott. Általában ruhaneműt vagy végváznat.

Máig cinkos mosollyal nevetnek össze az öregasszonyok a faluban, amikor arról a „csempéző ómárol” mesélnek, akinek *Frau Brauer* női alsóneművel fizetett. A mi ómánk nem volt rest, felvett magára vagy harmincat a Lépesfalván felkínált ruhadarabokból. Először a kisebbeket, aztán meg az egyre nagyobbakat. És elindult hazafelé. Szerencséjére – vagy pechjére – ugyanaz a határőr állította meg, aki

másfél órával korábban. Szegény baka először azt hitte, rémeket lát, amikor a korábban még véznaként megcsodált lánykát meglátta jóval asszonyosabban. Értette ő a viccet, meg tett is neki a lány, ezért fülig érő szájjal megállította a „csempézőt”.

– Na, drágám, vedd csak le magadról azt a sok hacukát! Azt is! Meg azt is! Meg még azt is!

A lányka meg csak dobálta le magáról a *Frau Brauer*-től kapott ruhaneműket.

Ha a berkenyefa mesélni tudna, elmesélné, hogy mi történt azon a napfényes délutánon. A berkenyefa azonban rég kiszáradt, ezért már csak az öregektől tudhatjuk, hogy a lány igazán hamar megszabadult a „súlyfeleslegétől”. A találkozásból szerelem, a szerelemből meg gyermek lett. Házaság sajnos nem, mert a bakát egy stratégiailag fontosabb határvonalra helyezték – a berkenyefától keletre.

Az ágfalviak gyakorlatias emberek ma is, de azért – vagy talán éppen ezért – reménykedem, hogy egyszer majd visszatálnak a templomukba is. Oda, ahonnan őseik is elindultak keletre és nyugatra – attól függően, hogy merre fordult a szélkakas. Aztán meg visszajöttek, hiszen gyakorlatias emberek voltak. „Csempézők”. És evangélikusok.

A szerző az Ágfalvi és Sopronbányai Társult Evangélikus Egyházközség lelkesze, az Evangélikus Élet német nemzetiségi oldalának szerkesztője

HIRDETÉS

A zene és a tánc összeköt

A *Határtalanul!* pályázatnak köszönhetően a Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium tanulói ebben a tanévben több alkalommal utazhattak határon túli testvériskoláikba, illetve fogadhattak külföldi diákokat Kárpátaljáról és Erdélyből. A programok hagyományosan nemzeti ünnepek köré épülnek, így a diákok együtt emlékezhetnek az aradi vértanúkra, az '56-os forradalomra, a '48-as forradalomra és szabadságharcra vagy a nemzeti összetartozás napjára.

Ezek az alkalmak minden fiatal számára örök emlékké válnak, hiszen az ünnepi műsorokra készülve megismerik az „egy nemzet két országban” kérdéskörét. Az ösztönös összetartozás az első találkozások alkalmával felszínre tör, és egy-egy program után hosszú évekig tartó barátságok alakulnak ki, amelyek alapja a nemzeti egység, az elszakadtak iránti féltés, az anyaországhoz való erős kapocs. Idén az utolsó projekt is igazodott ehhez a már szinte hagyományosan mondható rendszerhez.

A *Nézni, látni, megérteni!* elnevezésű projektben részt vevő negyven tanuló októberben járt Székelyföldön, és október 6-ai emlékműsort adott. A gyerekek a négy nap alatt együtt jártak *Petőfi* nyomában (Fehéregyháza, Koltó), festői szépségű tájakban gyönyörködtek (Gyilkos-tó, Békás-szoros), leszálltak a paradisi sóbánya mélyébe, és zárandokhelyet kerestek fel (Csíksomlyó). Külföldi diáktársaikkal együtt táncoltak a táncházban.

A népzene és a néptánc összeköt. Összeköti Székelykeresztúrt Nyíregyházával, a Berde Mózes Unitárius Gimnáziumot a Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnáziummal. A magyarországi gyerekeket a székely gyerekekkel. A május végén városunkba látogató *Vadrózsák néptáncsoport* nagy sikerű műsort adott a gimnázium dísztermében. Ezt fergeteges táncház követte, ahol nemcsak a gimnázium diákjai, de több nyíregyházi néptáncsoport táncosai is megjelentek. Nagy megtiszteltetés volt, hogy a *Szabolcs néptáncgyűttes* táncosai, vezetői a sóvidéki táncokat a diákokkal közösen ropták órákon át.

A nyíregyházi fiatalok a tánc tanulása mellett Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei látóival ismertették meg székely diáktársaikat. Vaján a *Vay* család, Nyírbátorban a *Báthori* család kastélya és a Báthori Múzeum látóival, Máriapócsra a kegytemplom nyugágya le a vendégeket.

Elutazásuk előtt a székely vendégek trianoni emlékműsort mutattak be az evangélikus Nagytemplomban az iskola nyilvánossága előtt.

A projekt véget ért, de a tánc folytatódik. Nyíregyházán vagy Székelykeresztúron. A lényeg, hogy az emlékek és a közös élmények immár örökre összeköti az iskolák tanulóit, akik nemcsak ismereteiket bővíthetik, de toleranciából és empátiából is jó jeget szerezhetnek.

HAIZER TIBORNÉ

Irodaigazgatóként az esperesek között

► **Bakonycsernyén találkozott és tanácskozott június első keddjén egyházunk esperesi kara. Meghívott vendégként és előadóként jelen volt az alkalmon Krámer György, egyházunk országos irodájának nemrégiben megválasztott új igazgatója is, aki mint korábbi esperes jól ismeri ezekben az esperesi találkozónak a hangulatát. Az eseményt Szarka Istvánnak – a vendéglátó bakonycsernyei gyülekezet lelkészének és a Fejér-Komáromi Egyházmegye esperesének – az áhítata nyitotta meg.**

Az első előadó dr. Lackner Pál korábbi tábori püspök, egyházunk püspöki tanácsának referense volt, aki az elkeserítő népszámlálási adatokból kivágható drámai tendenciákról beszélt. Magyarországon a nyolcvanas években kezdődött a népességcsökkenés, ez alól egyházunk sem volt kivétel. Történelmi okok, a kényserurbanizáció, a szórványhelyzet és

a vegyes házasságok is okolhatók az evangélikusság valóban drámai fogyásáért. Vészesen öregszik és fogy egyházunk, és ezt a folyamatot megállítani szinte lehetetlen, de még lassítani sem egyszerű. Egy-egy kivételtől eltekintve sajnos még ott is csökkenés tapasztalható, ahol iskoláink vannak. Komolyan kell tehát venni a missziót és a hitoktatást – szövegte le Lackner Pál.

Az esperesi kar a témához kapcsolódóan ajánlást fogalmazott meg az egyház vezetői számára. Ebben azt kéri, hogy kapjon nagy hangsúlyt felsőoktatási és középiskolai szakkollégiumok alapítása ott, ahol oktatási intézmény működik.

Krámer György országos irodaigazgató a terveiről szól. Mint mondta, az iroda struktúrája egyszerűsödött, így reményei szerint a munka hatékonyabbá válik. A sokszor elviselhetetlen mértékű adatszolgáltatáson is egyszerűsíteni szeretne. A papíralapú adatszolgáltatást háttérbe kívánja szorítani, illetve ki akarja vezetni, hogy helyét az elektronikus adatszolgáltatás vegye át. Erre jó lehetősé-

ség a *Mókus* program, amelyet tovább szándékoznak fejleszteni. Tervei között – mondta az igazgató – prioritást élvez a gyülekezetek minél hatékonyabb támogatása. Ezért is döntött úgy májusban az országos presbitérium, hogy létrehozza az országos irodán belül működő gyülekezeti és missziói osztályt.

Élénk beszélgetés alakult ki a lelkes munkaközösségi ülések (LMK) jövőjéről. A felvetés aktualitását a lelkesek megnövekedett hitoktatói munkája adta, hiszen a kötelező hit- és erkölcs tan bevezetésével lényegesen több délelőtti hittanórát kell tartani. A vitában egyetlen esperes sem kérdőjelezte meg ezeknek az üléseknek a fontosságát és hasznosságát, és végül abban maradtak, hogy szeptemberi tanácskozásukon, miután megkezdődött az új tanév, visszatérnek a témára.

A tanácskozás után az esperesek megtekintették a Bakonycsernye határában felállított, százöt méter magas szélérőművet, illetve a felújított nagyvelegi kastélyt.

■ KISS MIKLÓS

SZABÓ ANDRÁS FELVÉTELE

Istentiszteleti rend • 2014. június 15.

Szentháromság ünnepe. Liturgikus szín: fehér.

Lekció: Jn 3,1–15; Ézs 6,1–13. Textus: Ef 1,3–14. Énekek: 41., 250.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Balicz Iván; de. 10. (német) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; du. 6. Bence Imre; **Fébé, II., Húvösvölgyi út 193.** de. fél 10. (úrv.); **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztojanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; du. fél 6. (úrv., családi) Fodor Viktor; **Csillaghegy–Békásmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv., összegyűlekezés napja) Donáth László; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. Bálintné Varsányi Vilma; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyer, Megyeri Klub, Megyeri út 207.** de. 9. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Cselovszky Ferenc; de. 11. (úrv.) Gerőfiné dr. Brebovszky Éva; este 7. (h-moll mise) Smidéliusz Gábor; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. 11. (úrv., tanérváró) Pelikán András; **Józsefváros, VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. (úrv.) Gombkötő Beáta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák, úrv.) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Gombkötő Beáta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv.) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. (úrv., tanérváró) Benkőczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) dr. Blázy Árpád; de. fél 11. (úrv.) dr. Blázy Árpád; du. 6. Schulek Mátyás; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. Gáncs Tamás; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Pál; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamásné; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. fél 10. Tamásy Tamásné; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Főti út 73. (nagytemplom)** de. 10. Ponicán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. (tanérváró) Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Vető István; **Árpád-föld, XVI., Menyhért u. 42. (református templom)** du. 3. Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Nagyné Szeker Éva; **Rákocsaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Kovács Áron; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. Kovács Áron; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. Martti Pitkänen; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. Martti Pitkänen; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Széll Bulcsú; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Széll Éva; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; **Soroksár, XXIII., Otthon Közösségi Ház, Sztás u. 112.** du. 4. Győri János Sámuelné; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. (tanérváró) dr. Lacknerné Puskás Sára; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza; **Mátraszentimre–Bagolyirtás, Jókai u. 7–9., Fébé Názáret-temploma** de. fél 12. Zászkaliczky Pál.

Összeállította: BALLA MÁRIA

HIRDETÉS

Olvassa az Evangelikus Élet digitális változatát!

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Bárhol vagyok, velem vannak a lapjaim.

WWW.DIGITALSTAND.HU

„Nézzétek az ég madarait” óvodásszemmel

Az óvodáskorú gyermekek érdeklődését nem nehéz felkelteni, főleg ha a természetre irányítjuk a figyelmüket. Észreveszik, hogy a természet rendkívül változatos, izgalmas és gyönyörű.

Az én személyes kedvenceim a teremtet világban a madarak. Nincs ahhoz fogható, ahogy szárnyas barátaink énekelnek, trillálnak, repülnek, etetik a fiókáikat, vagy veszekednek a territóriumukért. Erre próbálom munkám során a gyermekek figyelmét is felhívni, hogy meglássák világunk csodáit.

Két évvel ezelőtt össze madárodút barkácsoltunk. Ebben tavasszal egy szécinképár be is költözött, és ennek köszönhetően végig tudtuk nézni a fészeképitéstől a fiókák kirepüléséig a madarak életét.

Idén madáretetőt készítettünk, és egész télen napraforgómaggal töltöttük. A mintegy harminc kilogrammnyi mag megtette hatását, rengeteg madarat tudtunk meglesni. Olyan alkalom is volt, hogy egyszerre húsz madár vette körül csoportunk munkáját. Gyakran guggoltunk hosszú percekben keresztül a fák alatt, és néztük az újabbnál újabb madárfajokat. Láttunk több cinkefajt, rigót, őzlapót, tengelicet, zöldikét, balkáni gerlét, harkályt, a szemfülesebbek még hazánk legkisebb madarát, a tüzesfejű királykát is észrevettük.

A madarászás teljesen hétköznapi tevékenység lett csoportunkban. Séta közben minden madárhangot meghallgatunk, minden madarat megfigyelünk. Így történt, hogy idén felfedeztünk egy gólyafészket is, és azóta a gólyacs család gyarapodását is végig tudjuk kísérni.

A Szentendrei Evangélikus Zenei Óvodában igyekszünk a gyerekeket környezetünk védelmére és a szelektív hulladékgyűjtés fontosságára nevelni. Évente kétszer papírgyűjtést szervezünk, az év folyamán pedig gyűjtjük a műanyag kupakokat, az elemeket és a háztartási akkumulátorokat. Ezáltal az óvodánkba járó gyermekek számára teljesen természetessé vált, hogy az imént felsorolt hulladékokat nem kell a szemetesbe dobni, hanem össze lehet őket gyűjteni, és később ezeket újrahasznosítják. Hiszem, hogy gyermekeinket már óvodáskorban ebbe az irányba kell terelgetni, és ők aztán megfordíthatják a mostani, kilátástalan helyzetet, azokat a folyamatokat, amelyek a természetben zajlanak.

Ebből a megfontolásból és lelkesítésünk, *Horváth-Hegyi Olivér* biztatásából vezérelve döntöttem úgy, hogy megmérjük magunkat a *Nézzétek az ég madarait* elnevezésű madáretető-, madárodú-készítő és fotópályázaton. A pályázatot az Ökogyü-

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: *Sánta Anikó*
ararat@lutheran.hu

lekezet és a Magyar Madártani Egyesület hirdette meg, a Csillag csoportos gyermekek munkája teljesen beillesztett a kiírásba. *Csetverikov Ivánna*, zenepedagógusunkkal közösen fényképeztünk egy héten keresztül esőben-szélben – a végeredmény egy szép második helyezést. A közönségzavazásnál is csupán egy-két szavazattal maradtunk le.

A verseny folyamán nagy élmény volt látni, ahogy összefogtak közösségünk tagjai, barátai, és egyre többen és többen szavaztak képeinkre, de még nagyobb öröm volt látni, ahogy gyermekeink velünk munkálkodtak. A közös kalapácsolástól kezdve fűrészelésen keresztül az örömteli pózolásig mindannyian szívesen részt vettek a tevékenységeinkben.

A nyereségünk két madárodú és három bogárnéző nagytű lett. Az odúk már kinn láthatók az udvarunkon, bízom benne, hogy hamarosan be is költözik egy madárpár. A bogárnézővel pedig sok állatot megvizsgáltunk már.

Remélem, sikerül a gyermekekben elmélyíteni a természet iránti szeretetet, és akkor úgy érzem, én már elértem hivatásom egyik célját.

■ GALLAI TAMÁS óvodapedagógus

Hálás szívvel – Varadinum 2014

► Minden ünnep igazi örömét a hálaadás jelenti. Boldogan gondolni vissza egy időszakra, köszönetet mondani a megtapasztalt segítségért és bizodalmas szívvel lépni a holnap küszöbére – oly sok ember vágyik erre az érzésre vagy az olyan közösségre, amely hasonló lelkesületet hordoz. Az idei Varadinum május 11–18. között újra ilyen alkalom volt, melynek során Nagyvárad evangélikussága is értékeit fölmutatva ünnepelt.

Örömmünk több forrásból is táplálkozott. Hálás szívvel gondoltam arra, hogy az egykori lelkészünk, *Rimler Károly* által 1860-ban megálmodott és utódja, *Materny Imre* által megépített templom ma is lelki táplálékot nyújt a betérőknek.

Mint arról az *Evangélikus Élet* is tudósított, pár hete annak, hogy néhai lelkészünk fiát, *ifj. Rimler Károlyt*, Nagyvárad egykori hűséges polgármesterét a megyei tanács posztumusz díszpolgárrá avatta. Milyen irigylésre méltó idők is voltak azok, amikor nemcsak a polgármester, de a főispán, a főkincstárnok, a főépítész és a Körös-rendészet igazgatója is mind evangélikusok voltak! Nem is csoda, hogy a templom is ebben az időszakban, az igen termékeny 20. század eleji években épült. Jó érzés ünnepet ülni, amikor kevés az üres hely Isten hajlékában.

Meghívott vendégeink személyes bizonyoságtétele, közreműködése május 14-én is lelki épülésükre volt a jelenlevőknek. Ünnepi igehirdetésében *D. Szabik Imre* anyaországi nyugalmazott evangélikus püspök a 33. zsoltár 12 verséhez kapcsolódva tette fel a kérdést: „Boldog-e a magyar nemzet?” Meggyőződése szerint boldognak lenni úgy lehet, ha az ígéret hallgatva Istenhez fordulunk. Csak a krisztusi értékrendben való megmaradás jelentheti Európa jövőjének a reményességét. Boldogok csak úgy lehetünk igazán, ha tudunk másokat is boldogítani. Isten ma is megszólít bennünket, és ha válaszolunk a megkeresésre, akkor jó úton haladunk afelé, hogy tényleg boldog legyen a magyar nemzet – mondta a püspök.

A zeneszék csodálatos alkotások megszólaltatásával kápráztatták el

a gyülekezetet. A debreceni *Canto Armonico* énekegyüttes és a nagyváradi *Varadinum vonószenes* muzsikája még ünnepibbé tette a hangulatot.

A helyi evangélikus óvoda kicsinyeinek föllépése sokak szemébe csalt könnyeket. Éreztük: „*Bizony az Úr ajándéka a gyermek*”, és tudjuk, hogy nélkülük nincs jövő. Isten áldásának ajándéka kicsiknek és szülőknek egyaránt az óvoda manzárdterének megépítése. Mindannyiunk nagy öröme ez év februárjában vehettük használatba az újonnan kiépült padlásteret. Teljes befejezése ugyan még hátravan, de jó dolog így útközben is hálát adni a megtapasztalt gondviselésért.

A hagyományos szeretetvendégség sem okozott csalódást. Több mint harminc család, illetve személy gondoskodott a finomságokról. Nincs is annál nagyobb öröme a lelkeseknek, mint amikor békességben látja a közösségért szolgáló híveket! Köszönet legyen mindnyájuk szolgálatáért.

Úgy érzem, ezen az ünnepen mindenki részesült valamiben. Hála legyen Istennek érte!

■ MÁTYÁS ATTILA evangélikus lelkész (Nagyvárad)

Rimler Károly polgármester

Koncert az evangélikus templomban

EVÉL&LEVÉL&LEVÉL

Véhonról a Hargitára – erdélyi kirándulás

Bakonycsernyei gyülekezetünk apraja-nagyja, kalandra vállalkozó és szépségre áhító tagjai május 15–18. között erdélyi körúton vehettek részt, és rengeteg élménnyel gazdagodtak.

Magunk mögött hagytuk a zord, szeles-esős, viharos időjárását. A Királyhágón keresztül a Kárpátok hegyeit ámulva és csodálva az Erdélyi-medencébe érkeztünk. Az otthoniak imádsága elkísért. Amint énekeltük: velünk vándorolt utunkon Jézus, s ezt tudni elég vigasztalás volt nekünk akkor, amikor kisebb-nagyobb balesetek tartották fel csapatunkat. Velünk volt mindig a higgadság, a tettekre készség és a humor, melyek átsegítettek bennünket az akadályokon.

Feledhetetlen élményekben volt részünk: Nagyváradon a Szent László-székesegyház kincstárában láttuk a király koponyájának egy darabkáját és az arany ereklyetartót, a hermát. Gyönyörűséges tájakon vezetett utunk, megcsodáltuk a városok, falvak épített örökségeit, emlékhelyeket: a körösfői templom pirok, hímezett terítőit, Kolozsvárott *Mátyás* királyunk szülőházát. Találkoztunk evangélikus testvéreinkkel.

Adorjáni Dezso Zoltán püspök bemutatta a gyönyörűen felújított kolozsvári evangélikus templomot. Megálltunk *Tamási Áron* sírjánál, *Petőfi Sándor* emlékművénél Segesváron, illetve a székelyderzsi erődtombban is, ahol az évszázados hagyományok a mai napig jelen vannak.

Torockón (amely a világörökség része) nyugodt, csendes, igazi régmúltat – az előző századot – idéző falusi világba csöppenhetünk, ahol egy reggel kétszer is felkel a nap a falu fölé tornyosuló hatalmas sziklás hegynek köszönhetően. (Sajnos a borús idő miatt csak a legszemfülesebb utazótársaink lehettek szemtanúi e csodának.)

Mindenkit lenyűgözött a felszínen a Tordai-hasadék, a mélyben pedig a sóbánya, amelyet a közelmúltban újítottak fel. A látogatók könnyedén mozoghattak a százhusz méteres szintkülönbség ellenére. Felfoghatatlan, csodálatos és lenyűgöző is volt egyszerre, hiszen sok-sok kéz, öt nemzedék bányságainak munkája nyomán tárult elénk ez a látvány. Sokan gyógyulásukat is itt keresték.

A csaknem kétezer kilométeres út arra is lehetőséget teremtett, hogy ne csupán az érintett helyeken essék szó helyszínekről és személyekről, hanem végig az út során. A reggeleket a buszon utazva megtartott áhítatok és dal-tanulások keretezték, útmutatást adva az előttünk álló napra.

Zeteváralján *Mátyás Gábor* atya fogadott bennünket, s vendégszeretete feleltette a fáradságunkat, hite, hazaszeretete példát mutatott.

Fontos volt számunkra, hogy a magyarok területeken szállásainkat a faluturizmus keretében vehettük igénybe, hiszen így lehetőség nyílt a mai országhatárokon túl élő honfitársaink örömeivel és gondjaival való megismerkedésre is. Házigazdáink nyitott szeretetét, önzetlenségét azóta sem tudom feledni.

A zarándokhellyé vált Hargita meghódítása a helyenként havas és kikezriccsel színezett lankák látványán túl erőpróbát is jelentett, hiszen csoportunk legidősebb tagja is vállalkozott a hosszú hegymenetre. Segítettük, bátorítottuk egymást. Megrendítő élmény volt, amikor a kettős keresztet elhelyeztük, és az általunk gyűjtött kövekkel rögzítettük.

Egy-egy ilyen kirándulás nagy közösségépítő hatással van gyülekezetünkre. A korosztályok közötti különbségek eltűntek, szívesen beszélgettünk egymással, gyakran olyan testvéreinkkel is, akikkel a hétköznapi életet nem tesszük meg. Nagyon sokat tanulhattunk egymástól: alázatot, toleranciát, türelmet, empátiát, kitartást, segítőkészséget, összefogást, felelősséget.

Így lehetett ez a kirándulás egy életre meghatározó élményünk. Már most azt érezzük, hogy Erdély visszavár!

SURÁNYI GÁBORNÉ *presbiter (Bakonycsernye)*

Szeretetvendégség a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégiumban

„*Bizony, jószágod és szereteted kísér életem minden napján, és az Úr házában lakom egész életemben.*” (Zsolt 23,6)

Második alkalommal rendezte meg a Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium május 17-én, szombaton *Szeretetvendégség* című rendezvényét. A megjelenteket a 23. zsoltár idézett soráival köszöntötte *Aradi András*, a Bonyhádi Evangélikus Egyházközség lelkésze.

A kezdeményezés célja, hogy testileg és mentálisan sérült embertársainkra több figyelmet fordítsunk. A három bonyhádi, illetve Bonyhád környéki intézményből meghívott gondozottak idén is szeretetteljes fogadtatásban részesültek a gimnázium dolgozóitól és a közel ötven gimnazista önkéntestől.

Több mint hatvanan fogadták el a gimnázium meghívását a bonyhádi Együtt imásért Alapítványtól, a Szent Erzsébet Otthonból és a Tolna Megyei Önkormányzat Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye Berkes János Tagintézményéből.

A délelőttől délutánig tartó programsorozatnak a gimnázium atlétikai centruma adott helyet. A színes programok a fiatal és az idősebb korosztály igényeit is kielégítették. Foci, sütés, bábjáték, mesekuckó, kézművesarok, gitározás-éneklés, sorversenyek, ügyességi játékok, közös tánc és az ebédnél lezajlott józú beszélgetések jellemezték az együtt eltöltött időt.

A rendezvénynek nem titkolt pedagógiai célja is volt. Az intézmény szellemiségéből adódóan fontosnak tartja embertársaink elfogadását, a sérült, hátrányos helyzetű embertársainkhoz való pozitívabb hozzáállás elősegítését. Ezzel a céllal hirdette meg a vezetőség a diákok között az önkéntes segítségnyújtás lehetőségét.

A jelentkező fiatalság kezdeti félelmeit önfeledtség és öröm váltotta fel, amikor megtapasztalták sérült embertársaik szeretetét és ragaszkodását. A gimnázium igazgatója, *Andorka Gábor* elmondta: „Nagy öröm volt számunkra ez a nap. Reményeim szerint mind a vendégeink, mind pedig a segítséget nyújtó diákjaink szép emlékekkel térnek majd haza. Meggyőződésem, hogy kellenek ezek az élmények, tapasztalatok a fiatal generáció életében, és hiszem, hogy ez hozzájárul diákjaink erkölcsi épüléséhez.”

A tavalyi és az idei tapasztalatok után több diák is vállalt önkéntes munkát az említett intézmények valamelyikében.

A rendezvényt *Aradi András* lelkész rövid áhítattal zárta, és a jövő évi viszontlátás reményében búcsúzott a vendégektől.

ANDORKA GÁBOR *gimnáziumigazgató (Bonyhád)*

Jubileumi ünnepség a Kapernaumban

A gyenesdiási Kapernaum Evangélikus Szeretothon szeretettel vár mindenkit június 21-én 10 órára, az intézmény működésének nyolcvan éves jubileumi ünnepségére, melyen az ígét *dr. Fabiny Tamás* diakóniáért felelős püspök hirdeti. A szeretetvendégség megszervezhetősége érdekében kérjük, hogy június 17-ig jelezze jöveteli szándékát a gazdasági irodában a következő számon: 20/824-2436 (Tencz Károly intézményvezető).

Egyedülálló szülők és gyermekeik konferenciája

A Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodájának Női Missziói Szolgálat július 27. és augusztus 2. között rendezi az egyedülálló szülők és gyermekeik konferenciáját Révfülöpon, a Napsugár üdülőben. Érdeklődni a következő elérhetőségeken lehet, illetve a jelentkezéseket is ide kérjük eljuttatni június 20-ig: MEE Női Misszió, 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 20/824-2791; e-mail: marta.pinter@lutheran.hu

Reformáció és kultúra a Magyar Televízióban

Június 15-én, vasárnap a Magyar Televízióban, az M1-en 11.30-kor az *Útmutató* című műsor a reformáció és kultúra témájával foglalkozik. Az adásban közreműködik *Fabiny Tamás* püspök, *Finta Gergely* orgonaművész és *Kiss Jenő* nyelvész akadémikus. Szerkesztő: *Nagy László*, rendező: *Tóth Béla*.

HÍREK, HIRDETÉSEK

Felvétel szakkollégiumba

A Magyar Protestáns Tanulmányi Alapítvány felvételt hirdet Protestáns Felsőoktatási Szakkollégiumába (1121 Bp., Eötvös út 35.). Információk a szakkollégiumról és a felvételi feltételekről az *mpta.hu* honlapon vagy az 1/391-9050-es telefonszámon kaphatók hétfőtől csütörtökig 9 és 13 óra között. A jelentkezés beérkezési határideje június 15.

APRÓHIRDETÉS

Idősellátással foglalkozó, középosztálybeli, hívó fiatalasszony életjáradéki szerződést kötne budapesti nénivel vagy bácsival. Telefon: 06-30/748-6169.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (június 15.)

Pál írja: A mi reménységünk bizonyos felöletek, mert tudjuk, hogy amiképpen részestársak vagytok a szenvedésekben, ugyanúgy a vigasztalásban is. 2Kor 1,7 (Zak 13,9; Jn 3,1–8/9–15; Róm 11,32/33–36; Zsolt 145) Vigasztalás. Milyen sokat jelentő dolog a csüggedt, nehézségekkel küzdő embernek! Ez a szó a 3–7. versekben tízszer fordul elő. Egy gond, tízszeres vigasztalás. Egy elcsüggedés, tízszeres helyreállítás. Bízál az Úrban: minden nehézség után jön a vigasztalás. Tízszereken, százszorosan is. – Vigasztaló, együtt érző testvér vagy-e a szenvedők számára?

Hétfő (június 16.)

A fenyegetésüktől pedig ne ijedjete meg, se meg ne rettenjete. Ellenben az Urat, a Krisztust tartásotok szívetekben. 1Pt 3,14–15 (Péld 3,25–26; Jer 10,6–12; Bír 1,1–3.17–21) A „meg ne rettenjete” úgy is fordítható, hogy „zavarba ne esettek”. A hívó embert támadás érheti a hite miatt. De fölkelj rá Istenünk, hogy ne ijedjünk meg, és ne zavarodjunk össze azonnal. Vagyázz, hogy ne legyen benned működési hiba, rövidzárlat, ahogy a világ emberei között élsz. Ez úgy lehet, ha szívedben szentnek tartod az Urat, és készséggel figyelsz rá. *A zarándok útjában* a vándor egyszer egy olyan úthoz érkezett, amely oroszánok között vezetett át. Megijedt, de Istentől biztatást kapott, hogy mégis menjen csak előre. Szorongó szívvel elindult, és ahogy az ösvény nyomvonalaához ragaszkodva haladt, észrevette, hogy az oroszánok nem érik el, mert láncra vannak kötve. Bízál Istenben! Ha lesznek is ellenségeid, ő ma is megfékezi őket.

Kedd (június 17.)

Legyenek láthatóvá tetteid szolgálaidon, és méltóságod fiaikon! Zsolt 90,16 (Jn 6,29; Ézs 43,8–13; Bír 1,27–2,5) A világ szépsége, tervezettsége, célszerűsége hirdeti Isten nagyságát. Egyedül az ember választhat, hogy hirdeti-e ő is. Ránk ragyog az Úr dicsősége, árasztja szeretetét – és mi sokszor elnyeljük, mint egy „fekete lyuk”. De ha fehérré tehetted szívünket, akkor visszatükröződik rólunk a Nagy Király bölcsessége és jósága. Amivel telve a szívünk, azt szólja a nyelvünk, és tükrözi életünk. Isten méltósága adja neked, hogy ne meggondolatlan, irigy, ugrabugra, visszavágásra kész vagy lusta ember légy, hanem minden lépésed előtt tekintsz Jézusra, és akkor életed váratlan helyzeteiben is őt fogod meglátni!

Szerda (június 18.)

Tiszta szívvel, önként adakoztak az Úrnak. 1Krn 29,9a (2Kor 8,1–2; ApCsel 17,16/22–34; Bír 2,6–23) Isten népének a hétköznapi élete adakozásra épül. A szív, az akarat és az értelem odaadására. S ha ezt odaadtad az Úrnak, akkor könnyű lesz a pénzből is adakozni, mert hiszen minden az övé, te pedig végtelenül hálás vagy, hogy „nem ezüstön, nem aranyon, de drága vérén megváltott téged”. Egyszer a hó végén azon hezitálunk, hogy utolsó ezreseinkeket odaadjuk-e egy valóban rászorulóknak. Végül megtettük. És néhány óra múlva csöngetett a postás, és egy ugyanakkora összeget hozott. – Istenünk ebből nem csinál rendszert, de időnként ad egy biztatást, hogy merjük őt az első helyre tenni, és bízunk rá magunkat. Támogatod-e az Úr ügyét? Segíted-e a rászorulókat? A fölöslegedből adsz, vagy tiszta szívvel áldozatot hozol?

Csütörtök (június 19.)

Azokat választotta ki az Isten, akik a világ szemében nem előkelők, sőt lenézettek; és a semmiket, hogy semmikké tegye a valamiket; hogy egyetlen ember se dicsekedjék az Isten színe előtt. 1Kor 1,28–29 (Jób 5,11; Ef 4,1–7; Bír 4,1–24) Isten ki akar választani téged is, hogy az ő dicsőségére élj. Ha már látod, hogy magadtól semmi vagy, és hogy amid van, azt Istentől kaptad, akkor már is kiválasztott lehetsz.

Péntek (június 20.)

Ez lesz a békesség. Mik 5,4a (Gal 5,15–16; Lk 23,44–49; Bír 5,1–31) Igen, ez a békesség. Amikor Jézus megjelenik a tanítványoknak, és ezt mondja: „Békesség néktek.” És amit mond, az azonnal megtörténik. Kívül semmi sem változott még, de a szívük nyugalmat talált. A bűnbánó szív bűnbocsánatot. Ez a békesség: a szív békessége. Mert a mi Urunk velünk van, és ez elég. Mikeás a megváltó jöveteléről profétál; ez a mondat így is fordítható: „Ő a mi békességünk.” (Újjonnan revideált Károli-fordítás.) Seregek állnak egymással szemben, nem tudni, hogy mi lesz a harc kimenetele. De Isten népének békessége van, mert Jézussal van.

Szombat (június 21.)

Istenem, te tanítottál ifjúkorom óta, mindmáig hirdetem csodáidat. Zsolt 71,17 (2Tim 3,14; Jn 14,7–14; Bír 6,1–10) Látjuk a kisgyermekeket. Milyen aranyosak. Sokan járnak közülük a gyermekbibliákörre, hittanra. És hol vannak a konfirmációkor vagy felszerdülve? Ó, bárcsak adna az Úr olyan lelket, adná a Lelkét, hogy a gyülekezeti gyermektanítók mély hittel, odaadással tudjanak tanítani, és a gyermekek szívében örökre megragadna az evangélium! Imádkozzunk gyermekeinkért és unokáinkért, hogy befogadják az ígét, és megmaradjanak a hallott ige mellett egész életükben. Ez attól is függ, hogy te, édesanya, édesapa, nagymama, nagypapa, hitoktató és lelkész, hűséges vagy-e.

■ SZÉLL BULCSÚ

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból június 15-étől június 22-éig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
7.20 / Duna Tv Lyukasóra (irodalmi műsor)	5.25 / M2 Ízörzök (magyar ismeretterjesztő film, 2011)	8.20 / M1 Balatoni nyár (délelőtti magazinműsor)	11.00 / Duna World Ridikül (női talkshow)
9.00 / Pax Tv Evangélikus istentisztelet közvetítése a budavári templomból	8.00 / Duna Tv Isten kezében	8.35 / Duna Tv Könyvajánló	12.03 / Nemzetiségi Adások Három szólamra – magyarul
9.30 / ZDF (német) Evangélikus istentisztelet	13.30 / Kossuth rádió Erős vár a mi Istenünk!	Jean-Pierre Moisset: A katolicizmus története	Jelenlét – Budapest
10.04 / Kossuth rádió Evangélikus istentisztelet közvetítése Vadosfáról	21.40 / Duna Tv Az evangélikus egyház féléórása	13.30 / Magyar Katolikus Rádió Rádiós regénytár	13.30 / Kossuth rádió „Tebenned bíztunk eleitől fogva...”
Igét hirdet	21.55 / Duna Tv Közös siker (magyar dokumentumfilm) (21')	Móricz Zsigmond: Pipacsok a tengeren	A református egyház féléórása
Mihácsi Lajos lelkész	22.25 / Duna Tv Mansfeld (magyar–kanadai történelmi filmdráma, 2006) (122')	20.00 / Corvinus Rádió (Sopron) Lélekhangoló	15.55 / Duna World Baptista magazin
10.45 / M1 Biblia és irodalom	22.40 / Duna World Magyar történelmi arcképcsarnok (magyar ismeretterjesztő sorozat)	Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (corvinusradio.hu)	18.05 / M2 Magyar népmesék (magyar rajzfilmsorozat)
10.55 / M1 Baptista magazin	Nagy Imre	20.00 / Pax Tv Kút (élő interaktív műsor)	20.15 / Duna World Szabadság tér '89 (történelmi magazinműsor)
11.30 / M1 Útmutató		Műsorvezető: Deák László evangélikus lelkész	23.00 / Pax Tv Megálló 2013 – Keresztmetszet-koncert (koncertfilm)
Reformáció és kultúra		23.00 / Duna World Kívánságkosár	23.30 / Duna Tv Ahol a madár sem rak fészket (szerb dokumentumfilm)
0.15 / TV2 A felolvasó (amerikai–német filmdráma, 2008) (111')			
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
5.25 / M1 Hajnali gondolatok	7.35 / Duna Tv Lyukasóra (irodalmi műsor)	7.45 / Duna Tv Élő egyház (vallási híradó)	7.15 / Duna Tv Isten kezében
11.07 / Kossuth rádió A Hely (riportműsor)	11.25 / Agnus Rádió (Kolozsvar)	12.45 / Duna World A rejtélyes XX. század	A férfi útja
13.20 / M1 Útavaló (közlekedésbiztonsági magazin)	Lélekhangoló Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (agnusradio.ro)	Kun Miklós történész műsora	8.00 / Civil Rádió – FM 98 Lélekhangoló
15.35 / Duna Tv Másképp millió lépés Magyarországon – 32 év múlva (magyar ismeretterjesztő sorozat)	14.55 / Duna Tv Kövek és emberek (francia ismeretterjesztő sorozat)	12.50 / M1 A világörökség kincsei (német ismeretterjesztő sorozat)	Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (civilradio.hu, ismétlés: 22.00)
Pilis – A pálosok nyomában	15.25 / Duna World Balatoni utazás (magyar ismeretterjesztő sorozat)	Trogir óvárosa – Rendezett labirintus, Horvátország	9.00 / Pax Tv Evangélikus istentisztelet közvetítése a budavári templomból
21.30 / M2 Emlékezz rám! (amerikai romantikus dráma, 2010) (108')	Szelek szárnyán	15.30 / Szent István Rádió Testvéregyházak féléórása	Igét hirdet
23.35 / M3 Énekelt versek	19.25 / Kossuth rádió Tetten ért szavak	Benne: Lélekhangoló	Bencéné Szabó Márta lelkész
Régi költők, új dalok	19.30 / Duna World Hazajáró	23.05 / Duna Tv Kultikon+ (kulturális magazin)	11.00 / Duna Tv Evangélikus istentisztelet közvetítése Zselykről
23.40 / Duna Tv MűpArt classic (koncertfilm)	Sopron, a hűség földje	23.40 / Duna World Requiem (magyar dokumentumfilm, 2012)	13.00 / Pax Tv Mennyei dallamok (koncertfilm)
Orosz mesterek		0.25 / M2 Eichmann (angol–magyar háborús filmdráma, 2007) (97')	21.30 / Pax Tv A Deák téri evangélikus múzeum (dokumentumfilm)

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu. • **EvÉlet on-line:** www.evangelikusélet.hu. • **Hirdetésfelvétel:** hirdetes@evelet.hu.
Előfizetés: elofizetes@evelet.hu. • **Szerkesztőség:** 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108, 20/824-5519; fax: 1/486-1195.
Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Balla Mária (maria.balla@lutheran.hu).
Főszerkesztő: T. Pinter Károly (karoly.pinter@lutheran.hu).
Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). **Korrektor:** Fedor Sára (sara.fedor@lutheran.hu).
Tervezőszerkesztő / EvÉlet on-line: Károly György Tamás (evelet@kgyt.hu). **Munkatárs:** Kinyik Anita (kinyik.anita@lutheran.hu).
Rovatvezetők: dr. Hafenschér Károly – Régi-új liturgikus sarok (hafo@lutheran.hu), Kendeh K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Véghelyi Antal – A vasárnap ígéje (antal.veghelyi@lutheran.hu), Tamásy Tamás – Új nap – új kegyelem (tamytam@t-online.hu). **Szerkesztőbizottság:** Adámi Mária, B. Walkó György, dr. Fabiny Tamás, Horváth-Hegyi Áron, Kendeh K. Péter, Kiss Miklós, Orosz Gábor Viktor, Pröhle Gergely, Radosné Lengyel Anna, T. Pinter Károly.

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228, 20/824-5518; fax: 1/486-1229. **Felelős kiadó:** Kendeh K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu). **Nyomdai előállítás:** Kónsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). **Felelős vezető:** Nagy Zoltán. **Árusítja a kiadó.** **Terjeszti a Magyar Posta Zrt.** **Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt.** Hírlapüzletág ingyenes telefonszámán: +36-80/444-444 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302.

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő delutáni lapzártakor kizárólag a hét végi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

